

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SANAT EĞİTİMCİLERİNİN YETİŞTİRİLMESİNDE KAVRAMSAL
SANATIN ÖNEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
ALİCAN KASIOĞLU

ANKARA-2009

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SANAT EĞİTİMCİLERİNİN YETİŞTİRİLMESİNDE KAVRAMSAL
SANATIN ÖNEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Alican KASIOĞLU

Danışman

Prof. Şeniz AKSOY

ANKARA-2009

Alican KASIOĞLU’na ait “Sanat Eğitimcilerinin Yetiştirilmesinde Kavramsal Sanatın Önemi” başlıklı tezi 19.06.2009 tarihinde, jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Prof.Şeniz AKSOY

.....

Üye: Yrd.Doç. Dr. Leyla ERCAN

.....

Üye : Yrd.Doç. Yusuf Baytekin BALCI

.....

ÖNSÖZ

İnsanlığın var oluşundan bu yana varlığını göstermiş olan sanat, günümüze kadar varlığını etkin bir şekilde göstermiş bir nevi yaşamın beraberinde getirdiği ve sürekli yaşattığı bir yaşam serüveni olmuştur.

Kavramsal sanat, sanat kavramını biçim ve işlevi yönünden değişik bir açıdan ele almış klasik anlayış ve malzemeyle oluşan bir yapıt olmaktan çıkarmayı amaçlamış, sanatta yeni bir dil oluşturmaya çalışmıştır. Yirminci yüzyılın ortalarında dünyaya hızla yayılan, sanata değişik bir bakış açısı getirmeyi amaçlayan ve ülkemizde hatırı sayılı bir yerde bulunan kavramsal sanat akımının karmaşık serüvenine tanık olmaya çalıştığımız bu çalışmada kavramsal sanatın, sanat eğitimcilerin yetiştirilmesinde yeri ve önemi saptanmaya çalışılmıştır.

Yapmış olduğum çalışmada hiç şüphesiz burada ismini sayamadığım bir çok kişiyi desteği vardır. Çalışma boyunca desteğini esirgemeyen, zamanını ayıran ve çalışmanın her aşamada beni yönlendiren sayın danışmanım ve hocam Prof. Şeniz Aksoy'a en içten teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Araştırmanın bulgu ve yorum kısmında yer alan sanat eğitimcilerinin görüşleri bölümünde destek ve fikirlerini sunmayı esirgemeyen Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-iş Eğitimi Bölümünde görev yapan öğretim görevlisi hocalarıma en içten teşekkürlerimi sunarım. Son olarak ta akademik çalışmam boyunca maddi, manevi desteğini esirgemeyen ailemdeki tüm bireylere minnettarlığımı sunar hepsine teker teker teşekkür ederim.

Alican KASİOĞLU

Nisan, 2008-Ankara

ÖZET

SANAT EĞİTİMCİLERİNİN YETİŞTİRİLMESİNDE KAVRAMSAL SANATIN ÖNEMİ

Kasioğlu, Alican

Yüksek Lisans, Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: prof. Şeniz AKSOY

Nisan-2009

Bu araştırma Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında sanat eğitimcilerinin yetiştirilmesinde kavramsal sanatın önemini araştırmaya yönelik yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye deki Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları, örneklemini ise Diyarbakır Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı oluşturmaktadır. Araştırmada kavramsal çerçeveyi çizmek amaçlı geniş kapsamlı literatür taraması yapılmasının yanı sıra Diyarbakır Dicle Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Bölümündeki Öğretim Üyeleriyle röportaj yapılarak görüşlerini alınmıştır. Yapılan röportajlar incelenip öğretim üyelerinin kavramsal sanat, sanat eğitimi ilişkisi konusundaki ortak görüşleri saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmelerde “kavramsal sanatın sanat eğitimcileri yetiştirilmesinde yeri önemli ve sanat eğitiminde kavramsal sanat öğretimi yapılmalıdır” yargısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kavramsal Sanat, Sanat eğitimi, Öğretim Üyeleri

ABSTRACT

Kasioğlu, Alican

Post Graduate, Art Teaching Major Discipline

Master Thesis Supervisor: Prof. Şeniz AKSOY

April-2009

THE IMPORTANCE OF THE CONCEPTUAL ART IN TRAINING OF THE ART TRAINERS

This research was made to investigate the importance of conceptual art in art education given in the major disciplines of Educational Faculties. Major Disciplines of Art Education in art Departments of Educational Faculties in Turkey constitute the sphere, Major Discipline of Art Education of the Faculty of Education in Diyarbakır Dicle University, the sampling of the research. Besides making a wide range of literature scanning to draw the conceptual frame, The teaching specialists in Diyarbakır Dicle University were interviewed for their views of the subject . The interviews were examined and common views of the teaching specialists on the relation between conceptual art and art teaching was detected. It was drawn out through negotiations that “The place of conceptual art in our art teaching is important and that conceptual art education be realised in art teaching”

Key Words: Conceptual Art, Art Education, Educational Specialist

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR CETVELİ.....	viii
RESİMLER LİSTESİ.....	ix

BÖLÜM I.

GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu.....	2
1.2.Amaç.....	4
1.3.Alt Amaçlar.....	6
1.4.Araştırmanın Önemi.....	6
1.5.Sınırlılıklar	7
1.6.sayıtlılar.....	7
1.7.Tanımlar.....	8

BÖLÜM II.

KAVRAMSAL SANAT.....	9
2.1. KAVRAMSAL SANATIN DÜNYADA GELİŞİMİ.....	9
2.2. XX. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA KAVRAMSAL SANATIN DOĞUŞUNU TETİKLEYEN SANAT HAREKETLERİ.....	32
2.2.1. Eylem Sanatı.....	32
2.2.2. Fluxus.....	32
2.2.3. Happening.....	33

2.2.4. Body Art (Vücut Sanatı).....	35
2.2.5. Performance (Gösteri).....	36
2.2.6. Pop Art.....	38
2.2.7. Çevresel Sanat.....	41
2.2.8. Minimal Sanat.....	41
2.3.TÜRKİYE’DE KAVRAMSAL SANAT.....	44
2.3.1.TÜRKİYEDE KAVRAMSAL SANATIN OLUŞUMU VE GELİŞİMİ...44	
2.3.2. TÜRKİYE’DE KAVRAMSAL SANAT ALANINDA ÖN PLANA	
ÇIKMIŞ BAZI SANATÇILAR	53
2.3.2.1. Serhat KİRAZ.....	53
2.3.2.2. Ayşe ERKMEN.....	57
2.3.2.3. Sarkis ZABUNYAN.....	59
2.4.SANAT EĞİTİMİNDE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	62
2.4.1. SANAT EĞİTİMİNİN TANIMI VE KAPSAMI.....	62
2.5. İLGİLİ YAYINLAR.....	66
BÖLÜM III.	
YÖNTEM.....	68
3.1. Araştırmanın Modeli.....	68
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklem.....	68
3.3. Verilerin Toplanması.....	69
3.4. Verilerin Analizi.....	69
BÖLÜM IV.	
BULGULAR ve YORUMLAR.....	70
4.1. SANAT EĞİTİMCİLERİYLE YAPILAN GÖRÜŞMELER.....	70

4.2. ALT AMAÇLARA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	87
---	----

BÖLÜM V.

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	92
5.1. Sonuçlar.....	92
5.2. Öneriler.....	94

KAYNAKÇA.....	97
---------------	----

EKLER.....	103
------------	-----

EK I. Üniversitedeki sanat eğitimcileriyle görüşmelerin yapılması için hazırlanan görüşme formu	104
---	-----

KISALTMALAR CETVELİ

Akt. : Aktaran

E.S.A. : Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi

s. : Sayfa

RESİMLER LİSTESİ

RESİM

SAYFA

Resim: 1 – Marcel DUCHAMP. “Çeşme”, 1917.....	12
Resim:2 - Joseph Kosuth. “Bir ve üç Sandalye”	13
Resim: 3-Andy WARHOL. “Marilyn Monroe” 1962.....	17
Resim: 4- Sol Lewitt.....	21
Resim: 5- Robert Smithson, “Spiral jetty”, A.B.D., 1970.....	22
Resim: 6- Joseph BEUYS “Geyik avından sahne, 1961”	25
Resim:7- Robert Rauschenberg, 1963.....	31
Resim:8- Yves KLEIN, “Anthropometrie” 1960.....	31
Resim:9- Wolf VOSTEL.....	33
Resim:10- Yoko ONO.....	34
Resim:11- Allan KAPROW.....	35
Resim:12- Yves KLEİN, “Anthropometrie”, 1960.....	36
Resim:13-Gilbert & George “Görmek”, 1987.....	37
Resim:14- Richard HAMILTON, “Günümüz Evleri” 1956.....	39
Resim:15- Roy LICHTENSTEİN, “Whaam” Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1963...40	
Resim:16- Andy WARHOL, “Çorba” serisi II, 1968.....	40
Resim:17- Donald JUDD, “Untitled” 1974.....	43
Resim:18- Sol LeWitt, “Open Geometric Structure” 1991.....	43
Resim:19- Canan BEYKAL, “Savunma Önlemi”, 1992.....	46
Resim:20- Füsün ONUR, “Sabah Jimnastiği”, Karışık Malzeme, 1987.....	47
Resim:21- Şükrü AYSAN, “Oval 5”, Karışık Teknik ve Malzeme, 1989.....	48
Resim:22- Şükrü AYSAN, “Sanat Olarak Betik” 1980.....	51
Resim:23-STT, Çalışma, Yerleştirme görünümü, 1994.....	53
Resim:24-Serhat KİRAZ, “Bölge”, Yerleştirme, Karışık Malzeme, Resim ve Heykel Müzesi, İstanbul, 1992.....	55

Resim:25-Serhat KİRAZ, Sanat Olarak Betik, 1980.....	55
Resim:26-Serhat KİRAZ,“Construction-Reconstruction, Karışık Malzeme 20007..	56
Resim:27-Serhat KİRAZ,“Construction-Reconstruction, Karışık Malzeme 20007..	56
Resim:28-Ayşe ERKMEN, “Yüz Taş”, 1981.....	57
Resim:29- Ayşe ERKMEN, ”K-İ-D-E”, Taş, Ahşap, 1983.....	58
Resim:30- Ayşe ERKMEN, “Karşılaştırmalar”, 1988.....	59
Resim:31- Sarkis, “Ankara’dan Bugüne”, Yerleştirme Ayrıntı, 1993.....	60
Resim:32- Sarkis, “19380-19930”, Ayrıntı, 1993.....	61

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsanlığın var oluşundan günümüze kadar geçen sürede sanat varlığını hep göstermiş, ve varoluşla birlikte değişen ve gelişen insanla, sanat da değişim ve gelişim göstermiştir. Herbert Read'e göre; "sanatın oluşumu sanatçının iç tepkilerinden meydana gelmektedir,"(Akt:Boyancı, 1994, s.1) insan doğası gereği yaşantısını sorgulayan varlığını anlamlandırma çabası içerisinde olan bir varlıktır, bu noktada insanın kendi farkına varmasıyla birlikte kendini ifade etme ve varlığını ortaya koyma isteği onu sanatsal birtakım uğraşlara itmiş doğasını ve kendisini sorgulama düzeyine gelmiştir. Sanat ilk çağlarda din, büyü, av, güç, korku, savaş gibi teorilerle mağara duvarlarına çizilen çeşitli çizimlerle varlığının ilk ürünlerini vermiştir. Sanat, tarih boyunca içinde bulunulan çağın yaşam koşullarına ve o dönemin anlayışı doğrultusunda kendine yön verip varlığını çeşitli şekillerde sürdürmüştür.

Dünyanın endüstrileşmesiyle değişen çehrenin insan yaşantısında dolayısıyla da sanatta da değişimi gerektirmiştir. "Nesnenin değil, düşüncenin birinci planda olduğu Kavramsal Sanat akımı, 1960'lı yıllarda sanatın ticari yönüne ve savaş sonrası sanatın biçimci yaklaşımına tepki olarak doğdu."(P Yirminci Yüzyıl Sanatı, 2000, s.40)

20. yüzyılın başlarında insan hayatının içinde bulunduğu değişim modern sanat hareketlerine biraz daha hız kazanmıştır. Özellikle toplumların artık kendilerine felsefe ve bilimi öncü tutmaya başlamaları ve bu dönem düşünürlerinin ortaya attıkları fikir ve buluşları toplum üzerinde daha fazla etkin olmalarına sebep olmuştur. Bu durum

toplumların içinde bulunduğu mevcut kalıbın dışına çıkmalarını daha da hızlandırmıştır.

Dünyada oluşan gelişmelerin sonucu olan değişimlerle hayatın bir parçası olan sanatta değişen yüzünü artık sanat nesnesinden çok düşünce olgusunu ön plana çıkarmayla göstermiştir

Sanatta kendini gösteren bu kökten değişim kısa sürede Amerika Avrupa, oradan da bütün dünyaya yayılmış ve o yıllarda her tür sanatsal harekette kendini türlü biçimlerde var etmeye başlamış ve bugünde halen geçerliliğini yitirmemiştir. “Kısacası kavramsal sanatın plastik dile karşı kurduğu bu yeni dil yirminci yüzyıl sanat düşüncesinin en bilinçli dönemi olarak değerlendirilir ve kavramsal sanat yeni bir dünya görüşünü ve sanat anlamlandırılmasını temelinde getirir.”(Işıktaş, 1995, s.4) Bu noktadan hareketle bu denli geniş bir alana yayılmış ve geniş kapsamlı bu sanatsal hareketin önemi tartışılmaz bir noktaya gelmiştir.

Bu bölümde; araştırmaya ait problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Sanat eğitimcilerinin yetiştirilmesinde kavramsal sanatın önemi sorusuna cevap aranmıştır.

Yeni bir dünya görüşü olarak 1960’lı yıllarda başlayan ve kısa sürede dünyaya yayılan ve çok önemli bir noktaya gelen Kavramsal Sanatın, Sanat Eğitimcilerinin yetiştirilmesinde önemli bir hale geldiği düşünülmektedir .

Günümüz de neyin hangi amaçla ve nasıl tanıtıldığı, kavramın ön plana çıktığı ve sanatçının eskisinden daha çok etkin hale geldiği bir sanat anlayışının hakim olduğu dünyada bu gelişmelere yabancı kalıp dışarıdan izlemenin doğru olmadığı düşünülmektedir.

Marcel Duchamp'la başlayan, fikir ve düşünce yapısını ön plana çıkaran ve sonraki akımlarla süren bu hareket sanatta kavramsallık sürecinin başladığı dönem sayılır. 1950'li yıllara tekabül eden bu gelişmeler bilginin ve düşüncenin sanat yapıtına egemen olmasını sağlar. Bu gelişmeler her geçen gün yeni oluşumlara kaynaklık ediyor artık değişik anlatım biçimleri oluşuyor, klasik yapıtların dışında dil olgusu çeşitli metin ve bildirilerle sanatta yeni bir dil oluşturuluyordu. Kavramsal sanat çatısı altında oluşturulan bu eğilim sanat yapıtında yeni bir dünya görüşü sanatta artık düşüncenin, felsefenin egemen olması sanatı dar kalıplardan kurtarmaya yönelik çok geniş kapsamlı bir adımdır. Bu adım Marcel Duchamp'la başlayıp Joseph Kosuth'un sanatta dil kavramını ortaya atması çeşitli nesneler ve o nesneleri tanımlamayı amaçlayan metinleri sanat yapıtı olarak sunmasıyla derinlik kazanmıştır. "Kosuth'a göre kavramsal sanatın en saf tanımı, kavram, "sanat"ın temelini irdeleme olmalıdır."(Atakan, 1998, s.53)

Joseph Kosuth'un göstermek istediği nesnenin fotoğrafını ve nesneyi tanıtan bir açıklama metni yayınlamasıyla oluşturduğu yepyeni konsept, kavramsal sanat'ın ne denli geniş bir alanı kapladığının en güzel göstergelerinden biridir. Sanatta malzeme sınırlılığının olmamasını en güzel ifade bu tip çalışmalar daha sonra oluşturulan gruplara ve sanatçılara ilham kaynağı olmuş, bu tarz eserler ortaya atılması yolunda cesaret vermiştir. Böylelikle ortaya çıkıp zamanla gelişen kavramsal sanat klasik anlayışla belli başlı alışlagelmiş ve galeriler gibi yerlerde sergilenen eserler üretmenin dışında bir takım metinler ve felsefi açılımlarla yepyeni bir dil oluşturup

sanat kavramını değişik bir açıdan yorumlayıp irdelemişlerdir. Kavramsal sanatı irdeleyen sanatçılar sanatta yarattıkları bu açılımda video sanatı, enstelasyon, dil, sözcük, eylem, ve çevresel düzenlemeler ile yaşamın içinde var olan olguları kullanıp sanatı adeta günlük yaşamın içine sokmuşlardır. “Klee Bauhaus’da verdiği derslerde...Önemli olan biçim değil, işlevdir.”(İpşiroğlu, 1991, s.54) diyor.

Dünyada çok önemli bir noktaya gelmiş etkisi artık kaçınılmaz olan kavramsal sanat hareketinin, ülkemizde de sanat eğitimimiz açısından önemi kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu noktadan hareketle 21. yüzyılda sanatta hakimiyet kurmuş olan bu akımın sanat eğitimcilerimizin yetiştirilmesinde önemi ve Sanat Eğitimimizin içine belli bir düzeyde girmesi gerekip gerekmediği konusu araştırmaya yön veren unsur olmuştur.

Sanat eğitiminde alışlagelmiş teknik, malzeme ve geleneksel eğitim anlayışı artık içinde bulunduğumuz yüzyılın ihtiyacını karşılayamaz düzeyde. Bu anlayıştan hareketle kavramsal sanatın dil, düşünce, bilim, felsefe ve teknolojiden olabildiğince faydalanması bunun yanında malzeme sınırlılığının olmaması, geçerli tanımı ve açıklaması yapıldığı taktirde her şeyin sanat nesnesi haline gelmesi bu alanın önemini yeterince tanımlar hale gelmiştir. Sanat eğitimimizin içinde bulunduğumuz yüzyılın gereklerine uyum sağlaması ve gelişmesi açısından yaratıcı düşünceyi bu denli destekleyen kavramsal sanatı içine alması ve bundan faydalanması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Türkiye de Resim-iş eğitimi veren kurumlarda, sanat eğitimcilerinin yetiştirilmesinde, içinde barındırdığı yaratıcılık ve çağın sorularına cevap vermesi bakımından kavramsal sanatın sanat eğitimcilerinin yetiştirilmesinde önemli bir noktada olup olmadığı sorusu araştırma unsuru olmuştur. Günümüz sanat anlayışının düşünme, sorgulama, kişiyi olaya dahil etmesi Resim-iş

bölümlerinde verilen eğitim bakımından kavramsal sanatı daha da ilgi çekici hale getirmiştir.

1.2.Amaç

Bu çalışma, yeni dünya koşullarıyla şekillenen özellikle 1950’li yıllarda Japonya da başlayıp kısa bir süre sonrada Amerika ve tüm Avrupa ya yayılan önemli sanat hareketi olan kavramsal sanatın, Türkiye deki eğitim fakülteleri resim-iş eğitimi veren programlarda sanat eğitimcisi yetiştirilmesinde yerinin ve öneminin saptanmasına yönelik bir araştırmadır. Yirmi birinci yüzyılın beraberinde getirdiği teknoloji ve bu teknolojinin insan hayatının her alanında kendini göstermiştir. buna paralel olarak değişik toplum yapısının doğması, yaşamın değer şekli ve düşünce yapısını değişmesi beraberinde her alanda olduğu gibi sanat alanında da bir takım değişiklikler getirmiştir. Sanat alanında meydana gelen en önemli değişim kavramsal sanat hareketi olmuştur. Kavramsal sanatın özellikle teknolojinin olanaklarıyla birlikte hareket etmesi, ön plana çıkmasına sebep olmuştur.

Bütün bunlar kavramsal sanatın çıkışı oluşumu ve önemi üzerine genel bir bakış hedef olarak gösterilmiştir. Kavramsal sanat dünyada olduğu gibi 1970’li yıllardan bu yana Türkiye deki sanat ortamlarında da varlığını sürdürmektedir. Buradan hareketle kavramsal sanat hareketinin Türkiye de ki yansımalarına işaret ederek, eğitim fakülteleri resim-iş eğitimi veren kurumlarla ilişki kurmak ve bu ilişkiye dikkat çekmeyi amaçlamıştır. Kavramsal sanatın kökenine işaret etmeyi ve bu oluşumun ardından eğitim fakülteleri resim-iş ana bilim dallarındaki sanat eğitimcisi yetiştirilmesinde önemini saptamak hedef olarak görülmüştür. Bu çalışma geleneksel eğitim sisteminin yanında çağın değişen koşullarına paralel olarak eğitim sisteminde de yaşanması zorunlu bir takım

değişikliklere gidilmesi, değişik bakış açılarının geliştirilmesi ki bu değişiklikler kavramsal sanatın bünyesinde düşünce temasını ön planda tutması, malzeme sınırlılığının olmaması gibi özellikler bulundurması bu sanat akımının önemini arttırdığı düşünülmektedir. Bunun yanında kavram ve sanat ilişkisini irdelemesi gibi pek çok zihinsel süreç diyebileceğimiz insanın gelişimi için önemli olan yapıları barındırması, bu sanat dalının klasik eğitim sürecinin çağın gereksinimlerine cevap vermesi açısından son derece önemli bir yeri bulunmaktadır. Kavramsal sanatın bu saydığımız özellikleri içinde barındırması kavramsal sanata ilişkin bir takım yeni sistemlerin geliştirilmesi inancıyla eğitim fakülteleri resim-iş ana sanat dallarında verilen sanat eğitiminin, öğrencinin kavram ve düşünce yapısının gelişmesi üzerindeki önemi kavranmaya çalışılmıştır.

1.3.Alt Amaçlar

Araştırmanın amaç cümlesinde belirtilen konunun daha net açıklanabilmesi için aşağıda belirtilen alt amaçlara cevap aranacaktır.

a.Türkiye de kavramsal sanat ne düzeydedir?

b.Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında Kavramsal Sanatla ilgili Öğretim Elemanlarının görüşleri nelerdir?

1.4.Araştırmanın önemi

İçinde yaşanan çağda hızına yetişilemeyen bir değişim ve bu değişimin beraberinde getirdiği gereklilikler toplumun yapısında bir takım

değişimlere yol açmakla kalmıyor, Aynı zamanda yaşam ve düşünce yapısının gelişimi üzerinde bir takım köklü değişimlere gidilmesine yol açıyor, türlü ihtiyaçların doğmasına sebep oluyordu. Bu durum sanat eğitiminin çağdaş gelişmeleri takip ederek toplumları modernleşmeye doğru iten bir görev üstlenmesini sağlamıştır. Sanat eğitiminin kavramsal sanatla birlikte ele alınması, ortaya konulan yaklaşımla birlikte ele alınması önem taşımaktadır. Kavramsal sanatın malzeme sınırlılığının olmaması, düşünce ve dil olgusunu ön plana çıkarması, sanatın metadan ibaret olmadığını, düşünce ürünü olduğu yönündeki yaklaşımı insanı geliştirici ve üretken bir yapıya doğru itmesi büyük önem taşımaktadır. Sanat eğitiminde sanat ve sanatçının toplumdaki etkin rollerini göz önünde bulundurduğumuzda kavramsal sanatın ne denli önemli olduğunu vurgulamış oluruz. Bütün bu etkenlere bakılırsa sanat eğitiminde gidilmesi gereken oluşumlar bağlamında kavramsal sanatın disiplinler arası bir yaklaşımı benimsiyor olması, yeni bakış açılarına olanak sağlaması kavramsal sanatın konuyla ilgili önemini ortaya koymaktadır.. Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Ana bilim dalı Resim-iş eğitimi programlarında sanat eğitimcisi yetiştirilmesinde kavramsal sanatın ne düzeyde etkili ve önemli olduğunun saptanmasına yönelik olmuştur.

1.5.Sınırlılıklar

Bu çalışmanın kapsamı; Eğitim Fakülteleri Resim-iş Eğitimi Ana Bilim dallarında verilen sanat eğitiminde kavramsal sanatın çağımız gereklerine karşılık vermesi bakımından önemine dikkat çekmek olmuştur. Araştırmanın Türkiye de Diyarbakır Dicle üniversitesi Eğitim Fakültesinde yapılacağı çalışmanın sınırlılığı dahilindedir. Elde edilen bulgulara da mutlak değerler olarak değil de olası bilgiler olarak bakılmalıdır.

1.6. Sayıtlar

Bu çalışmanın örneklemine oluşturan Fakültelerin Resim-iş ğretmeni yetiştiren kurumların geleneksel eğitim sistemini ön plana tutacağı varsayılmıştır. Fakat bu yaklaşımın çağın koşulları dolayısıyla oluşan gereksinimleri karşılayamayacağı, kavramsal sanatın sistem içindeki bu gereksinimleri karşılayacağı ve sistem içinde farklı zmlmeler yaratacağı varsayılmıştır. Burada kavramsal sanatın, sanat eğitimi içerisinde farklı bakış açıları yakalayacağı düşünülüp aşağıda belirtilen sayıtlara bağılı yapılmıştır.

Konuyla ilgili Kavramsal Sanatla ilgilenen Sanat Eğitimcileri konuya ilgi duyacaklar.

Konuyla ilgili sanat eğitimi veren ğretim elemanları konuyla ilgili görüşlerini objektif bir şekilde sunacaklardır.

1.7. Tanımlar

Çalışmanın bu bölümünde yapılan araştırma ile ilgili sıklıkla kullanılan, bazı kavramların (Sanat Eğitimi, Kavramsal Sanat, Ders vermekte olan ğretim elemanı) ne anlamda kullanıldığı üzerinde durulmuştur.

Sanat Eğitimi : Bireyin duygu ve düşünceleri anlatabilmek, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir seviyeye ulaştırmak amacıyla yapılan eğitim faaliyetleri bütünü.

Öğretim Elemanları: Profesör, doçent, yardımcı doçent, ve ğretim görevlisi (doktorası olan araştırma görevlileri de buna dahil olmak üzere)

Kavramsal Sanat: 1960'lı yıllarda başlayıp etkisi kısa bir süre sonra tüm dünyaya yayılmış geleneksel biçimin dışına çıkıp dil ve kavram olgusunu ön planda tutan sanat hareketi.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL SANAT

2.1. KAVRAMSAL SANATIN DÜNYADA GELİŞİMİ

İnsanlığın varlığını göstermesiyle birlikte doğan sanat zamanla farklılaşan koşullarla birlikte sürekli gelişmiş ve yenilenmiştir. İnsanın doğaya egemen olma, tatmin duygusu ve duygularını ifade etmede bir araç olan sanat her çağda ayrı misyonlar üstlenmiştir. Çağımız sanat anlayışını sorgulayacak olursak teknolojinin bağımlısı olmuş teknoloji olmaksızın hiçbir şeyin olmayacağı düşüncesinin hakim olduğu bir çağda tabii ki sanatın da işlev ve amaçları bu doğrultuda olup sanatsal olguların içine teknolojinin getirilerinin de katılması kaçınılmaz olmuştur. Tarih boyunca hep görülmüştür ki bilim ve ekonomi gibi toplumun yaşam şeklini değiştiren etkenler değişip geliştikçe beraberinde kültür ve sanat gibi toplumda yaşayan değerleri de etkileyip değiştirmiştir. Bu durum çağın getirdiği köklü değişimlerle birlikte farklı istek ve ihtiyaçlarında doğmasını gerçekleştirmiştir. Günümüzde de bu durum söz konusudur, bilim ve teknolojinin hızla değişip gelişmesi istek ve ihtiyaçlarda da farklılık yaratmış ve alışlagelmiş biçim ve tekniğin haricinde bir takım arayışları kaçınılmaz kılmıştır. Böylelikle sanatsal istek ve ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkmış olan kavramsal sanat geleneksel plastik unsurları bir kenara bırakıp sanatı kavramsal bakışla açıklamaya ve bunu yaparken de malzeme sınırı koymayıp dil olgusunu ön planda tutmasıyla kendini göstermeye başlamıştır.

Kavramsal sanat kendini var ederken görsel öğelerdeki değişik bakış açılarıyla yetinmeyip aynı zamanda sanatsal yaratıyı felsefe, sosyoloji, dilbilim alanları ve matematik gibi unsurları da olayın içine katmıştır. Tabii ki bu durumda anlaşılması oldukça güç bir sanat akımının ortaya çıkmasına yol

açmıştır. Kavramsal sanatın güç anlaşılır olmasının bir diğer sebebi de kendi bünyesinde video sanatı, instelasyon, vücut sanatı, yoksul sanat, fotoğraf gibi birçok alanı da kendi içerisinde barındırmasıdır. Bu alanları barındırırken de mutlaka daha fazla soruyu cevaplamak ve tek bir yerle sınırlı kalmamak asıl amaç olmuştur. Kavramsal sanat anlayışının temelinde gündelik hayatta kullanılan nesnelerin sözcük anlamlarının alışılmış şekilde kullanmanın dışında, birden fazla anlamda geliştirip asıl fikir ve düşünceyi bu anlama yükleyip nesneyi sadece bir sembol olarak kullanma anlayışı vardır.

Kavramsal sanatta, sanatın tek düze olması tek bir yer ve fikirle sınırlanamayacağı anlayışı kendini geniş bir biçimde gösterir ve bu anlayış kavramsal sanatı diğer sanat akımlarından ayırıcı en belirgin özellik olmuştur. Ayrıca kendinden önceki sanat anlayışının sorgulamadığı ve günümüzde artık sorgulanması kaçınılmaz olan konuların ışığında bir çok sanatsal hareket kavramsal sanat çatısı altında toplanmıştır.

Dünyada yaşanan bu karmaşık süreçte teknoloji ve biliminin bu denli insan yaşamına girip yaşam şeklini değiştirmesi sanattaki değişimlere de büyük bir hız kazandırmıştır. Artık bu süreçte toplum yaşantısının bir parçası olan sanatta değişimlere kayıtsız kalamıyor, ve bu süreçte üzerine düşen rolü etkin bir şekilde oynuyordu. Tunalı (1992, s.121). ‘‘hemen hemen beş yüz yıldır Avrupa resmi objeden hareket etmişti. Obje tuval üzerindeki yapıtı belirlemişti’’ Böylelikle plastik sanat dünyasında alışlagelmiş üslup ve teknik yerini artık bambaşka bir anlayışa ve bırakmıştır.

1950-60 yılları arasında doğduğu kabul edilen kavramsal sanatın Marcel Duchamp la başlayan hazır nesne fikri bu alanda bir devrim niteliğindedir

Marcel Duchamp geliştirdiği hazır nesne fikri kavramsal sanatın başlangıcı niteliğindedir. Özellikle günümüzde halen tartişılan, R. Mutt imzalı pisuvarı kavramsal sanatın temelini ouşturmakla kalmayıp aynı zamanda sonradan bu alanda çalışma yapan sanatçılara da ilham kaynağı niteliğindedir. (Resim 1) Daha sonra yine hazır nesne konseptinin devamı olarak bisiklet tekerleği gibi çalışmalarıyla bunu desteklemiştir. Böylelikle sanatta nesne ve fikir arasındaki ilişki tartişılmaya başlanmış ve bu fikirler ışığında yeni eğilimler ortaya çıkmaya başlamıştır.

Sanatta, nesne kavram ilişkisinin tarihsel geçmişimiz içerisinde çok eski uygarlıklara dayandırılmaktadır. Hayatımızda yirminci yüzyılın ortalarından sonra kendini göstermiş ve izleyiciye sunulabilmiş olan nesne kavram ilişkisinin bu denli eski uygarlıklara dayandırılması oldukça şaşırtıcı bir nitelik taşımaktadır.

E.H. Gombrich'e göre kavramsal sanatın başlangıcı mısır uygarlığı dönemine dayandığı fikri nihayet dünyada kendini göstermeye başlamış dönemin kahramanı olarak ortaya çıkmış olan Marcel Duchamp, yazarın mısır uygarlığına dayandırdığı oluşumu başlatmıştır. ‘’zamanımızın sanatını, günümüzün herhangi bir evini veya reklam afişini, yaklaşık beş bin yıl önce Nil vadisinde yeşeren sanata bağlayan, ustadan çırağa, ondan da sanat sevene veya kopyacıya aktaran doğrudan bir gelenek vardır’’(Gombrich, 1984, s.21)

Bilim teknolojiye koşut olarak Duchamp la başladığı varsayılan bu düşünce şekli sanatın tek bir nesneyle sınırlanamayacağı fikri Duchamp'ın ölümünden sonrada çeşitli grup ve kişilerle de geçerliliğini sürdürmüş ve varlığını kanıtlamıştır.

Kavramsal sanatta çağın getirdiği sorunlar ve fikirler ışığında sanatın tanımının yeniden yapılması fikri gündeme gelmiş ve sanatın

felsefe ve dil gibi kavramlarla ilişkilendirilmesi fikirleri ortaya atılmıştır. Bu fikirler ışığında Joseph Kosuth dil olgusu alanında yaptığı bir takım çalışmalarla bunun en güzel örneklerini sunmuştur.

Marcel Duchamp.
Çeşme.
1964.
Sanatçının, 1917'de
New York'ta
satın aldığı bir porselen
pisuarın replikası.
Yükseklik: 33,5 cm.
*Indiana University Art Museum,
Bloomington, Indiana, ABD.*

Resim: 1 – Marcel DUCHAMP. “Çeşme”, 1917

Joseph Kosuth'un Bir ve Üç sandalye, adlı yapıtı dil alanında yapılan çalışmaların görsel ve fikirsel anlamda en güçlü örneklerinden birini teşkil etmektedir.(Resim 2)

Resim:2 - Joseph Kosuth. "Bir ve üç Sandalye"

Kosuth bu çalışmasında, gerçek sandalye, aynı sandalyenin fotoğrafı ve sandalyenin tanımlanmış olan bir kaç anlamını bir metne dönüştürüp

bu yazıyı duvara asılmış bir şekilde sergileyerek izleyiciye sunmuştur. Sanatta kavramların irdelenmesi, seyircinin olayın içine girmesini sağlama anlayışıyla ortaya çıkan bu tip çalışmalar, asıl amacın ön plana çıkmasını engelleyen biçimsel unsurların geri plana itilip fikir ve düşünce yapısının ön plana çıkması amaçlanmıştır. Böylelikle sanat yapıtı yönünü düşünsel bir tarafa yönlendirmiş, kendini kuramsal bir biçimde var etmeye başlamıştır.

Düşünce olgusunun nesneden önemli olduğu fikri dadacı olarak bilinen Marcel Duchamp'ta öteden beri var olan bir görüştür. 1965'lerden sonra çok sayıda sanatçı, yapıtın gerçekleştirilmesi üzerinde değil ama daha çok sanatın anlamı, amacı üzerinde düşüncelerini yoğunlaştırmıştır. Kavramsal Sanat, kendisiyle beraber var olmuş olan ve sanatı aynı mantıkla çözümlemeye çalışan sanatı anlam ve amaç açısından sorgulayarak, geleneksel sanatın sınırlarını ortadan kaldırıp başka bir anlayış katan avant-garde bir akımdır.

1961'de Henry Flynt 'malzemesi kavram olan bir sanattan söz ederek "Kavramsal Sanat" terimini kullanmış, 1967 yılında "Paragraphs on Conceptual Art" ve 1969'da "Sentences on Conceptual Art" adlı yazıları yayımlayan Sol LeWitt, "Düşünceler sanat yapıtları olabilir, bunlar birbirlerine eklenir ve somutlaşırlar, maddeye dönüşürler ancak tüm düşüncelerin maddeye dönüşme zorunluluğu yoktur"

<(http://www.museumofconceptualart.com/songs/index.html)>. Artist Actual,(20 Aralık 2008)

Kavramsal sanatla kendini var eden sanatçılar, sanat ve seyirci arasındaki ilişkileri inceleyerek bu noktada sanatçının yaratıcılık konusundaki değişik tutumunu ortaya koymuşlardır. Bu nedenle kavramsal sanatçıların yapıtlarının çoğu bir ticaret metası haline dönüştürülememektedir. 1960'lı yılların sonlarında bazı galeriler tablo ya da heykel sergilemek yerine sözlü, fotoğraflık, matematiksel öneriler, hatta çok çeşitli bilimlere gönderme yapan sistemler sunmuşlardır. Bunlar haritalar, filmler, sertifikalar, eskizler, gazete ilanları, telefon ses kayıtları, planlar, numaralar, v.b. şeylerdir. Kavramsal sanatçılar geleneksel malzemenin yanı sıra o

zaman kadar kullanılmamış gereçlerden de yararlanmaktadırlar. Kapsam ve içerik bakımından çok çeşitlilik gösteren kavramsal sanat, dünyada kendini özellikle çıkış noktası olan Amerika ve Avrupa gibi yerlerde çok değişik çalışmaları bünyesinde toplamasıyla biraz daha kapsamlı hale geldi.

Kosuth, Weiner, Venet, İngiliz “art and language” grubu, (Tery Atkinson, David Bainbridge, Michael Baldwin ve Harold Hurrell), Roger Cutforth ve Mel Ramsden ile sanat dili üzerine araştırmalar,...Amerikalı David Lemelas (yöntemler arası yüzleştirme) ya da...İngiliz Victor Burgin ile yeni sanat biçimlerinden yola çıkarak sanat yapıtı üzerinde araştırmalar, kavramsal bir yaklaşım içinde yeni sanat gereçleri arayışı, Yoksul sanat, Land Art ve Eylem’de gelişme olanağı buldu.(Işıktaş, 1994, s.11)

Bu çalışmalar kavramsal sanatta düşünsel boyutu hakkında bize bilgi verir, sanat nesnesi olarak ortaya atılan kavramın dil yoluyla ne tür bir anlama getirilmek istendiğini bize sunar.

Kavramsal sanatta sanatçı el becerisiyle ölçülmez önemli olan fikir ve düşünce yapısı olduğu için sürecin el becerisi ve göze hitap kısmı geri plana itilmiştir.

Kavramsal sanatta olayın düşünsel boyutu ya da kavram çalışmanın en önemli boyutudur. Bir sanatçı, sanatın kavramsal herhangi bir formunu yada özelliğini kullandığında bu; bütün planlamanın ve karar vermenin daha önceden yapıldığını, icranın ise bir yükümlülükten kurtulma işi olduğunu ifade eder. Fikir, sanat üreten bir makineye dönüşür. Bu türde bir sanat, varsayımların ya da kuramların resmedilmesine dayanmaz. Sezgiseldir, düşünsel sürecin bütün aşamalarıyla ilintilidir ve kasıtlıdır.(İMAMOĞLU, E. “**Kavramsal sanat üzerine paragraflar**” (artforum 5 - Haziran 1967) <<http://lebriz.com/pages/artist.aspx?artistID>> (20 Aralık 2008)

Kavramsal sanatta eser göz zevkinden çok izleyicinin zihnine hitap ederek izleyiciyi etkilemek ister. Çünkü burada aranan şey düşünce olgusu olup izleyiciye düşünsel anlamada bir şeyler sunup izleyiciyi düşünce

dünyasına sürüklemektir. Bu da kavramsal sanatın temelinde var olan izleyiciyi olayın içine katmak anlayışından ileri gelir. Kavramsal sanata göre klasik anlayışta hakim olan malzeme, renk ve biçimsel kaygılar ön plana çıkarıldığından bu tip olgular düşüncenin önüne geçer, önemli olanın ise düşüncenin etrafını bir kalıp gibi saran bu kaygıların önüne geçmek ve düşünsel temayı ön plana çıkarmaktır. Bu anlamda kavramsal sanatçı fikrini olabildiğince maddeden ve biçim ve renk gibi kaygılardan uzak tutarak ifade etmek ister. Bir fikri vurgulamada iki boyut, üç boyuta göre daha iyidir. Fikirler; sayılarla, fotoğraflarla vurgulanabileceği gibi, kelimelerle ya da sanatçının seçeceği herhangi bir yolla; dil vb. yollarla ifade edilebilir, form ise önemsizdir.

Teknoloji ve makineleşmenin yarattığı ekonomik, sosyal ve kültürel değişimler insanın anlamsal olarak kendine var ettiği biçim ve estetik algısını da değiştirmiştir. Plastik sanatlarda Yirminci yüzyılın ortalarına kadar varlığını sürdürmüş olan kompozisyon, renk ve biçim algısı değişmiş sanatta yeni kapılar açılmıştır. Modernizmle birlikte değişen estetik algısı mevcut düzeni ortadan kaldırıp makineleşme yolunda atılan hızlı adımları takip etmeye başlamıştır. Makine süreci, insanın kendi dünyasında kurduğu mantıklı düzene karşı olan düzen getirmiştir. Böylelikle makineleşmenin beraberinde getirdiği süreç, üretim şeklini ve betimlemeyi yok ederek tekniğin ötesindeki düzeni de ortadan kaldırdı. (Erzen, 1991)

Yirminci yüzyılda meydana gelen gelişmelerin toplumda yarattığı köklü değişimler sanatçının kendini ifade etme yolunda farklı arayışlarını, aradığı cevapları kuramsal düzlemde bulması ve bu yolda ilerlemesiyle yeni bir biçim ve olaylara bakış açısı geliştirmesine sebep olmuştur. Sanatçı daha çok iç dünyasına yönelmiş her şeyden önemli olarak kendi iç dünyasını yansıtmak ve bunu yaparken her türlü nesne, olgu, düşünsel ve dilsel temayı hiç sınırlamadan kullanmak istemiştir. Bununla birlikte sanatçı klasik anlamda gördüğünü resmetmekle kalmıyor, toplumda kendisini etkileyen olayları

kendine özgü bir biçimde ifade edip, sanata el becerisi anlayışının dışından bakmıştır

Resim: 3-Andy WARHOL. “Marilyn Monroe” 1962

Dadacı Marcel Duchamp dönemine kadar sanatta alışılmış formların birbirini izlemesi gerçekleşmiş, Dadayla birlikte bir başkaldırı gerçekleşmiştir. Dadayla birlikte başlayan ve daha sonra kavramsal sanatla kendini var eden bu başkaldırı otoriteleri yıkıyor ve değişmez denilen değerleri değiştiriyordu. Sorun olan artık sanat nesnesinin ne olduğu değil nasıl tanıtıldığı ve sanatçının sergilediği nesnenin arkasındaki yorumu ve bunu ifade etme biçimi olmuştur.

Kavramsal sanatçıların, başta dadacı Marcel Duchamp olmak üzere kullanılan ready-made'ler, Andy warhol'un fotoğraf tipi çalışmaları, Hans Arp'ın yapıştırma resimler ve Joseph Kosuth'un dil olgusunu ön plana

çıkaran çalışmaları bu yolda ilerlenen yolun en anlamlı örneklerini temsil eder. Sanatın değer yargılarını kökten değiştiren bu anlayış, düşüncenin nn açmış felsefe olgusunu olabildiğince sanatın içine sokmuş ve artık neredeyse sanatta eserin anlamı yitirilmiş, eserden çok sanatçı kavramı ön plana çıkmıştır. Sanatçı artık eser üretirken kuramı felsefe, bilim, teknoloji gibi öğelerden en st düzeyde faydalanıp ortaya attığı çalışmayı en anlamlı hale getirmeye çalışıyordu. Bu da sanatçının fikrinin eserin anlamlı hale gelmesi bakımından ne tür bir önem taşıdığını, ve eserin ne olduğundan çok sanatçının ön plana çıkışının nedenini bize anlatır. Çünkü kavramsal sanatta düşüncenin yerini nesne almaz, nesne sadece bir araç olup asıl mesele fikirde yatmaktadır ve fikri var edende sanatçıdır.

Dünya da ikinci dünya savaşından sonra Avrupa ve Amerika da meydana gelen sanatsal çalkantılar 1960'lı yılların başında kavramsal sanatın hazırlayıcısı olmuş, yaşamın ve sanatın anlamını alışılmışın dışında irdeleyen tarzıyla ele alan kavramsal sanat akımı kendini var etmeye başlamıştır.

1960'lı yılların başlarında dünyada ağdaş sanat alanında kendini var eden kavramsal sanat dnyanı bir çok yerinde sergiler açılmıştır. ve bu sergilerde bir çok sanatçının yanı sıra Kosuth, gibi önemli isimlerin eserleri dünyaya tanıtılmıştır.

1969'un Mart-Nisan aylarında Bern'de açılan "davranışlar biçime dönüştüğünde" (When Attitudes Become From) sergisi ile "başında yaşa" fikri slogan olarak ilan edilmiştir. Bu sergiyi sırasıyla Seth Siegelaup tarafından düzenlenen ocak şovu (31 ocak 1969) ve yaz şovu (Temmuz-Ağustos-Eylül 1969) izlemiştir.(Boyancı, 1994, s.16)

Bu yıllarda yapılan bu çalışmalar ve alınan sonuçlar kavramsal sanatın plastik sanatlarda ne tür bir etki yarattığını ve gelecekte sanatta ne tür kapılar açacağı bir nevi kendini göstermeye başlamıştır. İlerleyen zamanlarda bahsedilen

bu etkiyi çeşitli sanatçılar tarafından yapılan çalışmalarda görebiliyoruz. Kavramsal sanatta yaratılmak istenen etki kendini kavramda ve düşünce yapısında bulduğundan bu sanatın üretim şekli kendini her biçim ve malzemede göstermiştir. 1960'lardan itibaren özellikle performans sanatı, arazi sanatı, Arte Povera gibi çalışma alanları yaygınlaşmıştır. Bazı kavramsal sanat eserleri atık, buluntu nesneler, karalamalar, yazılı metinler veya kılavuzlardan oluştuğu gibi fotoğraf, film ve video da kullanılan malzemeler arasındadır. Temel olarak 1960 ve 70'lere ait bir akım olmasına rağmen halen büyük bir etkiye sahiptir. Özellikle modernizmle gelen değişik yaşam biçimi ve hayatımızın teknolojiyle donatılması kavramsal sanatın, sanatta bize sunduğu eşsiz bir nimet olan, sanatta malzeme sınırı yoktur fikri günümüzde de oldukça yaygın bir şekilde kullanılmakta ve temeli 60'lı yıllarda atılan ve büyük etki yaratan kavramsal sanatın ne denli isabetli ve gerekli bir oluşum olduğunu bir nevi bize gösteriyor.

Aslında daha öncede belirttiğimiz gibi sanat ve kavram ilişkisini E.H. Gombrich gibi yazarlar çok eski medeniyetlere kadar götürürler, bundan yola çıkarak kavram sanat ilişkisinin bizden çokta uzakta olduğunu pek söyleyemeyiz ama; sonuçta günümüzde varlığını sürdüren bu akımın hayatımıza somut anlamda giriş tarihi 60'lı yıllar olmuştur.

Günümüze kadar gelmiş ve etkisini sürdüren bu yüzden de büyük oluşum diye tabir edebileceğimiz kavramsal sanatın somut bir şekilde hayatımıza girmesi bir kaç fluxus sanatçısı,(Beuys, Ono) Ready-made'leriyle Dadacı Duchamp, ve sanatta dil konusunu eşsiz bir şekilde kullanan Joseph Kosuth'un etkin çabalarıyla oluşumunu gerçekleştirmiştir. Galerilerde klasik anlayışta sergilenebilecek sanat eseri anlayışının dışında sanatta etkin üretim fikriyle ortaya çıkmış olan sanatçılar, fikir ve anlam bakımından devrim yaratan buluşlarıyla çağa damgasını vurmuşlardır. İlk olarak yirminci yüzyılın ikinci yarısında fluxusçular tarafından kavramsallık mantığı ön plana çıkarılmıştır.

Daha sonra ise sanatta dil devrimini yapan Joseph Kosuth ve içinde bulunduğu grup tarafından bu kavram geliştirilip daha sonra farklı anlamlarda kullanılmıştır.

Daha sonraki zamanlarda ise bu sanatçı ve fikirleri takiben başka sanatçılar tarafından akıma bir takım eklentiler sunulmuştur ve bu da kavramsal sanatın sınırının biraz daha genişlemesine olanak sağlamıştır.

Kavramsal sanatın genişlemesine olanak sağlayan çalışmalar sergileyen sol Lewitt ise bu alanda ayrı bir öneme sahiptir. Sol Lewittde diğer kavramsalcular gibi düşüncenin ön plana çıkmasını nesneden daha önemli olarak görüyor ve bu alanda bir takım yapıtlar ortaya atmıştır. Böylelikle kavramsal sanat 60'lı yıllarda sanatın ticari yönü ve savaşın sonrası biçimci yaklaşımlara karşı çıkmış ve geleneksel sanat nesnelere hiç benzemeyen sanat nesneleri üreten sanatçılar kervanına Sol Lewitt'de katmıştır.(Resim 4)

1960'lı yılların ikinci yarısından başlayarak ve 1970'ler boyunca uluslar arası sanat ortamında etkin olan kavramsal sanat terimi, 1967 yılının Artforum dergisinde minimal sanatçı Sol Lewitt'in yazdığı "kavramsal üzerine paragraflar" başlıklı yazıdan sonra yaygınlık kazandı.(P Kültür Sanat Antika "Yirminci Yüzyıl Sanatı," 2000, s.40)

Sanat ve kavram ilişkisiyle ortaya çıkan oluşum dil ve sözcük ile çok ilişkili olduğundan sanat nesnesi her yer ve alanda kendini gösterebilir. Zaten çıkış noktası alışlagelmiş teknik ve malzeme sınırının dışına çıkıp, resim ve heykel dışında yapıtlar sunmak, geleneksel fikirlerin dışına çıkmaktır. Bu fikirler kavramsal oluşum sürecinde kendini özellikle Arte Povera (yoksul sanat), Performans sanatı ve Arazi sanatı şeklinde göstermiştir. İsmi geçen oluşumlar kavramsal çatısı altında kendine yer edinen ve ortaya çıkardıkları çalışmalarla bu anlamda kavramsal sanatı besleyen ve ona güç katan bir misyon üstlenmiş bulunuyorlardı. Performans sanatı, ve çevresel sanat gibi alanlar çeşitli görsel öğeler o zamana dek örneğine rastlanmamış örnekleri sunmakla dönemde bir ilk olma niteliğindedirler ve bu anlamda kavramsal

sanat içerisinde çok önemli bir yere sahiptir. Özellikle çevresel sanat alanında yapılan çalışmalar, alışlagelmiş formların tamamen dışında farklı bir dünyaya sahiptirler. Eserin başrolünde doğa olması çevresel sanatı kavramsal sanat içerisinde farklı bir noktaya oturtuyor.

Kavramsal Sanat / Sol LeWitt.

Resim: 4- Sol Lewitt

Avrupa ve ABD’de 1960’ların ortasından başlayarak 1970’ler boyunca etkin olan çevresel sanat 1960’lı yıllarda sanatın ticari yönüne karşı çıkan, çevre duyarlılığı taşıyan, kentsel yaşam biçimini eleştiren ve dünyaya ruhani bir yaklaşımla sahip çıkmak gerektiğine inanan sanatçıların özellikle doğada

gerçekleştirdikleri yapıtları tanımlamak için kullanıldı.(P Kültür Sanat Antika “Yirminci Yüzyıl Sanatı,” 2000, sayı 16 s.22)

Kavramsal sanat dünyasında gezindi imizde yukarıda verdiğimiz örneklerin yanı sıra çalışmanın daha sonraki kısımlarında çok zengin ve etkili olmuş olan olu umlardan söz etmek planlanmıştır. Ancak kavramsal sanat o denli geniş kapsamlı bir alan ki kendi içerisinde barındırdığı olu umlardan en fazla ön plana çıkmış olan kişi ve topluluklar hakkında

Resim: 5- Robert Smithson, “Spiral jetty”, A.B.D., 1970

bilgi vermek konunun anlaşılması için daha uygun olacağı düşünülmektedir. Öyle ki kavramsal sanat geleneksel sanat anlayışını benimseyen sanatçıların aksine sanatı bir takım felsefi olgularla çözümlmeye  alı mı , bir takım filozoflar ve dilbilimcilerin fikirleri eşliğinde sanatı çözümlmeye  alı mı lardır. Bu anlayış, kavramsal sanatı daha da ilgi çekici ama bir o kadar da karmaşık

hale getirmiştir. Bu alanda ise sanat ve dil (Art & Language) grubu ortaya koyduğu çalışmalarıyla ön plana çıkmıştır.

Karşı-Biçimci sanatçılar, sanatın işleyiş biçimlerini alternatif malzemeleri ve yayma araçları aracılığıyla irdelerken, Kavramsal sanatçılar sanatı, Ludwig Wittgenstein, Ferdinand de Saussure, Claude Levi- Strauss ve Roland Barthes'in geliştirdiği dilbilimsel çözümlemeler ve göstergebilim kuramlarından yararlanarak çözümlemeye çalışmışlardır.(Atakan, 1998, s.44)

Kavramsal sanatçılar tarafından ortaya atılan bu çalışmalar felsefeden yararlanarak asıl mesele olan; yani onlara göre dil olgusunu ön plana çıkarıp bunu geliştirmek olmuştur. Bu çalışmalardan bazıları grup üyeleri tarafından çıkarılan dergi gibi yayınlarla basılırken, bazıları ise grup üyeleri arasında yapılan tartışmalarla kendi sanat dillerini oluşturmaya çalışmışlardır. Sanat ve dil grubunda yer alan kavramsal sanatçılar kendi aralarında yaptıkları tartışmalarla sanatı toplumsallaşma sürecine nasıl katacaklarına dair bir takım fikirler geliştirmeye çalışmışlardır. Bu çalışmaların kapsamında seyirciyi sürecin içine katmak, sanat tüketicisinin kendinden bir şeyler katmasına olanak sağlamışlardır. Sanat tüketicisini sürece dahil edip onu düşünceye sevk etmek için ise oldukça karmaşık bir dil kullanmışlardır. Kısacası kavramsal sanat çatısı altında bulunan sanat ve dil (Art & Language) grubu sanatta dil olgusunu geliştirmek ve bunu süreçte en önemli amaç haline getirmek için çabalamış ve kavramsal sanata dil olgusunu başarıyla katmış olan bir topluluk olmuştur. Daha sonraki süreçte de bunu başarıyla sürdürmüştür.

Çağın karşı konulmaz değişimine karşı paralel olarak ortaya çıkan ve gelişen kavramsal sanatın oluşum sürecindeki önemli olan bir çok oluşum meydana geliyor ve bu olay ve sanatçılar birbiri ardına ortaya çıkıyordu. Ve bunlar adeta bir toplumun yapısını değiştiriyordu.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında uygulamalı sanatlarda büyük bir gelişme oluyor. Pop Art, Op Art, Happening, Aksiyon, vb. adlar altında geniş çevrelerin ilgisini çekecek yeni akımlar ortaya çıkıyor. Bu tür akımlar,

kalıcı bir sanat yapıtı yaratmaktan çok, gözü şenlendiren, ya da görenleri belli bir davranış ve tutuma zorlayan olumlu olumsuz bir oluşturmaya sergilemek istiyorlar.(İpşiroğlu, 1991, s.102)

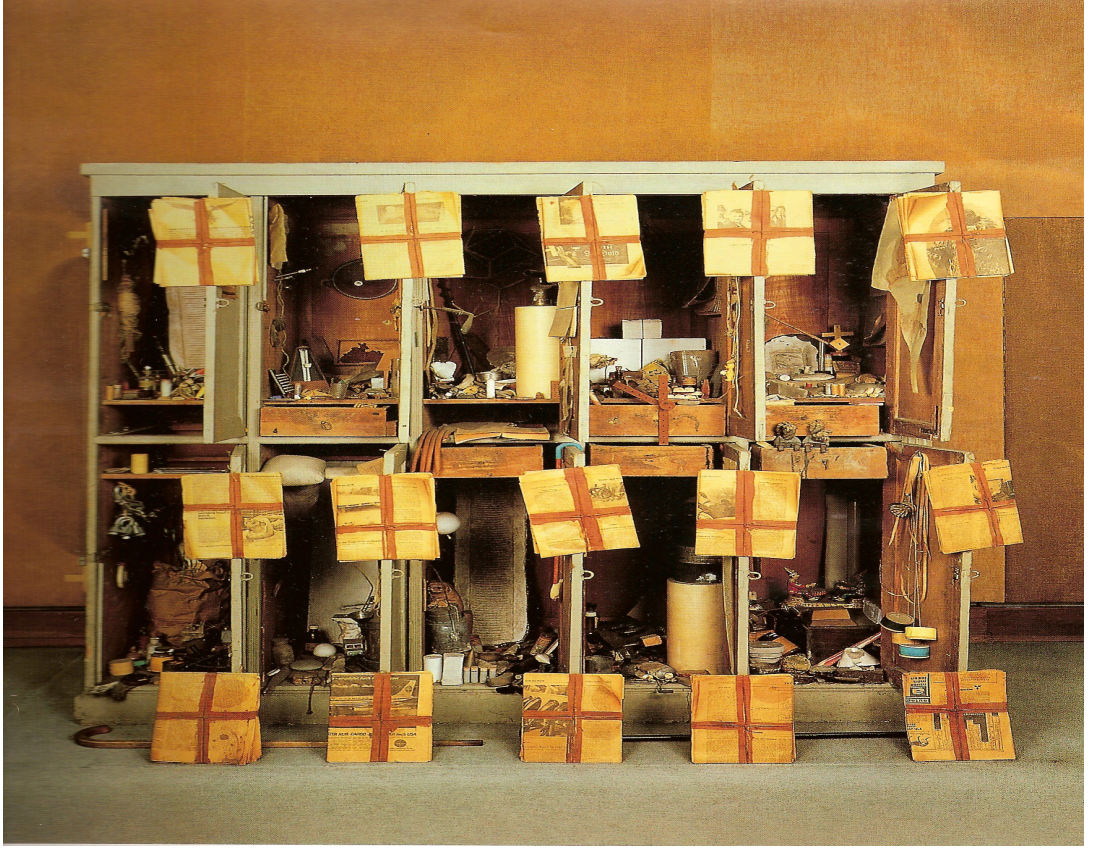
Bu süreçte çok önemli kişi ve gruplar ortaya çıkmıştır bunlardan ismini anmadan geçemeyeceğimiz fluxus grubu ise ayrı bir öneme sahiptir. Joseph Beuys'un çalışmalarıyla ön plana çıktığı fluxus grubu sanata getirmek istediği farklı yaklaşımlarla çok önemli bir yere oturmuştur. 1960'lı yılların çoğulcu anlayışının ortaya çıkmasında rol oynaması önemlidir.

ilk olarak 1960 yılında Litvanyalı-Amerikalı sanatçı George Maciunas tarafından John Cage ve çevresindeki sanatçı ve müzisyenleri tanımlamak için kullanılmış, uluslararası bir avant-garde gruba verilen addır. Maciunas'a göre Fluxus'un amacı "sanatta devrimsel bir gelgitin oluşmasını sağlamak, yaşayan sanatı ve karşı sanatı (*anti-art*) yaymak" idi. Bu açıdan Fluxus, Dada ile yakından ilişkilendirilebilir. Zamanın çoğu avant-garde sanatçısı Fluxus içinde yer almıştır. Bunlar arasında Joseph Beuys, Yoko Ono, Nam June Paik sayılabilir. 1960'ların çoğulculuğuna yol açması açısından önemli olup etkisi günümüzde de sürmektedir.<http://www.msxlabs.org/forum/sanat/14388-fluxus-sanatta-devrimci-bir-akim.html>>(25 Aralık 2008)

Latince akmak kelimesinden gelen fluxus sanatta devrimci atılımlarla hareket etmiş ve sanatta estetik kaygılardan çok toplumsal kaygıları önemsemiştir. Beuys'da sürekli sanatı değişim ve gelişimle bir tutar ve bu tutum ve tavrıyla fluxus grubu içerisinde ve dolayısıyla kavramsal sanat hareketi içerisinde hatırı sayılı bir yere oturmuştur.

Kavramsal sanatın olanak tanıdığı sanatta malzeme sınırı olmaması ve bununla birlikte sanatta fikrin ön planda tutulması, hayatın felsefeyle özdeşleştirilmesi bu anlamda nesnenin geri planda düşünce olgusunun ön planda tutulması Beuys gibi adamlara da sınırsız özgürlük alanı tanımıştır.

Böyle bir alanın tanınması sonucu Beuys o zamana dek hiç görülmemiş türden sanat yapıtları üretmiş ve alışlagelmiş sanat formunun dışına çıkıp fikrin ön plana çıkarılması konusunda en etkili çalışmaları meydana getirmiştir. Sanatta anlam yüklenebildiği taktirde düşünce felsefe yoluyla her türlü nesnenin sanat nesnesi olabileceğini, herkesin istediği taktirde bunu başarabileceğini, Herkesin kendi içinde bir sanatçı potansiyelini barındırdığını, her insanda potansiyel olarak sanat yapma imkanının var

Resim: 6- Joseph BEUYS “Geyik avından sahne, 1961”.

olduğunu söyler. Bu noktada Joseph beuys kavramsal sanatın zihniyetinde var olan sanatın sınırlarını ortadan kaldırma fikri kendini bizlere gösteriyor.

Ona göre ortaya attığımız ve şekillendirdiğimiz formlar bizim onları şekillendirme tarzımızla hayat bulur ona göre anlam ifade eder.

1960'lı yılların başında dünyada kendini gösteren değişim sinyalleri kendine her alanda olduğu gibi sanatta da göstermiş ve bunun sonucu olarak kavramsal sanatın doğduğunu belirtmiştik. Bunun sonucu olarak ta kavramsal sanatın her çeşit tekdüzelikten kaçış, bir çok alanda yapılan oluşumları bünyesinde barındırması, bilim, felsefe, ve teknoloji gibi etkenlerden faydalanması, alanının geniş bir yelpazeye sahip olmasını kaçınılmaz kılmıştır.

Bu anlamda bir çok akımı bünyesinde barındırması sürecin birbirinden ayrılan tarafların yanı sıra mevcut olan akımların birbirlerinde bir anlamda etkilendikleri ve benzerlikler taşıdığını söyleyebiliriz. Yaratıcı insan ruhu, alışılmışın dışında estetik kaygılar, ve fikir gibi etkenlerin ön plana çıkarılma arzusu bahsettiğimiz ortak yanın doğmasına etken olan durumlardan biridir. Bunlardan; Sanat ve Dil, Land art, Happening, ve performans sanatı diye bir kaç tanesini sayacak olursak ortak kaygılara sahip oluşumlara örnek vermiş oluruz. Kavramsal sanat ve içerisinde barındırdığı bu akımlar, içinde bulunduğu dönem içerisinde en özgün yapıtlar sunmuş, özgür düşünce ruhu ve yaratıcılığa hitap eden ürünler vermiştir. Bu anlamda içinde bulunduğu çağın gereklerine cevap verebilen ve bu doğrultuda ilerleyen, toplumun uzun bir süreden sonra yakalamış olduğu geniş özgürlük alanını toplumla birlikte yürüyen bir akım veya akımlar olmuş bulunuyor. Toplumla bu yolu yürürken, hem toplumun içinde bulunduğu genel yapıdan etkilenmiş hem de toplumu etkilemiştir. Öyle ki kavramsal sanatın bir diğer özelliği de içinde bulunduğu topluma eleştirel bakış açısıyla yaklaşıp sanatın yanı sıra yaşamın öbür katmanlarında da etkili olabilmektir.

Yeni yeni mesleklerin türediği toplum çağında kişinin kendini yitirmemesi yok olmaması için, kendi yolunu araması ve kendi kendine seçmesi gerekiyor. Bu nedenle tüketim toplumu insanını sarsıp gözünü

açmaya, geçmişle hesaplaşarak geleceği düşündürmeye, sorgulamayı öğretmeye yönelik çabalar birbirini izliyor. Bu yolda öncülük yapan yine sanat oluyor.(İpşiroğlu, 1991, s.115)

Çalışmada buraya kadar olan kısımda olan kısımda kavramsal sanatın çalkantılı süreci boyunca oluşumu, gelişimi en fazla ön plana çıkmış kişi ve toplulukları hakkında bilgi vermek amaçlanmıştır. Bundan sonraki kısımda ise karmaşık olan konunun toparlanması açısından kavramsal sanatın genel hatlarıyla doğuşu, gelişimi ve genel amacına değinmek planlanmıştır.

Kavramsal sanat genel anlamda sanatı kuramsal anlamda çözümlemeye çalışan, felsefe, mantık, bilim ve teknoloji gibi alanlardan faydalanan ve bununla birlikte sanatı yeniden tanımlayıp sınırlarını çizmeye çalışan bir akımdır. Kimi yapıtlarda kavramsal sanat, sanatı seyircinin seyrine sunulmuş üstün bir varlık olmaktan çıkarmaya çalışan bir girişim olarak tanımlanmıştır. Eğer sanatta iletilmek istenen bir mesaj varsa oda sanatçının iletmek istediği düşünce ve mesajdır.

Çağdaş sanatı sınıflandıran birçok yayında Kavramsal Sanat, oluşumlar, Gösteri Sanatı, Vücut Sanatı, Çevresel Sanat, Yeryüzü Sanatı, Yoksul Sanat, Süreç Sanatı ve Video Sanatı ile birlikte "Nesne sonrası sanat ya da Nesnesiz sanat" ana başlığı ile verilmiştir. Bütün bu sanatların ortak özelliği, düşünceyi - kavramı iletmeye araç olarak dili, çeşitli nesneleri, insanın kendisini ya da doğayı kullanmalarına karşın, bu göstergelerin hiçbir zaman sanat yapıtı olarak algılanmamasının gerekliliğidir.(Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi,(E.S.A.) cilt 2 s.971)

Kavramsal sanat genel anlamda sanatta görünür bir nesnesinin gerek olmadığını önemli olanın fikir ve düşünce yapısının ön plana çıkarılması gerektiğini savunur. Akılcı ve düşünce sistemini ön planda tutmanın gerekliliğini savunur. Sanatçının iletmek istediği mesajın dil ve buna benzer yollarla iletilmenin sanatta birincil amaç olması gerektiği gibi fikirleri ortaya atmıştır. Sanatta köktenci değişim yaklaşımlarla yaklaşan ve sanatın tanımının yeniden yapılması ve sanatta sınırların ortadan kaldırılması gerektiğini

savunur. “Çünkü kavramsal sanat duyguyu temelden yadsır, akılcıdır ve düşünceyi temel alır. Onun ilgi alanı yalnızca gerçekliktir; Gerçekliği arayış yolunda sistemler geliştirir, temsili olandan yararlanmaz”(E.S.A. 1997, s.971)

Yıkmaya çalıştığı bir başka görüş ise; ikinci dünya savaşından sonra dünyada oluşan savaşlardan sonra meydana gelen değişimlerin doğurduğu soyut-dışavurumculuk akımı ve bu akımın meydana getirdiği modernizm ve biçimcilik kuramları olmuştur.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında sanat kavramını temelden değiştiren kavramsal sanat kendini inşa etmeye başlarken; Pop Art, Op Art, Minimal Sanat, Empresyonizm, Fotogerçekçilik, Dadaizm ve Kübizm gibi akımlardan yararlandığı kabul edilir.

Kavramsal sanatın temelde Dada’cı olan Marcel Duchamp’ın sanatta Ready-Made açılımıyla başladığı kabul edilir. Ready-Made’le sanat, artık, biçimden ibaret olan bir görüntü değil, bir işlev haline gelmiştir. Bu durum kavramsal sanatın başlangıcını belirler. Duchamp’dan sonra sanat kavramsaldir. (Aysan, 1980)

Duchamp’ın sanata hazır nesne kavramını sokması yeni bir anlayış meydana getirmiştir. Sanatta dil olgusunun mimarı olan Kosuth’a göre bu dönüşüm kavramsal sanatın temel yapıtaşına işaret eder.

Kavramsal sanatın, ilk kıvılcımlarını Japonya da daha sonrada Avrupa, Amerika ve kısa bir süre sonrada bütün dünyaya yayıldığı kabul edilir.

1955’te Japonya da geç modernist akım olarak ilk kıvılcımlarını yakan kavramsal sanat; 1956’da Avrupa’da 1969’da ise Amerika’da başlayarak, etkisini 1970’li yılların ortalarına dek sürdürmüştür. Jasper Jones, Rouschenberg, Klein gibi sanatçıların Neo-Dada akımıyla, formalist (biçimci) olmayan bir anlayışı benimsemelerinin ardından 1960’a dek, nesnesizlik,

bilinç, ve Post-Dada Amerika ve Avrupa’da etkili olmuştur.(Doğaray, 2001, s.36)

Kavramsal sanatta en önemli şeylerden bir tanesi de nesnenin önemsiz olmasıdır. Bu anlamda minimal sanat ise söylem dili en aza indirgenmiş işler üretmesiyle kavramsal sanata nesneyi ortadan kaldırmada bir takım katkılarda bulunmuştur.

Kavramsal sanatın kendini var etmesiyle birlikte en önemli iki nokta olan dil ve nesne kavramı üzerinde çalışmaları ön planda tutmuş ve bu uğurda bir takım fikir ve ürünler geliştirmiştir.

Dil ve sanat alanında özgün yapıtlar sunmuş ve bu alanda ön plana çıkmış Amerikalı sanatçı Joseph Kosuth sanatı, Avusturyalı filozof wittgenstein felsefesiyle çözmeye çalışmaktaydı. Kosuth’un başını çektiği sanat ve dil grubunu oluşturup bu anlamda çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Sanat ve dil grubu üyeleri sanatı dille açıklamaya çalışan bir buluş geliştirmeyi amaçlıyorlardı. Kosuth başta olmak üzere sanat ve dil grubu üyeleri sanatı yazılı sözlü metinler, fotoğraflar ve bir takım belgelerle anlamlandırmaya çalışmışlardır. Bu buluş belli bir takım çalışmalardan sonra gelinmek istediği noktaya gelmenin ipuçlarını vermiştir. Sanat ve dil grubu bu şekilde sanatta düşledikleri tarzı oluşturup sanatın dile yüklediği işlevi kullanmaya başlamışlardır.

Sanat ve dil grubu üyeleri, dergi metinleri ve diyalogları için araştırma ve inceleme yaparken, sanatın ilerleme olanakları, sanat paradigmalarının yer değiştirmesi, sanatçı-izleyici, ilişkisi, sanat kurumları-sanatçı ilişkisi ve sanat kurumu-sanat yapıtı ilişkisini de irdelemişlerdir. (Atakan, 1998, s.19)

Kavramsal sanat varlığını bu şekilde dünyaya duyurmaya başlarken Leverkusen’de 1962’da “Ocak Sergisi” diye anılan sergi o güne kadar kavramsal sanat kapsamında yapılmış olan çalışmalardan en belirleyici ve

birleştirici çalışma olmuştur. Hemen sonrasında yapılan sergilerde kavramsal sanata onemli katkısı olan çalışmalar olmuştur.

Kavramsal sanat'ın belirleyicisi kabul edilen 1970'teki "Paris 18 IV 70" sergisi ise, kavramsal sanat'ın iki u noktasını (Grselliğın geri çekilmesi ya da özellikle grselliğın korunması) birlikte ve en belirleyici örnekleriyle sergilemiştir. 1989-90'da Paris ve Hamburg'da düzenlenen "kavramsal sanat, Bir perspektif" başlıklı sergi, kavramsal sanatın bir retrospektifi (toplu sergi) olarak nitelenmiştir.(E.S.A. 1997, s.972)

Kavramsal sanatın oluşum sürecinde önem taşıyan bir diğerk kişide Robert Rauschenberg isimli sanatçıdır. Sanatçı kavramsal sanatın en erken tarihli işleri arasına giren çalışmalarda bulunmuştur. Bu işlerle dönemin sanat anlayışını değıştirmede bir katkı sunmuş ve kavramsal sanatın son derece geniş olan yelpazesine katkıda bulunmuştur. nemli bir kişi hale gelmesindeki en önemli etkenlerden bir tanesi de sanat alanına getirdiğiki karışık teknik ve kuramsal anlamda bu çalışmalarını destekleyecek fikirler geliştirmesidir.(Resim 7)

Kavramsal sanatın oluşma sürecinde Klein'den söz etmeden geçilemez. Sanatçı rettiğiki çalışmalarla kavramsal sanatın ilk örnekleri arasına girmeyi başarmıştır. Sanatçı "Uluslararası Klein Mavis'i" olarak adlandırdığiki renkle yaptığiki resimlerle uluslar arası bir ne kavuşmuştur. Özellikle Paris Iris Clert galerisinde atığiki "boşluk" sergisi kavramsal sanatın ilk örnekleri arasındadır. (Resim 8)

Kavramsal sanatın tarihsel süreci boyunca meydana gelen oluşumların tümünden bahsetmek pek olanaklı olmasa da genel hatlarıyla vermiş olduğumuz örneklerle devam edecek olursak toplumsal ve siyasal olayları inceleyen Fluxus grubunun çalışmaları, sanatı dilbilimsel açıdan çözümlemeye alışan Art&Language gibi kavramsal sanatta çok önemli noktada olan grupları örnek olarak gösterilebilir.

Çağdaş sanatta 1970'ler sonrası, POST-MODERNİZM olarak adlandırılırken, kavramsal sanat da bütün değişkenleriyle, hatta bunların bir bileşimi biçiminde 1970'lerden günümüze "Kavramsal Sanat sonrası" (Post Conceptual Art) başlığıyla sürmüştür. (E.S.A. 1997, s.972)

Sonuç olarak kavramsal sanat yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra meydana gelen; kültürel, Siyasal, ekonomik, ve teknolojik gelişmelere bağımsız kalmayıp sanatta yeni bir dil geliştirmeyi, sanatın tanımını yeniden yapılmasını amaçlayan ve bu uğurda her türlü fedakarlığı yapmış bir düşünce ve fikir akımıdır.

Resim:7- Robert Rauschenberg, 1963

Resim:8- Yves KLEIN, “Anthropometrie” 1960

2.2. XX. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA KAVRAMSAL SANATIN DOĞUŞUNU TETİKLEYEN SANAT HAREKETLERİ

2.2.1- Eylem Sanatı: Eylem sanatı adı altında birden çok sanatsal hareket meydana gelmiştir. Bunlardan; Fluxus, Happening (olay), Body Art (Vücut Sanatı) ve Performans Sanatı gibi hareketler eylem sanatı başlığı altında toplanmıştır.

2.2.2.-Fluxus: 1962 yılında Almanya’da bir araya gelen bir grup avant-garde sanatçının oluşturmuş olduğu bir topluluktur. Toplulukta yer alan sanatçıların hemen hepsinin alışlagelmiş sanatsal formların dışına çıkma gibi bir amaçları olmuştur. Fluxus grubunun Dada ruhunu yeniden canlandığı söylenmektedir. Fluxus grubu varlığını gösterir göstermez hemen sokak

gösterileri, Happeningler ve çeşitli Fluxus festivalleri düzelemeye başlayarak kendini tanıtmayı amaçlamıştır.

Aralarında tarz olarak bir benzerlik yada birliktelik olmamasına karşın, hepside burjuva tutuculuğunun ve alışlagelmiş sanatsal yaklaşımların üstesinden gelerek sanatta devrimci bir gelgit yaratmayı ve yaşayan bir sanat ortaya koyabilmeyi amaçlıyorlardı.(P Kültür Sanat Antika “Yirminci Yüzyıl Sanatı” sayı 16, s.28-29).

Fluxus akımı bir çok sanatçı, şair ve müzisyeni bir araya getirmiştir. Akımın çekirdeğini besteci John Cage’nin New York ta verdiği kompozisyon derslerine katılan sanatçılar oluşturuyordu. Maciunas bu sanatçıları bir araya getirerek bir dizi etkinlik yapmıştır. Bu sebepten George Maciunas ve John Cage akımın öncüleri olarak görülmektedir.”Gerorge Maciunas Fluxus hareketinin babasıydı”(Akt:Boyancı, 1994,s.23)

1960’ların başında Maciunas ile Cage’nin çevresindeki sanatçılarla Avrupa’nın çeşitli kentlerinde bir takım etkinlikler düzenlemiştir. O dönemde akımın bünyesine Yoko Ono, Joseph Beuys, Joe Jones gibi sanatçılarda katılmıştır. Fluxus’un içinde yer alan sanatçılar estetik değerlerin yıkılmasına, yetenek gerektiren ve metalaşan sanat ürünlerine karşı bir tavır oluşturarak sanatı güncel yaşama bağlamayı ve günlük hayattaki problemlerle yaşamayı yeğliyorlardı. Fluxus profesyonel sanata karşı çıkan sanatı kendi düşünce çerçevesinde yorumlayan bir grup olmuştur. Joseph Beuys, Yoko Ono, George Maciunas, Joe Jones, Dick Higgins, Wolf Vostel, gibi sanatçıların bulunduğu Fluxus grubu, Maciunas’ın ölümüyle etkisi büyük ölçüde azalmıştır. Avrupa’da kavramsal sanat bağlamındaki ilk etkinliklerinden biri olarak kabul edilmektedir.

2.2.3. Happening: 1959’da ABD’li sanatçı Allan Karpow’un ortaya attığı, önceden tasarlanan sanatçının üretimini bir “etkinlik” çerçevesinde ortaya

koyduğu, alışlagelmiş sanat yapma biçimine aykırı bir biçim ifade etmektedir. Önceden tasarlanmış öğeleri barındırmasının yanı sıra doğaçlama

Resim:9- Wolf VOSTEL

ögesini de içinde barındıran bir akımdır. 1950’li John Cage’in kimi etkinlikleri ilk Happening’ler arasında değerlendirilir.

Sanatın yaşamsal alana girmesi yolundaki çalışmalar, Happeninglerle daha anlamlı hale gelmiş ve yeni bir boyut kazanmıştır. Happeninglerin kökeninin dadacılara kadar dayandığı kabul edilir. Happeningde alışlagelmiş sanat formun dışına çıkıp sanatın gündelik hayata karışması yolunda bir takım çabalar harcamıştır. Happeningler seyirciyi sanatsal faaliyete sokmak ve sanat tüketicisi ile sanat arasında ortak değerlerin oluşmasına önem vermiştir.

Yoko Ono.

Resim:10- Yoko ONO

Allan Kaprow.

Resim:11- Allan KAPROW

2.2.4. Body Art (Vücut Sanatı): Kökeni 1950'lere dayanan vücut sanatı dışavurumcuların resim yaparken giriştikleri bedensel eylemlere sonrasında ise Klein'in bedensel çalışmaları ve dadacıların hareket öğelerine kadar uzanır. İnsan gövdesinin çeşitli edilgen yapılarını ve davranışlarını estetik anlamlarını araştıran ve bunu gösterilerle sunan sanatsal bir alandır. 1965'lerden sonra ABD ve Avrupa'da ortaya çıkmış olan akıma, "Beden Sanatı" ya da "Gövde Sanatı" da denir. Adından da anlaşılacağı gibi Body Art, insan bedeninin deney nesnesi olarak kullanıldığı bir alandır.

Vücut sanatında 1960'larda çeşitli insan bedeninin kullanıldığı eylemler düzenlenmiş, insan vücudunun üstüne yapılan resimler ya da yansıtılan filmlerin yer altı ve hippie kültürünün etkinlikleriyle ilişkili olduğu söylenir.

İngiltere'de Stuart Brisley (d.1933) kendini boya, çürümüş et yada dışkı gibi gereçler içine koyarak; gene İngiltere'de Gilbert (Gilbert Proesch, d.1943) ve George (George Passmore, d.1942) adlı sanatçılar toplumsal yaşamlarını vodvil türü gösterilerle yorumlayarak, sanatın meta değerini yok etmeyi, toplumsal ve çevresel anlamlarını irdelemeyi amaçlamışlardır.(E.S.A. 1997, s. 1892)

Vücut Sanatı bu tür çalışmalarını yürütürken insana en yakın olan duyuyu kılınmayı amaçladığı için insan bedeninin kendisini kullanmıştır. Başrolünde Yves Klein, Marcel Duchamp gibi sanatçıların bulunduğu vücut sanatı, günümüzde Avant-garde'ın alışılmış bir türü olarak bir ölçüde karşımıza çıkmaktadır.

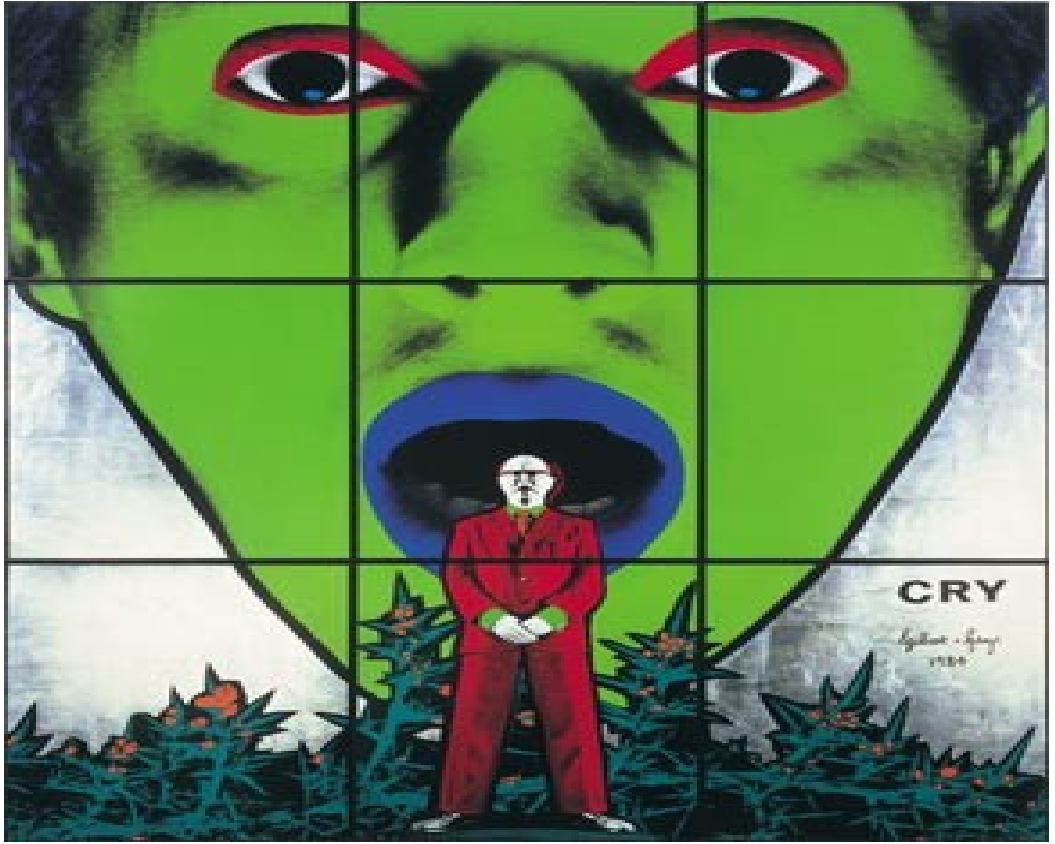

Resim:12- Yves KLEİN, “Anthropometrie”, 1960

2.2.5. Performance (Gösteri): Tiyatro, müzik ve görsel sanatları da kendi içinde barındıran performans sanatı, tasarlanacak olan ürünün sonunda ulaşılması beklenen sonucun önceden belirlemek, tahmin ve deneylerden faydalanmak gibi etkinliklere dayandığı kabul edilir. Happening, Land Art, gibi alanlarla yakın ilişki içerisinde. “Happeningle yakınlığı olan ve bazen aynı anlamda kullanılan Performans Sanatı’nın kökenleri, düşüncelerini yaymak için sıra dışı etkinlikler düzenleyen Fütüristlerin, Dadacıların ya da

gerçeküstücülerin sanatsal eylemlerine dayanır”(P Kültür Sanat Antika “Yirminci Yüzyıl Sanatı” sayı 16 s.60).

Bir sanat olarak anılması 1960 ve 70’li yıllara rastlayan performans sanatının  nc leri Joseph Beuys, Gilbert ve George gibi isimler olarak sıralanabilir.

Resim:13-Gilbert & George “Görmek”, 1987

2.2.6.Pop Art: 1950’li yılların sonlarına doğru İngiltere’de ardından da ABD’de ortaya çıkmıştır. İngiltere’de ortaya çıkmış olan akımın sanatçıları teknolojiye ilişkin konuları figüratif bir biçimde ele almışlardır. “Daha  ok İngiliz ve Amerikan kültüründen kaynaklanan Pop Art adını, o güne değin sanatın konusu olmamış sıradan ve popüler nesneleri betimlemesine borçludur”(P Kültür Sanat Antika “Yirminci Yüzyıl Sanatı” sayı 16, s. 63)

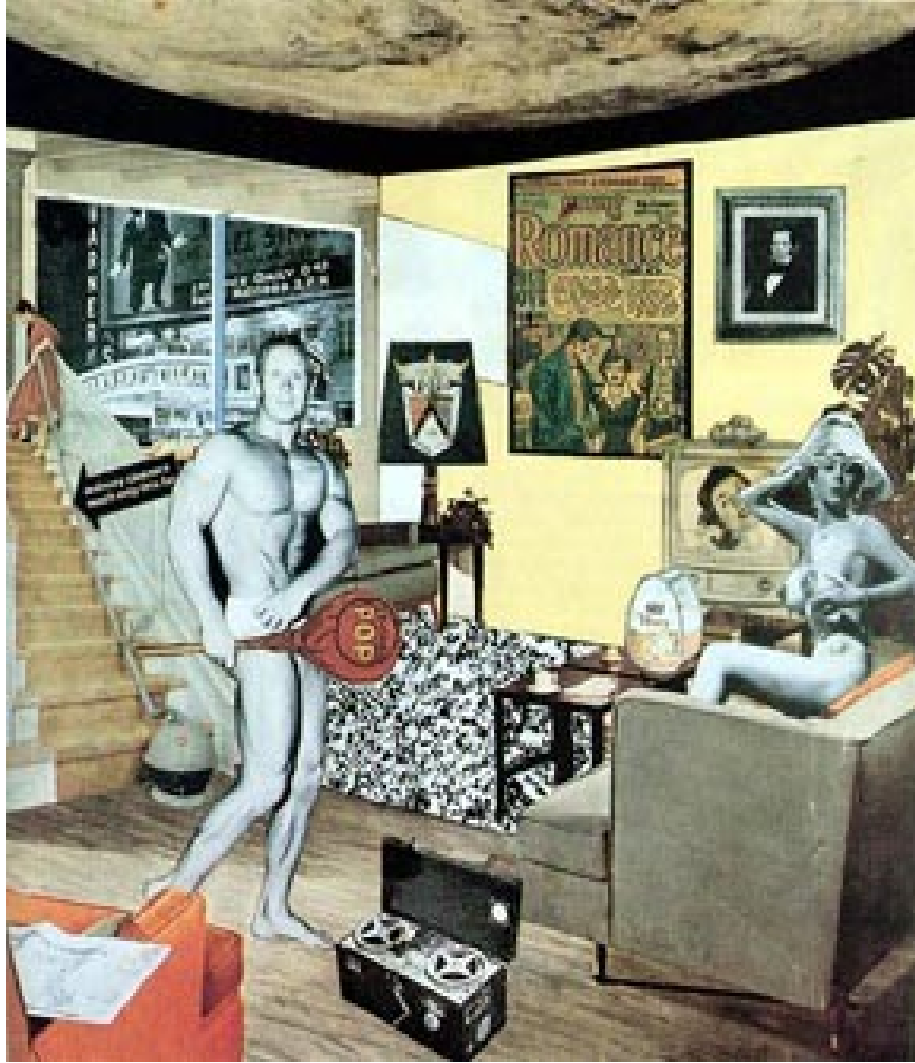
Amerikan ve İngiliz toplumlarındaki yayılan hızlı tüketim kültürü Pop sanatının ortaya çıkmasında rol oynamış sosyo-kültürel bir etkidir.

.....küçük burjuvanın kısmen onayladığı kısmen de onaylamak zorunda kaldığı bu garip fantezi ve sanata duyulan gereksinim arttıkça, eski caz müziğine eski filmlere ve kapitalist toplum ve pazarlamanın araçları olan geleneksel reklam imgelerine karşı estetik bir duyarlılık, içsel bir beğeni geliştirmiştir.(Genç, 1983, s.126)

Birinci evrede sanatçılar insan simgesini popüler malzemeye kaynak olarak kullanmışlardır. İkinci evrede kitle iletişim araçlarının etkisiyle değişen çevre koşullarıyla birlikte dünyayı algılayış biçimine ağırlık verilmiştir.

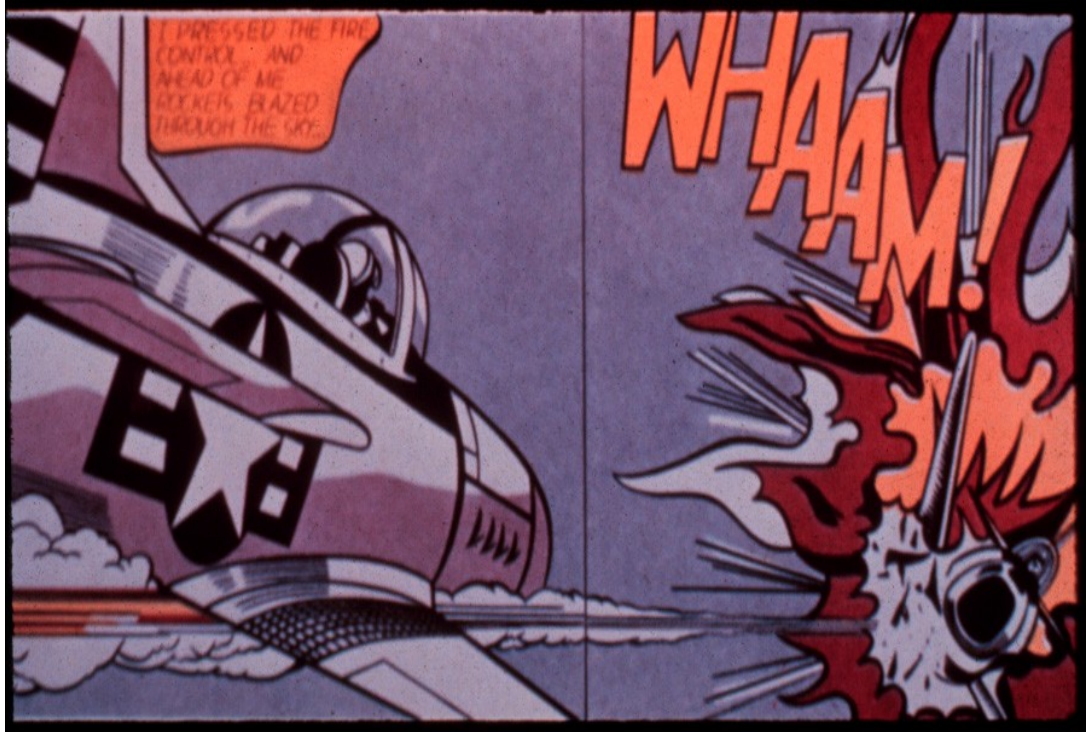
Amerika’da Roy Lichtenstein, Andy Warhol, Claes Oldenburg, İngiltereden David Hocney ve Peter Blakes gibi sanatçılar Pop art bünyesinde popüler kültürün çağdaş yaşam üzerindeki etkilerine bir takım atıflarda bulunmuşlardır. Amerikalı sanatçılar günlük hayatta kullanılan; sıradan nesneler, giysiler, yiyecekler, reklamlar, sinema filmleri gibi her türlü olguya ilgi duymuş ve bu doğrultuda çalışma sunmuşlardır.

İngiliz Pop sanatı ise Richard Hamilton’un etkili olduğu ve yapıtlar sunduğu dönemde başladığı kabul edilir. Günümüz yaşam biçimine yönelik atıflarda bulunan sanatçı pop sanatına önemli katkılar sağlamıştır.(Resim 14) Pop sanatının hazır nesne kullanması ve sanatta, sanat-nesne gibi kavramların irdelendiği durum bakımından dadacılıkla yakın bir ilişki olduğu çeşitli kaynaklarca belirtiliyor.

Resim:14- Richard HAMILTON, “Günümüz Evleri” 1956

“Öznel deneyleri yansıtan nesnel bir oluşum yoktur. Nesne sembol değil gerçektir. (Erdok, 1975 s.11). Günlük hayatta kullanılan her türlü nesnenin sanat nesnesi olma yolunda serüven pop sanatının yöntemi oluyordu. Belirli bir toplumsal olguyu işlediği ve günlük hayatla ilişkili olduğu için kolay anlaşılır olan pop art, oluşumundan kısa bir süre sonra toplum tarafından benimsenmiş ve dünyaya yayılmıştır.

Resim:15- Roy LİCHTENSTEİN, “Whaam” Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1963

Resim:16- Andy WARHOL, “Çorba” serisi II, 1968

2.2.7.Çevresel Sanat: Avrupa ve ABD’de 1960’ların ortasından başlayarak 1970’ler boyunca süren akım, çevre duyarlılığı taşıyan, sanatın ticari yönüne karşı çıkan bir çizgi izlemiştir. Kaprow’un düşüncelerinden kaynaklanan akım, çevre duyarlılığı taşıyan, kentin yaşam biçimini eleştiren ve dünyayı ruhani bir yaklaşımla sahip çıkmak isteyen yaklaşımlara sahiptir. Sanatçıların bir diğer amacı ise kaybettiğimiz yerleri tekrar geri kazanmak, bulunduğu ortamda iz bırakabilmek için ona müdahale etmektir. Çevresel sanat uygulamalarına benzer uygulamalar çok eski devirlere kadar uzandığı söylenmektedir. Ögel (1977) Büyük alanlarda toprağa kazılan çizgilerle bir geometrik düzen vermek veya bir hayvan figürü kazmak, Kuzey ve Güney Amerika sanatlarında İnka Maya devirlerinde görüldüğünü söylemektedir.

Çevresel sanat kimi sanat tarihçilerince toprak sanatı ya da yeryüzü sanatı diye de anılmıştır. Ancak çevre sanatını yeryüzü sanatından ayıran bazı özellikler vardır. Çoğu yeryüzü sanatı izleyici tarafından fotoğraf, film ve video gibi araçlarla izlenebilmektedir. Çevresel sanat ise sanat üç boyutlu mekan düzenlemesini tanımlar ve izleyicilerini görme, işitme, dokunma gibi öğelerle harekete geçirir. Çevresel sanat yaşanılan ortamda izleyicinin esere bakmak yerine yapıtın içine girebileceği yapıtın bir parçası olmasına olanak sağlayan bir sanat türüdür.

Amerikalı sanatçı Robert Smithson’un “Spiral Getty” isimli çalışmasının başyapıt olarak kabul edildiği çevresel sanat bünyesinde yer alan sanatçıları; Christo, Jan dibbets, Richard long, walter de maria, Robert morris, dennis oppenheim olarak sıralanabilir.

2.2.8. Minimal Sanat: 1960’yılların sonu ile 1970’li yılların başı arasında Amerika’da ortaya çıkmış olan sanat akımıdır. Heykel ağırlıklı bir tür sanat biçimidir ve sanatsal yalınlığı ifade etmenin ağırlıkta olduğu bir sanat

akımıdır. Düşünür Richard Wolheim tarafından “ içeriği en aza indirgenmiş sanat” için kullanılmıştır.

1950’lerin Soyut-Dışavurumculuğun bir gelişmesi olarak yorumlansa da, yaptığı kavramsal düzenlemeleriyle, sanat-nesne kavramını farklı bir şekilde kullanmasıyla Soyut-Dışavurumculuktan ayrılmıştır. Soyut-Dışavurumculuktan sonra resimde ilk değişimleri veren akım, heykel alanındaki ilk yenilikleri vermiştir.

Minimalizm “Sanat sanat içindir” ilkesini benimsemiş, yalın ve büyük ebatlı yapıtlarıyla yeni bir tarz geliştirmiştir. Akım yirminci yüzyılın sanat akımlarından bir takım biçimsel öğeler almıştır. Minimal sanatta, sanat yapıtının olabildiğince yalın; ama parçaların birbirleri arasındaki düzeni ve bütünlüğü önemlidir. Minimal sanatın sunduğu yalın görünümlü ama yoğun fikirli anlayış, sanatta düşünce ve fikir olgusunu ön planda tutulup, nesnenin geri plana itilmesine en güzel örnektir. Bu durum kavramsal sanatın kendisiyle çok örtüşen bir şeydir.

Minimalistler bir sanat yapıtının yalnızca kendisini çağrıştırması gerektiğine inandıkları için yapıtlarını görsel olmayan her türlü çağrışımdan uzak tutmuşlardır. Minimalizm toplumca çok hoş karşılanmayan bir sanat akımı olmuştur.

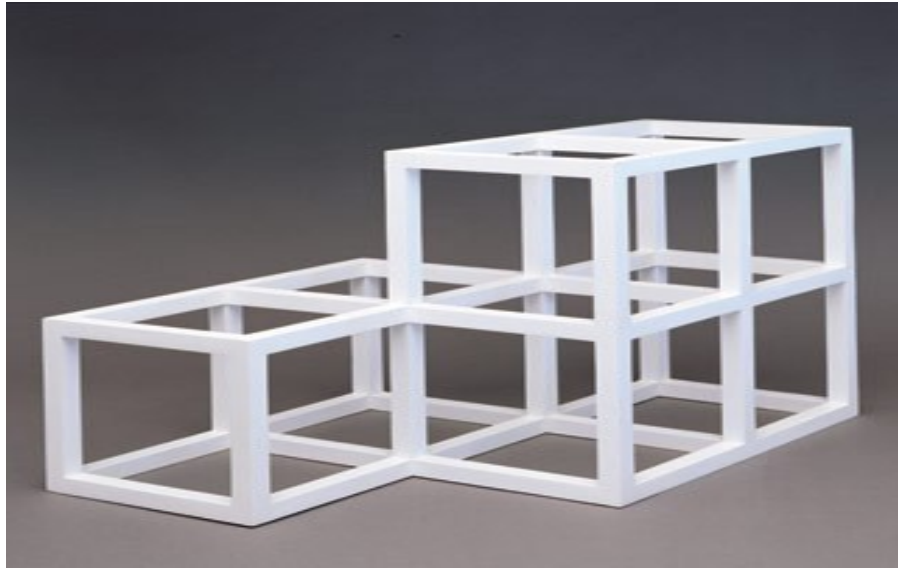
Carl Andre’nin tuğlalardan oluşturduğu konstrüksiyonunun Tate galerisi tarafından satın alınması İngiltere’de büyük tepkiyle karşılanırken, Richard Serra’nın New York’ta bir meydana bulunan ünlü heykeli “Eğik Kemer”, imza toplanarak yerinden kaldırılmıştır.(P Kültür Sanat Antika “Yirminci Yüzyıl Sanatı” sayı 16, s. 50).

Minimalistler mekanı da sanat yapıtına katıyor, plastik öğeleri olabildiğince az kullanarak boşluğu da kompozisyona dahil ediyordu. Reinhard ve Agnes Martinin öncülüğünü yaptığı minimalizm, Carl Andre, Dan Flavin,

Donald Judd sol Lewitt, Robert Morris ve Richard Serra gibi sanatçıları bünyesinde barındırmıştır.

Resim:17- Donald JUDD, “Untitled” 1974

Resim:18- Sol LeWitt, “Open Geometric Structure” 1991

2.3. TÜRKİYE’ DE KAVRAMSAL SANAT

2.3.1.TÜRKİYE’DE KAVRAMSAL SANATIN OLUŞUMU VE GELİŞİMİ

Batı toplumlarında olduğu gibi Türkiye de kavramsal sanat alanına bir çok sancılı dönemden sonra erişebilmiştir. çağdaş Türk sanatını oluşturan unsurlar zaman zaman ülke yaşantısının örneklerini sunsa da genel anlamda batı kültürünün etkisinden söz edebiliriz.

Türk resmi, minyatür tekniğiyle bağlarını koparıp batı dünyasının tekniklerine açıldığında, her şeye rağmen sıfırdan başlamak zorundaydı. Ama tanzimatın yarattığı hoşgörü ortamı içinde, bu dar sınırı aşarak, yağlı boya resim tekniğini özveriyle uygulamış olanlar, bu konuda Batı’ya ayak uydurmanın gerekliliğini düşünüyorlardı. (zsezgin, 1985, s.14)

Kavramsal sanatın dünyaya yayılmasından bir süre sonra Türkiye’de içinde bulunduğu değişim sürecine ayak uydurmak için sanat arayışını kavramsal sanatla sürdürmüştür. Sezer Tansuğ, 1965 sonlarında Paris’te Amerika’da doğan Pop-Art, Op-Art gibi akımların yeni malzeme olanaklarının araştırılıp uygulanmasını ngren bazı eğilimleri modern sanatın bu eski başkentinde yaşayan bazı Türk sanatçılarının da benimsediğini gördüm. Paris’te galeriler ortamına da uyum sağlayarak kendini kabul ettirecek olan Sarkis, o sırada düzgün ayna parçalarıyla bazı çizimlerin kaynaştığı ilginç düzenlemeler yapıyordu.(Tansuğ, 1995, s.81) Diye açıklamıştır. Bu durum Türk sanatçılarının içinde bulunulan dönemde kavramsal sanata olan eğilimlerinin bir göstergesi gibidir.

Türk resminde çağdaşlaşma çabaları öteden beri var olan bir durum olmuştur. Yüzyılın başından bu yana teknolojinin büyük bir hızla ilerlemesi, ekonomi ve sosyal değerlerin değermesi, aydın kavramının değermesi

beraberinde Dünyada olduğu gibi Türkiye’de ki ortamı da değiştirmiştir. Buradaki değişimler beraberinde sanatta bir takım tavırların doğmasına sebep olmuştur.

”yüzyılın başından bu yana aydın kavramı değişti, kapsamı genişledi. Düşünür-bilim adamı-sanatçı üçgeni kırıldı. Kültür ve eğitim,geçmişte olduğu gibi, seçkin bir çevrenin tekelinde değil artık. Bu nedenle kimse çevresinde olup bitenlere kayıtsız kalamıyor”.(İpşiroğlu, 1991, s.115)

Yüzyılın beraberinde getirdiği ve toplumlarda zorunlu kıldığı değişim süreci Türkiye’de sanat alanında kavramsal sanat olarak varlığını göstermiştir. Türkiye’de 1977’lerde başladığı varsayılan kavramsal sanat uygulamaları öncelik olarak yenilikçi bir anlayışla ortaya çıktığı varsayılıyor. İlk uygulamalar minimalist yaklaşımları da içeriyordu. Algılama çevresi yaratmak alışılmış mekan kavramının dışına çıkıp bir nevi sergi mekanını genişletme fikri gerektiğinde bunu çalışmaya dahil etme gibi sanatsal olgular ortaya çıkmıştır. Sanat olarak Betik’i gerçekleştiren sanatçılar Betik’i sanat malzemesi haline getirmeyi amaçlamışlardır. Bu yapıt aynı zamanda avant-garde bir oluşumu da yansıtmaktadır. Sanatsal yaratıyı olgunlaştırmak için artık klasikleşmiş malzeme olana tuval sınırının dışına çıkmayı amaçlamışlardır.(Gültekin, 1994)

1970’lerin sonları ve 1980’lerde öncü, yeni anlayışlar akademi içinde ve dışında varlık bulmaya başlamıştı. Sanatçıların kendi girişimleri ile düzenledikleri A,B,C,D sergileri Serhat Kiraz, Füsün Onur, Ayşe Erkmen gibi sanatçıların yanı sıra daha genç kuşaktan Selim Birsal gibi sanatçıların katılımını sağlayarak sanat ortamına farklı bir açılım getirdi.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra Dünyada meydana gelen bu çalkantılı süreçte sanat kavramında bir takım değişik arayışların meydana geldiği ve dünyada olduğu gibi 1960’larda Türkiye’de bazı sanatçılar sanat olgusuna karşı değişik bir bakış açısı geliştirmek istemişler. Bu bakış açısı evrenselliği çağdaş olanı yakalama yolunda hizmet etmiştir. Yaşanılan çağda mevcut ihtiyaçlara cevap verebilecek düzeyde olan akımın kavramsal sanat

olması ise değişime kayıtsız kalamayan ülkemizin içinde filizlenmeye başlamıştır.

Resim:19- Canan BEYKAL, ‘‘Savunma nlemi’’, 1992

‘‘Günümüzde teknik, insanlığın başı üstünde Demokles kılıcı gibi sallanıyor. Teknik gelişme bugün öylesine dev boyutlar kazanıyor ki, tekniğin yapıcı ve yıkıcı g olarak kullanılmasında, öteden beri olduğu gibi, denge sağlanabileceğini düşünemiyoruz artık.’’ (İpşiroğlu, 1991, s.107)

Türkiye’de sanat ortamının Avrupa’yı biraz geriden takip etmesi o zamana kadar Avrupa’da elde edilen mevcut birikimlerden faydalanmasına olanak sağlamıştır.

1950’ler ve 60’larda belli sanatçılar daha özerk bir yaklaşım içinde ifade

bulan işler üretmeye başlamışlardır. Bu sanatçılar iç dünyaları ve yaratıcılıklarını birleştirerek elde ettikleri eserlerle modern Türk resminde önemli bir döneme damga vurmuşlardır.(Akt:Düben, Yıldız, 2008)

Türkiye’de Kavramsal Sanat’a dikkati çeken ilk çalışmaların Altan Gürman daha sonrada Füsun Onur ve Sarkis ile başladığı kabul edilmektedir. “Ancak Gürman hiçbir zaman sanat nesnesini ortadan kaldıran saf Kavramsal sanatçılar kadar soyut bir düzlemde çalışmamıştır. Sanatçı, 1960’lar ve 70’ler boyunca aşamalar halinde boya ve tuvali tek ederken, yüzey üstünde bir öge durumunda kullandığı “nesne”yi sanatsal düzlemde anlatım aracı konumuna getirmenin yanı sıra “otorite” kavramını irdelemiştir.(Özayten, E.S.A.” 1997, s.972)

Dünyada değişen toplumsal ve siyasi olayların ağırlıklı olduğu bir ortamda değişen olgularla birlikte hareket eden ve buna karşı tavır alan çağdaş sanat Türkiye’de seksenli yıllarda yaygınlaşmaya başlamıştır. Bugün, ABD ve Avrupa’da 1960 ve 70’lerde başlatılan yenilikçi eğilimleri izleyen çok sayıda sanatçı, özellikle de genç sanatçı olsa da, Şükrü Aysan, Füsun Onur, Canan Beykal, Ayşe Erkmen, ve Serhat Kiraz gibi bazı sanatçılar, sanatın sınırlarını genişletmeye 1980’lerde başlamıştı.(Atakan, 1998, s.93)

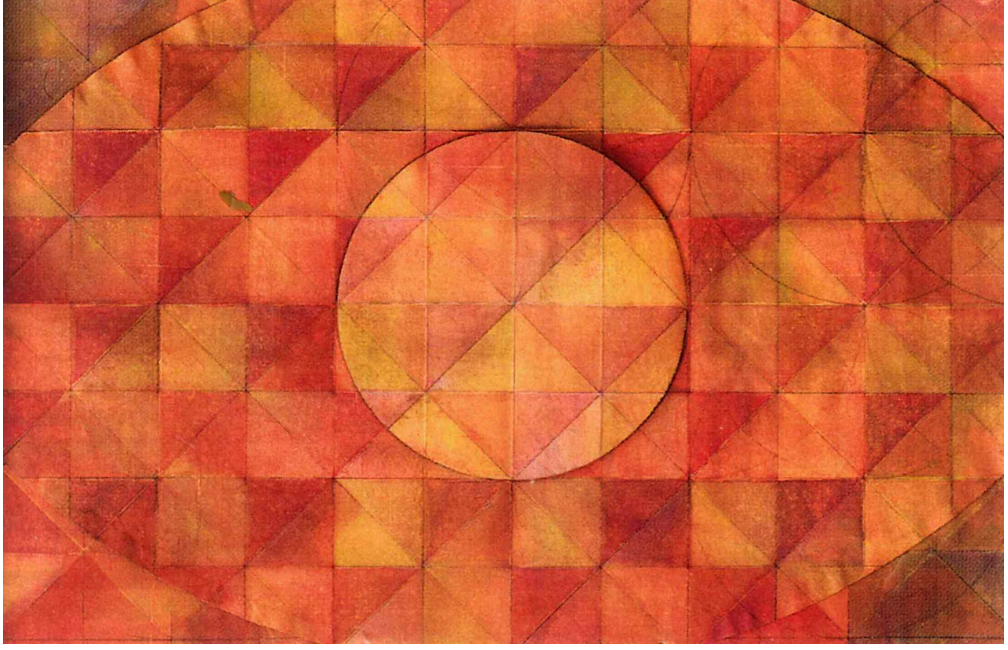

Resim:20- Füsün ONUR, “Sabah Jimnastiği”, Karışık Malzeme, 1987

“Kavramsal Sanat, Pop Sanatı, Minimal Sanat vb. oluşumların dünya ile eş zamanlı yaşanmadığı Türkiye’de, seksenli yıllar, modern ve postmodern sanat pratiklerinin birlikte var olduğu bir dönemdi. Daha 1960’ların ikinci yarısında nesneyi resimde ilk kez kullanan, tuval üzerinde basılı sözcüklere yer veren Altan Gürman 1980’lerde bir çok sanatçıyı etkileyecek Dada ve kavramsal sanat temelli çalışmalarında militarizm ve otorite kavramlarını sorgulamıştır.”(Akt:Düben, Yıldız, 2008, s.24)

Türkiye’de 1970-80 arası dönem kavramsal sanatın kuramsal düzlem ve uygulamalarla tanıtıldığı bir süreçtir. Tıpkı batıdaki sanatçılarda olduğu gibi Türk sanatçılarda kavramsal sanat aracılığıyla sanat sorunsalına çözüm bulmaya çalışmışlardır. Bu süreçte ön plana çıkan bazı sanatçılardan Füsün Onur ve Şükrü Aysan, imge, simge, sanat nesnesi, sanatın tanımı, sanatın anlam ve göstergelerini sorgulamaya çalışmışlardır. Bu sanatçıların yanı sıra Serhat Kiraz, Avni yamaner ve Ahmet Öktem gibi sanatçılarda sanatın yapı ve doğası üzerine kavramsal sanat diliyle bir takım etkinlikler yapmışlardır. (Özayten, E.S.A. 1997, s.972) Kavramsal Sanat alanında yapılan bu tür çalışmalar Beral Madra’ya göre (1990, s.50) üç boyutlu mekan düzenlemesinde

yalnız önemli aşamalar sağlamadı, aynı zamanda izleyiciyi bu konuda bilgilendirmiştir.

Resim:21- Şükrü AYSAN, “Oval 5”, Karışık Teknik ve Malzeme, 1989

Türkiye’de Kavramsal Sanat alanında yapılan bu tür çalışmalar başlangıcından 90’lı yıllara kadar devam etmiştir ve bu alanda önemli topluluklar oluşturulmuş ve sergiler düzenlenmiştir. Ön plana çıkmış olan sergilerden; A,B,C,D sergisi, günümüz sanatçıları İstanbul sergileri, öncü Türk sanatından bir kesit gibi sergiler ticari kaygılardan uzak, katılıma açık kuralların olması kavramsal sanata yönelik işlerin yapılmasında önemli bir adım olmuş ve bu işlerin sayısında önemli artışlara neden olmuştur.”toplumun büyük bir kesimi yaşantısında bu malzemelerle içli dışlı olduğu için kendisine sunulan bu tür sanat ürünlerini de kolay algılıyor hatta sevecen buluyor”(Işingör, 1988, s.135)

Kavramsal sanat alanında oluşturulmuş olan grupların yaptığı çalışmalar kavramsal sanatın ülkemizde anlaşılması ve yaygınlaşması bakımından önemli

bir yer tutmaktadır. Ayşe Erkmen, Canan Beykal, Gülsüm Karamustafa, Gürol Yontam gibi sanatçılardan oluşan “Yeni Eğilimler” sergisi, bunun arkasından gelen “Öncü Türk Sanatından Bir Kesit” sergisi ve bu sergilerin devamı niteliğinde olan A,B,C,D sergileri Türkiye’de kavramsal sanatın gelişimi açısından önemli bir yer tutmaktadır. Sanatçı Sarkis ise uluslar arası İstanbul bienallerinde yer alarak bu alanda önemli adımlar atmıştır.”Sarkis II. Uluslar arası İstanbul Bienali için Ayasofya hazinesi’nin kubbesine astığı metal ve neon ışıklarla oluşturduğu konstrüksiyon, yapının mimarisini tekrarlar.”(Atakan, 1998, s.95)

Kavramsal sanatın Türkiye’de yayılmasına katkı sağlayan bir diğer etkende Bienallerdir.

“80’lerde sanat alanında Türkiye’de meydana gelen en önemli olaylar arasında “Avrupa-Asya Bienali” ile “İstanbul Bienali”ni gösterebiliriz. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Ankara’da, birincisi 1986 ve ikincisi 1988 yıllarında düzenlenen Avrupa-Asya Bienalleri, hem Türk sanatında yeni kişiliklerin doğmasına hem de Türk sanatı ile Öbür ülkeler sanatları arasında bir iletişim ilgisi kurulmasına olanak vermiştir.”(Işıktaş, 1995, s.154)

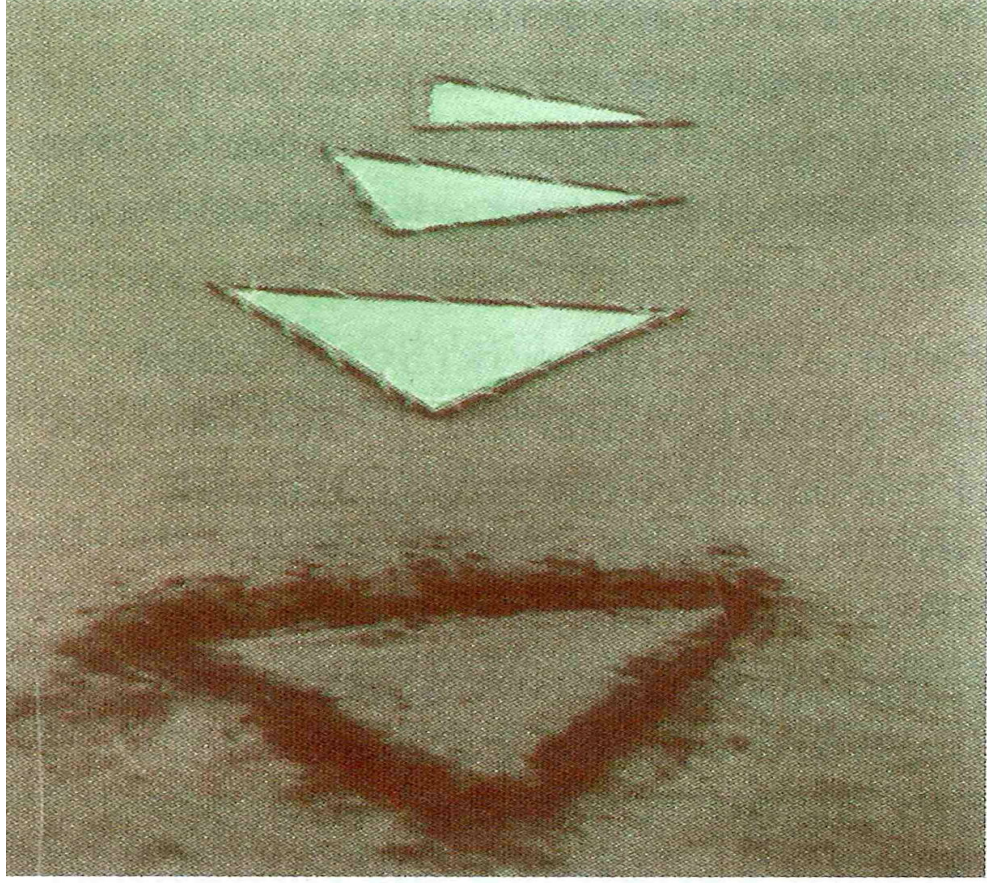
Uluslar arası nitelikte bir ilk organizasyon 1986’da Ankara’da yapılan 1. Asya-Avrupa Bienaliydi. Kültür bakanlığı’nın üstlendiği bu organizasyon bir iki sansasyonel sorun dışında iyi geçmişti, ama kapsamı sınırlıydı. Bu bienalde çağdaş sanatın öncü ustalarını ülkeye çekmek ve Türk seyircisine tanıtmak gibi kaygılar yoktu. Olayın Avant-garde ve profesyonel yanına itibar edilmeyen resmi bir işti. Fakat saygılı, efendice bir organizasyon olarak ülkenin itibarını pekiştiren bir değeri de yok değildi.(Tansuğ, 1995, s.136)

Böylelikle kavramsal sanat dünya’nın çeşitli yerlerinde olduğu gibi Türkiye’deki varlığını göstermiş oluyordu.

Türk Sanat ortamında Kavramsal Sanat yönündeki çalışmalar, 1975’de Şükrü Aysan’ın genç sanatçıları teşvik etmesi ile başladığı kabul edilmektedir. 1977’ de ilki düzenlenen "Yeni Eğilimler Sergisi" Türk Kavramsal Sanat uygulamalarının başlangıç örneklerinin bulunduğu bir sergi olması açısından önem taşımaktadır. Bu

tip çalışmalar ile çağın getirdikleriyle birlikte başlayan sanat sorunsalına ve sanat alanındaki gerekliliklere cevap vermek bakımından yenilikleri desteklemek, genç sanatçıları yüreklendirmek gibi bir amacı taşımıştır.ağdaş Türk Sanatı için bu tip çalışmalar adeta yeni bir başlangıç olmuştur. Bu tür çalışmaların yoğunluk kazandığı dönemde, birçok sanatçının işleriyle dikkat çekmesi, bazı gruplaşmaları da beraberinde getirmiştir. Bunlar arasında; "Sanat Tanımı Topluluğu" n plana çıkmıştır.

Sanat'ın Tanımı Topluluğu çalışmalarına 1977 yılında dört sanatçının, şükrü Aysan, Serhat Kiraz, Ahmet ktem, ve Avni Yamaner'in sanata benzer yaklaşımlarından dolayı bir araya gelmesiyle başladığı kabul edilmektedir. Bu sanatçılar 1980 yılına kadar birlikte açtıkları sergilerde STT adını kullanmışlardır. 1979' da "Sanat Tanımı Topluluğu" ismini almışlar, 1980' de ise "Sanat Olarak Betik"i ortaya koymuşlardır. STT Wittgenstein'in izinde dili sanat nesnesi ve sanatı görsellikten çıkarıp düşünsel bir kurguya dönüştürmeyi amaçlıyordu. Grubun alışmaları "sanatın koşullarına çözümleyici bir yaklaşım" geliştirmeyi amaçlayıp, İngiliz Art&Language grubunun çalışmalarıyla benzer türden çalışmalar ortaya koymuşlardır. şükrü Aysan, 1969'da kavramsal sanata yönelmiş ve bu yöndeki çalışmalarıyla Sanatın Tanımı Topluluğunun kurucuları arasına girmiştir. Grup İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde sergiledikleri işlerini bir metin eşliğinde sunmuşlardır. (Akt: Cebi, 2008) şükrü Aysan "Pentr No:7" isimli çalışmasıyla tuval üzerine gerilmemiş bez çalışmasını "Gerilmemiş bez (şasisiz tual) Pentr'de yeni bir kavramdır. Gerilmemiş bez kırırır, katlanır, sarkar,... Önceleri "yanılsamacı bir derinlik,... elde etmeye yönelik" bir Espas (mekan) olarak ele alınan şasiye gerilmiş bez giderek, çağımızda bir yüzey ve bir madde olarak dikkate alınacaktır" şeklinde açıklamaktadır.(Aysan, 1978)

Resim:22- Şükrü AYSAN, “Sanat Olarak Betik” 1980

Grubun ikinci çalışması olan “Sanat Olarak Betik” sanat üzerine yazılmış metinlerden oluşmakta ve ayrıca her sanatçıya ait ayrılmış bir kaç sayfadan oluşmaktadır. Sanat Olarak Betikte “ Bütün bu araştırmalarımızın bir kurgu içinde yazılı metinlerle birlikte yer alacağı ve aynı zamanda kendi başına ve bir sanat çalışması olacak betik oluşturmak bize uygun ve ilginç geldi.”(Öktem, 1982, s.24)

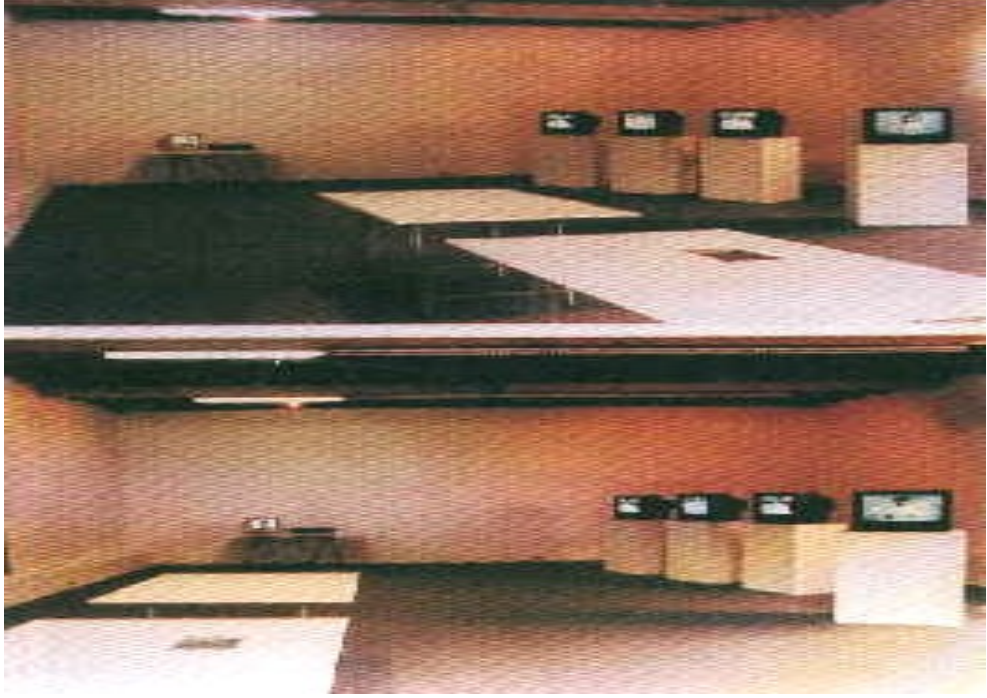
“STT ve kavramsal sanatçılar üretimlerinin tüketim nesnesi olarak görülmesine karşıdır. Çalışmaları Art&Language grubunun çalışmalarıyla örtüşür. Art&Language grubunda olduğu gibi STT grubu da bulundukları ortamı bilgilendirmek istemişlerdir. Bu nedenle “Sanat Olarak Betik” bir kitap olarak başlı başına bir sanat çalışması niteliğinde tasarlanmış ve malzemesine

dahil edilen bez, fotoğraf kağıdı vb. ile 200 adet basılmıştır.” (Akt: Cebi, 2008)

“...üç boyutlu araç gereçler, siyaha boyanmış duvarlar üzerinde halatlar, tavanda gerilmiş çelik halatlar üzerine asılmış tuvaler ve aynalar sergi salonunun ayrımlı köşelerine yerleştirilmiş üçgen demire geril(me)miş bez ve büyük yeşil boyalı bezler, yazılı metinler, fotolar, arşiv dosyaları birbirlerine ve mekana gönderme yaparak anlamlar oluşturacak biçimde düzenlenmiştir.”(Atakan, 1995, s.165)

STT'ye göre; Felsefe, Bilim, Sanat, batı düşününün antikiteden beri zincirleme olarak faydalandığı disiplinler olmuş ve bunlarla dünyayı kavramışlardır. Bu alanların işaret ettiği kavramlarla ancak, dünya hakkında bütüncü yaklaşımına varılabileceği fikrinde olan STT, bu kavrama edimi için ülke farklılıklarının dışında sadece, kültürel ve folklorik yerel değişikliklerin etkili olabileceği görüşünü taşımıştır. Topluluk, sanatsal söylemlerinin Avant-garde bir başkaldırı olduğu görüşünü taşımayıp, çalışmalarının felsefe, sanat ve bilimin niteliği ve aralarındaki ilişkiler üzerine yöneltilmiş soruların sanatsal anlamda tartışılması yönünde geliştiği, fikrini benimsemiştir. Nitelik, kavram ve ilişkinin evrensel olduğu ve bu nedenle de yerel kimlik gibi bir problemin söz konusu olmadığı, vardıkları ortak çıkarsama olmuştur.

STT'nin hiçbir satış kaygısı taşımadan tamamen sanatsal kaygılarla hareket ettiği kabul edilir, ve bu çalışmalarıyla çağdaş Türk sanatına önemli katkılar sağladığı düşünülmektedir.” Türk sanatında kavramsal sanat eğilimi 1977'de dört sanatçıyla temelini atmış giderek artan katılımlarla güçlenmiştir.”(Gültekin, 1994, s.2) Grup 80'lerin başında dağılmış olmalarına rağmen çağdaş Türk sanatına getirdikleri farklı solukla etkisini sürdürmüş ve Şükrü Aysan 1990'larda STT'nin çalışmalarını yeniden başlatmıştır.

Resim:23-STT, Çalışma, Yerleştirme görünümü, 1994

2.3.2. TÜRKİYE’DE KAVRAMSAL SANAT ALANINDA ÖN PLANA ÇIKMIŞ BAZI SANATÇILAR

2.3.2.1. Serhat KİRAZ

“Birey-dünya- evren üçlemine, sanat, bilim ve felsefe açılarından yorumlayan ve gerçeklik olgusunu zihinsel düzlemde akılcı çözümlemelerle irdeleyen yerleştirmeleriyle tanınır. 1979’da İstanbul devlet güzel sanatlar akademisi yüksek resim bölümünü bitirdikten sonra 1978’de henüz öğrenciyken sanatın tanımı topluluğu’nun (STT) ilk kurucu üyeleri arasında yer almıştır. İlk işlerini, STT’nin amaçları arasında yer alan, sanatın tanımını yapmak, geleneksel resmi sorgulamak ve Kavramsa Sanat’ın ülke tanıtımına yönelik etkinliklerde bulunmak yönünde gerçekleştirmiştir.”(Özayten, E.S.A. 1997, s.1017)

Sanatçı ilk zamanlarda görsel imge, yanılsamalar ve gerçek arasında bir takım denemeler yapmıştır. Daha sonraki çalışmalarında bunun devamı olarak çalışmalarını metinlerle sergileyerek devam ettirmiştir. “1978’de STT sergisi için gerçekleştirdiği çalışmasında kavramsal metinlere yer vererek, anlatsal ve duygusal ifade geleneğinden, daha kuramsal bir tavra yönelmiştir. 1979 “2. Yeni Eğilimler Sergisi”nde yer alan görsel yanılsama algılama ve gerçeklikte, resim ve tuvalin yanı sıra, o dönemde Türk sanat ortamında henüz alışılmadık bir malzeme olan dia ve projeksiyondan yararlanmıştır.”(Atakan, 1998, s.123)

Kiraz’a göre evrenin ötelenerek yeniden tanımlanması, bir dile çevrilmesi gerekir. Sanatçı bunu bir şeyden başa bir şeye dönüşüm olarak görmektedir.

“Çeviri farklılıklar yada bilinmeyenler arasındaki iletişimi sağlayan bir araçtır ama saltlık farksızlığın yada iletişimin güvencesini vermez. Çeviri, aynı zamanda bir yorumdur. Yorum, zamanın ruhu kurallarına bağlıdır. Bu iş ve bundan önceki üretim, bir yapıt topluluğunu algılamak için etkili olan, ama alışlagelmiş başlıklar altında verilmeyen bir söylem ortaya koymaktadır. Yapıtlar birbirini izleyen bir dizi oluşturarak, giderek zenginleşen bir biçimde izleyiciyi dil ve görüntü, metin ve imge arasındaki ilişkileri ve sınırları düşünmeye yöneltmektedir.”(Madra, 1993)

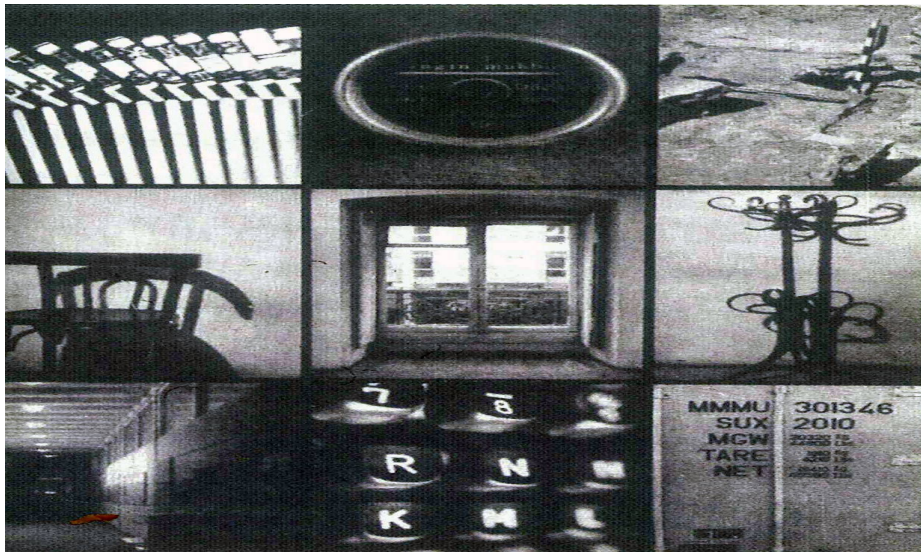
Kiraz 1994 yılında Türkiye’den bir grup sanatçı ile Almanya’da iki ayrı sergiye katıldı. Bu sergilerinde “Düğüm” adlı bir iş sergiledi. Kiraz’ın sergilediği bu işler kavramsal sanatla oldukça ilişkili işlerdi. Bir inşaat iskelesine üç büyük dinin simgelerini taşıyan mühürleri barındıran bir cam sütun yerleştirdi.

“Bir merdivenle iskelenin üstüne çıkılabiliyordu ve iskelenin üstüne çıkıldıktan sonra ise Wittgenstein’nin bir metni bulunuyordu. Bu metinde; “Benim tümcelerim şu yolla açımlayıcıdır”ki beni anlayan sonunda bunların saçma olduklarını görür-onlarla-onlara tırmanarak-onların üstüne çıktığında. (Sanki üstüne tırmandıktan sonra merdiveni devirip yıkması gerekir). Bu

tümceleri aşması gerekir, o zaman dünyayı doğru görür.” (Akt: Işıктаş, 1995, s.169)

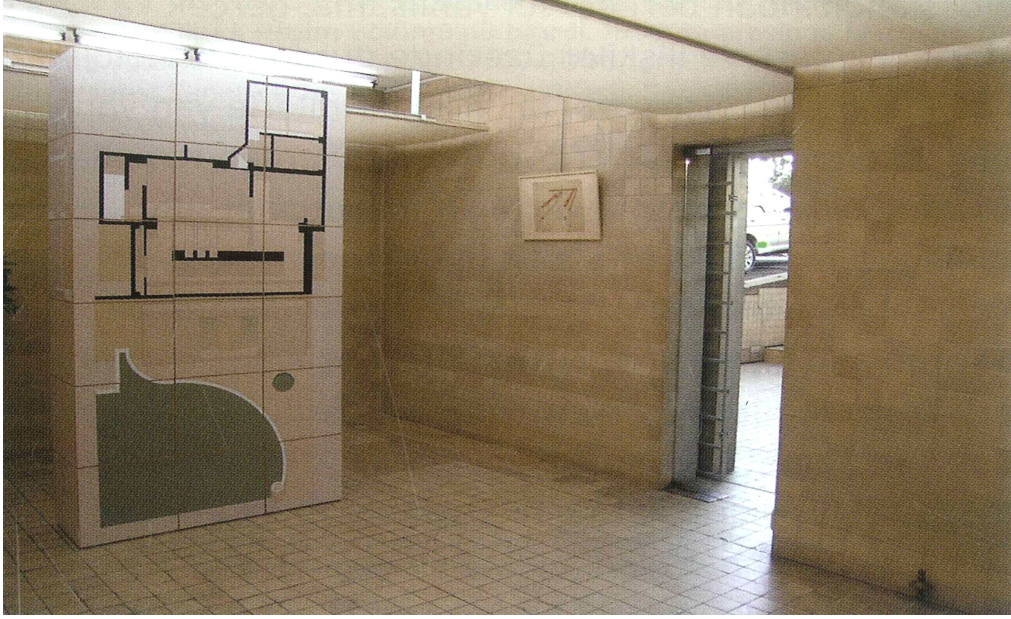

Resim:24-Serhat KİRAZ, “Bölge”, Yerleştirme, Karışık Malzeme, Resim ve Heykel Müzesi, İstanbul, 1992

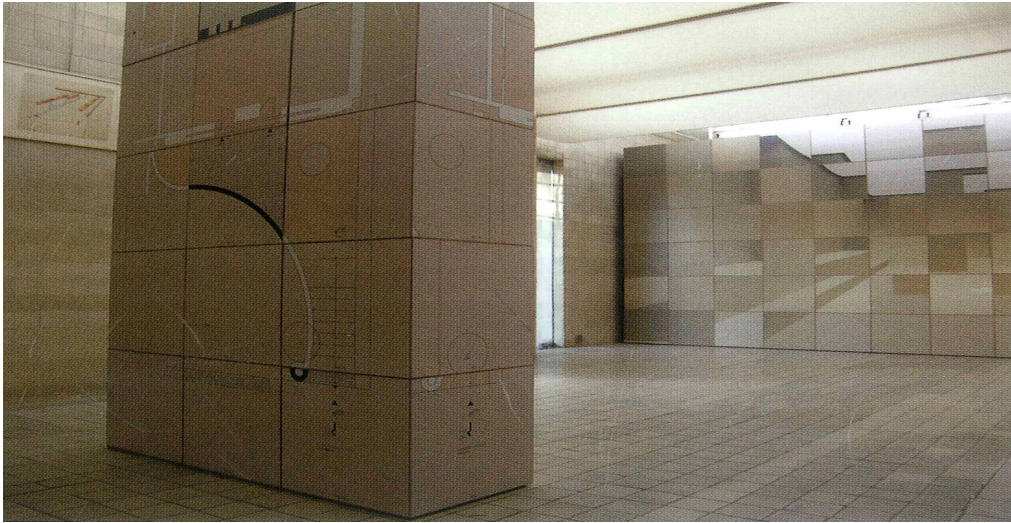

Resim:25-Serhat KİRAZ, Sanat Olarak Betik, 1980

Kiraz, birey-dünya-evren üçlemine irdelerken insanlığa mal olmuş antropolojik semboller diliyle oluşturmuştur. Kiraz, işlerini düşünsel bağlamda bir çok kavramı iç içe sorgulayan, görüntüde oldukça sade, içerik olarak son derece zengin bir yapıda sunmaktadır.

Resim:26-Serhat KİRAZ, “Construction-Reconstruction, Karışık Malzeme 20007

Resim:27-Serhat KİRAZ, “Construction-Reconstruction, Karışık Malzeme 20007

2.3.2.2.Ayşe ERKMEN

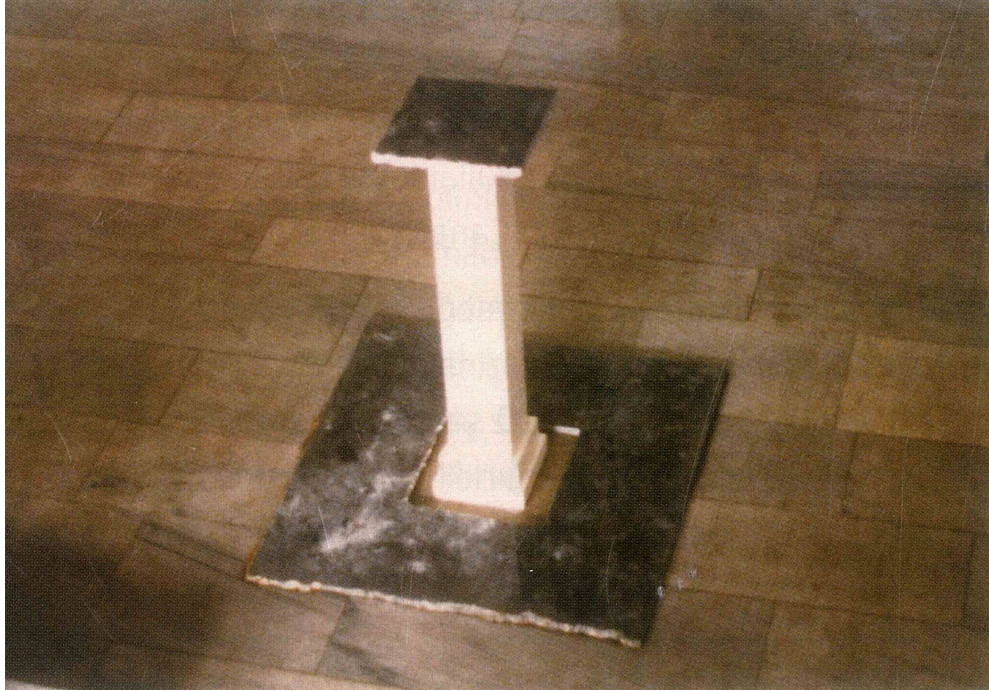
Bulunduğu mekana müdahale eden, mekan kavramının işlevini,tarihi dönüşümleri ve çevresiyle birlikte irdeleyen yerleştirmeleriyle tanınır.1972-77 yılları arasında heykel bölümünü bitiren Erkmen, geleneksel heykeli aşan çalışmalarıyla dikkat çekmiş; 1977'den başlayarak İstanbul sanat bayramı, yeni eğilimler, günümüz sanatçıları İstanbul, öncü Türk sanatından bir kesit adlı sergilere ve 1989-93 arası gerçekleştirilen A,B,C,D sergilerine katılmıştır. Yerleştirmelerinde hazır nesneler kullanmakla birlikte çoğu kez işlerini oluşturan parçalar tasarımını kendi hazırladığı nesnelerdir. Erkmen, sanatın müze ve galeriler dışında da varlığını sürdürebileceğini, farklı bakış açıları geliştirebilmiş kişilerin günlük yaşam içinde çevrelerindeki her şeyi zihinsel süreç içinde sanat nesnelere dönüştürebileceklerini savunur; işlerinde ‘‘sıradan nesne sanat nesnesi ‘‘ ilişki ve ikilemini tartışır.(Özayten, E.S.A. 1997, s.536)

Resim:28-Ayşe ERKMEN, “Yüz Taş”, 1981

“Erkmen mekan ile yapıt arasında ilişki kurarken mekana müdahalede bulunur, yapıtı çevresiyle birlikte irdeler. Müdahale ettiği mekanın fark edilmeyen özelliklerine odaklanarak fark edilmelerini sağlar, görünmeyeni görünür kılmakla ilgilenir. Yerleştirmelerinde kullandığı malzemeler buluntu nesneler olmakla birlikte, kendi tasarladığı yada müdahale ettiği nesneleri de kullanır. İşler olağan nesnelerin zihinsel bir süreçten geçerek sanat nesnesine dönüşebileceğini göstermektedir.”(Dedeal, 2008, s.145)

O, yaşamakta olduğumuz, artık katılmış gözlerle, alışıldık bir şekilde baktığımız çevreye, diri, sürprizlere açık bir şekilde, kavramlara dönüştürebileceği her şeye ilk defa görüyormuşçasına bakar.”(Kaplanoğlu, 1990)

Resim:29- Ayşe ERKMEN, ”K-İ-D-E”, Taş, Ahşap, 1983

Ayşe Erkmen çalışmalarını sergilerken sergi mekanını çok önemser ve sergilemeye mekanı da dahil eder.

“Tüm sanat yaşamı boyunca erkmen zaman mekan arasındaki ilişkileri, sanat nesnesi üretme koşullarını, gerçek nesnenin sanat nesnesine dönüş noktasını, sanat nesnelerinin çevreleriyle olan ilişkilerini, görsel imgenin kimin için ve ne zaman anlam kazandığını ve izleyicinin bakış açısıyla sanat nesnesi arasındaki ilişkileri irdelemiştir.”(Atakan, 1998, s.122)

Erkmen, düzenlediği çeşitli sergilerde sanat ve gündelik kullanım nesneleri arasındaki sınırdan, yeni durumlar yaratma ve ilişkilendirme biçimleri ortaya koymaya çalışıyor. Erkmen kullandığı nesneleri kendi konumlarından çıkarıp kullanım özelliklerine müdahale ediyor ve onlara yeni bakış açıları kazandırıyor. Ayşe Erkmen, düşünceyi ön plana çıkaran, zaman ve mekân algısına yepyeni boyutlar getiren eserler vererek çağdaş Türk sanatında yeni kapıların aralanmasını sağlamıştır.

“Erkmen seksenlerden bugüne uzanan işlerinin tümünde seçtiği malzeme ile kavram arasında güçlü bir ilişki kurar, minimal formlar yaratarak dinginlik hissi verir, izleyiciyi mekânı dönüştürdüğü anlam üzerinde farkına varmaya, bilinçlenmeye davet eder.”(Akt:Düben, Yıldız, 2008, s.156)

Resim:30- Ayşe ERKMEN, “Karşılaştırmalar”, 1988

2.3.2.3. Sarkis ZABUNYAN

Sarkis 1960 yılında Devlet Güzel Sanatlar Akademisindeki eğitimini tamamladıktan sonra resim yapmaya başlamış ve kısa bir süre sonrada geleneksel anlamda resim yapmaya son vermiştir. Fransa’da dönemin alternatif sanat örneklerini incelemiştir. Bir süre kolaj ve boya çalışmaları yapan sanatçı, daha sonra metal plakalar, teller, ışıklar, katran ve su gibi malzemeleri kullanarak çalışmalar sergilemiştir.(Öztürk, 2008, s.53)

Sarkis sanatını 1970’lerden günümüze kadar ilgi alanına giren konular üzerinde kurmuştur. Savaş ve bellek üzerine bir takım kurgular kurarak çeşitli çalışmalarında Hitler ve Mussolini gibi kişilerin seslerinde oluşan plaklar üzerine bir takım çalışmalarda bulunmuştur. Sanatçı daha sonra kavramı belirleyen zihinsel süreç ile nesneyi birleştiren bir anlatım dilini geliştirmiştir. Sarkis müzeler sanat eserlerini bağlı oldukları çevreden koparıp, bağlı oldukları yapıyı bozmaktadır. Müzelerde sergilenen eserlerden çok müze çalışanları ve sorumlu kişilerin söz sahibi olduğunu bunun yerine eserleri anlatacak icracılara gereksinim olduğunu savunur. Sarkis’in sanatını etkileyen diğer bir konu da Rus konstrüktivizmi olmuştur. Sarkis bunu “Benim referanslarım daha çok 1918-1922 Rusyasından oldu. Tatlin ve Rodchenko’dan başka dört-beş yıldır şuuruna vardığım başka bir kaynak da Brancusi oldu.”(Madra, 1991, s.102)

Resim:31- Sarkis, “Ankara’dan Bugüne”, Yerleştirme Ayrıntı, 1993

Resim:32- Sarkis, “19380-19930”, Ayrıntı, 1993

Sarkis “1978’de Münsterde ki Vestfalya Sanat Derneği’nde “Kriegsschatz klassenkrieg” adlı bir sergi açmıştı. “savaş ganimeti” anlamına gelen Kriegsschatz, Sarkis’in sözlüğünde, dünyanın çeşitli yerlerinden “ganimet” olarak getirilen ve müzelerde sergilenen sanat nesneleriyle eş anlamlıdır ama ...Bir sanat yapıtı bir

müze konulunca bir ganimete dönüşür ve sanatçı bir anlamda savaş esiri olur.”(Atakan, 1998, s.93)

“Sarkis ürettiği nesnelerde, insanı dış gerçekliğe, özellikle teknolojik evrene bağlar. Beraberinde heyecanların, tedirginliklerin, korkuların yoğunlaştığı görülür. Sarkis’in oluşturduğu nesnelerden bazıları kalp ritmine ayarlanmış elektronik metronom gibi sert ve düzenli gürültüler yayarlar. Bazılarından gelen köpek havlamaları seyircinin dikkatini çeker. Duruma getirilen bu ses öğesi duygulanma ilişkilerini doğurur. Yapıta getirilen bu ürkütücü güç, bilinç altının alışkanlığını sağlar.”(Işıktaş, 1995, s.157)

Sarkis sanatta nesneden çok sanatçıyı ve sanatçının yapıtı elde etme sürecinde harcadığı emektir. “Değeri olan, o müzede gösterilen şey değil, onu gerçekleştirmek için benim verdiğim emektir”(Oral, 1979, s.18) şeklinde bu tavrını açıklar. Sarkis’in ilgi alanına giren konuların hiçbir zaman sonuçlanmayıp, örneğin bir başka işinde ortaya çıkması bir başka sahnelemede tekrar karşımıza çıkması olağandır. Buna benzer bazı işleri işleri de kendi içinde sonuçlanmamıştır. Örneğin İstanbul’daki bir sergide “savaş meleği” isimli çalışması daha sonra II. Uluslar arası İstanbul bienali kapsamında sergilediği maket ve ışıklı çalışması benzer özellikler taşıyarak bu sürekliliği bize göstermektedir.

1989’da “Savaş Meleği” isimli sergisinde kullandığı malzeme ve oluşturduğu konseptle müzeler hakkındaki fikirlerinin uzantılarını da bize gösterir. Çünkü bu çalışmasında izleyicileri çeşitli müdahaleler ve yazabilecekleri not’larla çalışmaya direkt dahil etmiştir. Sarkis bu işle ilgili müzede koleksiyon objesi durumunda asıl işlevini yitirerek, tutsak edilmiş bir nesneyi, görsel olarak bu tutsaklıktan kurtararak rolünü sürdürmesini sağladığını belirtmiştir. (Nirven, 1989)

“2. Uluslar arası İstanbul Bienali’nde Sarkis, Ayasofya Müzesinin hazine dairesinde gerçekleştirdiği “Ayasofya Hazine Dairesi’nde Avize” isimli çalışmasında, hazine binasının mimari unsurlarını demirden bir kafes olarak

1/10 ölçeğinde küçültölmüş, kırmızı neonla aydınlatmıştır... küçültölmüş model fikri, Ayasofya'nın güney kapısı üzerindeki mozaikte, imparator Jüstinien ve Konstantin'in İsa'ya Ayasofya'nın ve İstanbul'un küçük modellerini sundukları mozaikte de görölmektedir. (Boynudelik, 1999 s.149)

“Sarkis, 1960'lı ve 1970'li yıllarda benimsediğı sanatsal tavrını bugüne kadar devam ettirmiştir. Sanat yapıtını mekanla bütünleştirmek, yapıt ve izleyici ilişkisi, sanat kurumlarının eleştirisi gibi o dönemde ortaya çıkan yaklaşımlar onun işlerinde belirgin olarak görölür. Ancak bellek ve anılarla ilişkisi, yarattığı mistik ve metaforik atmosfer Sarkis'in işlerini kendine özgü kılar”.(Öztürk, 2008, s.71)

2.4.SANAT EĞİTİMİNDE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.4.1. SANAT EĞİTİMİNİN TANIMI VE KAPSAMI

Eğitim kavramına baktığımızda insanın tüm hayatını kapsayan ve şekillendiren temel bir olgu olarak karşımıza çıkar. Eğitim sistemi ise bir toplumun gelişmişlik düzeyini gösteren, içinde bulunduğı çağa ayak uyduruluşunun en büyük belirtisidir. Toplumların gelişmesi, siyasi, ekonomik, ve kültürel düzeyleri, toplumda yaşayan insanların eğitilmelerine bağlıdır.(Kırıçoğlu, 2005)

Sanat kavramı ise insanın doğa karşısında takındığı tavır, yani duygu ve düşüncelerini renk, biçim, söz vb. biçimlerle kendine has bir şekilde ifade etme, içindekileri dışa vurma faaliyetidir. Balcı (2005. s.13) “Sanat, insanlık tarihi kadar eski, insanla var olan bir olgudur. Sanatın temelinde insana özgü olan güzeli arama duygusu vardır. Sanat, bu anlamda güzeli yaratma çabasıdır....Duyu organlarımızla kavramaya, anlamaya çalıştığımız her şey sanatın konusu olabilir. Sanatçı bu şeylerden ilgi duyduklarını kavrar ve kendi iç dünyasına göre yorumlayarak sanat eserine dönüştürür.

“Sanat Eğitimi yetişenlere yönelik olduğundan okul içi ve dışındaki güzel sanatlara ilişkin dersler ve etkinlikler bütünüdür. En başta bir duygu ve zevk eğitime, güzel biçimlere duyarlık kazanmaya ve her türlü anlatım biçiminde estetik yaşantılar yaratmaya yöneliktir. Bu temel üzerinde, yeni, özgün, çağdaş

düşünceler üretmeyi öngörür. Bu durumda, yaratıcı bir zihinsel etkinliği gerektirir”.(San, 1985, s.100)

“Türkiye de batılı anlamda ilk sanat eğitimi hareketleri, 1908 tarihli Meşrutiyet hareketleri ile başlamıştır. Osmanlı Devleti’nin batılılaşma hareketinin başladığı bu dönemde, özellikle biçim ve renk sanatlarında Avrupa’ya yönelme gereksinimi duyulmuştur. Mühendishane-i Berri Humayun da (Kara Harp Okulu) okutulmaya başlayan resim dersleri ile minyatür ve eski resim estetiği; ışık-gölgenin, bilimsel plandaki perspektifin çizgi sanatına girmesiyle etkisini yitirmiştir.” (Berk, 1973, s.107)

Sanat eğitime yönelik bir çok fikir ortaya atılmıştır Tonguç'un sanat eğitimi düşüncesi, ders saatlerini ve okulun sınırlarını aşarak yaşamın tüm alanlarına ulaşmaktadır. İ. H. Tonguç, sanat eğitimi tanımlarken resim, müzik ve yazınsal sanatlardan yabancı dil öğretimine, kır gezilerine ve yaşama alanının estetik bir düzene kavuşturulmasına kadar çeşitlenen geniş bir anlam yüklediği görülmektedir (Tonguç, 1952). Tonguç'a göre güzel sanatlar öğrenciyi mutlu eder ve kişiliğini geliştirir. Hatta, iş derslerinde de benzer yaklaşım dikkat çekmektedir. (Ülkü, 2008, s.38)

San, (1982, s.2-3) genel sanat eğitimi kavramını; “Güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini kendine konu alan, kuramsal ile uygulamalı çalışmaları bir arada yürüten okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitim.” Diye tanımlamaktadır

“Sanat eğitimi, eğitim ve sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Çevreyle ilk tanışma, görme algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme, üründen tat alma olarak gelişir.”(Kavuran, 2003, s.234)

Bilgi toplumunda insan; bilgiye ulaşmayı, bilgiyi sınıflandırmayı, üretebilmeyi, paylaşabilmeyi ve bu işlemlerin hızla gerçekleştirildiği ortamlara uyum sağlayabilmeyi öğrenmek zorundadır. Bilgi teknolojilerini rahatlıkla ve verimli bir şekilde kullanabilen, yaratıcı, girişimci, üreten, yenilikçi, bireysel sorumluluk sahibi, sürekli kendini yenileyen insanlar bilgi çağının başarılı bireyleri

olacaklardır. Bu niteliklere sahip bireylerin yetiştirilmesi eğitimcilerin ve eğitim sisteminin sorumluluğudur.

“Sadece Bilim dalları gelişimleri için yeni teknolojilere gereksinim duymazlar sanat dalları için de aynı gereksinim vardır. Ülkemizde de bilgi çağına ayak uydurabilmek için, birçok eğitim kurumunda olduğu gibi Sanat Eğitimsi yetiştiren Eğitim Fakültelerinin Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarında da bilgi çağı verileri ile beslenen çağdaş bir sanat eğitiminin uygulanması gereklidir”. (Bölükoğlu 2002)

Sanat eğitime yönelik çağdaşlaşma, bilim ve teknoloji olgusunun önemini vurgulayan San’a göre ise “dış dünyadan koparak değil, tersine onunla bağdaşarak bilim ve teknolojiyi de içermek üzere insanın her alanda yaratıcı, tasarlayıcı düşünce üreten yanını pekiştiren bir sanat eğitimi anlayışı giderek egemen olmaktadır.” (San, 1983, s.29)

Sanat eğitimi konusu ele alındığında Türkiye de değişen ve gelişen koşullar göz önünde bulundurulduğunda değişen koşullarla birlikte sanat eğitiminin de kendi boyutlarını değiştirdiğini görmek mümkündür.

“Tarih boyunca sanata yüklenen anlam ve görevlere XX. Yüzyılda bir yenisi eklenir ve bir sanat eğitimi kavramı, sanatın yeni bir boyutu olarak karşımıza çıkar. Sanatın özündeki yaratma niteliği bu yeni boyutun temel ögesidir. Sanat eğitimi yoluyla, insanın yaratıcı yetilerinin geliştirilmesi, çağın koşulları karşısında önem kazanmaktadır.”(Etike, 1991, s.20)

Yayılma alanının genişliği, amaçları, etkileri ve kültürün ayrılmaz bir parçası oluşu göz önüne alındığında sanat, toplumun diğer bireyleri yani tüketiciler açısından hafife alınamayacak bir önem arz etmektedir. Bu önemin farkında olan toplumlar sanatı genel eğitimlerinin bir disiplin alanı haline getirmişlerdir.

“.....önümüzdeki sorun, sanatı, günümüzdeki geniş kitlelerin güncel ufkunda sınırlamamak, tam aksine bu kitlelerin ufkunu elden geldiğince

genişletmek biçiminde özetlenebilir. Sanatın hakiki bir değ erlendirilmesiyle sonuçlanacak yol, eğitimden geçer. Sanatın küçük bir azınlık tekelinden kurtarılabilmesi için onu ileri derecede basitleştirmek yerine, estetik yargı gücünü geliştirebilmek için eğitime önem vermek gerekir.”(Uysal, 2003, s.123)

“Lowenfeld’in sanat eğitimi; “Bir terapi, sembollerin yorumlanması ile sembollerden kurgusal sonuçlar çıkarma yoluyla ulaşılan bir teşhis” diye tanımlanması yanında, Jerome J.Hausman; “Kültürümüzün düşünce ve değ erlerini yansıtan çeşitli sanatlara yaklaşımlardaki gelişmeleri sağlamak, görsel deneyimle ilişkili eleştirel yargıları eğitmektir” diye tanımlamaktadır”. (Uysal, 2003, s.124)

“Eğitim kurumları bireylere yeni değ işme ve gelişmeler için gerekli bilgi, beceri ve değ erleri kazandırarak onların toplumsal ve ekonomik gelişmeye uymalarını kolaylaştırır. Bunun yanı sıra toplumda yenilikleri başlatacak ve geliştirecek yaratıcı bireylerin yetişmesine katkıda bulunur.”(Kavuran, 2003, s.233)

“Eğitilmiş insan her yönüyle gelişmiş bir kişilik ve toplumsal sorumluluk bilincine ulaşmış insan olabilmektedir. Hızla değ işen dünyanın dinamik yapısına ayak uydurabilmek ancak yaratıcı güçlerle donanmış bir kişilik geliştirmekle olasıdır. Doğuştan yaratıcı güçlere sahip bireyin, bu gücünün ortaya çıkarılması yollarından biri de insanın “estetik eğitimi” yani sanat yoluyla eğitimidir. Bu anlamda, kişilik eğitimi sanat eğitiminin amaçlarından biri olmaktadır”.(Kavuran, 2003, s.233-234)

San, (1982) çağdaş sanat eğitime yönelik bir başka görüşünde; Çağdaş sanat eğitimiyle, çok yönlü olan sanat olgusunu anlayıp sanat sorunlarını tüm yönleriyle yaşayarak ve eğitilen birey, olay ve olguları çok yönlölükleri içinde görüp yorumlayan, çağdaş her türlü gelişme ve fikre açık, gerek bilim ve teknolojiye gerekse toplumsal ve kültürel sorunları anlamaya yatkın kişilikler geliştirileceğini savunur. Gençaydın ise bu görüşe bazı yönleriyle yakın olan fikrini; “Sanat eğitimiyle bireyin estetik eğitimi hedeflenerek, kişinin yaratıcı düşüncesini ortaya çıkarmasına yardımcı olmak, olumlu bir kişilik kazanmasını sağlamaktır.”(Gençaydın,1992, s.34) şeklinde açıklamaktadır.

Etike ise(1991, s.15) sanat eğitimiyle Çağımız sorunlarının yarattığı mutsuz ve umutsuz olan varlık insan nasıl mutlu ve umutlu olacaktı? Bu sorunun

özümü sanat eğitiminde bulunmuştur. Bu insan, sanatın belirtilen özellikleri ile eğitilerek, hem kendisini tanıyacak ve kendisiyle barışık olacaktır, hem de dış dünyayı tanıyacak ve dış dünyayla barışık olacaktır. şeklinde görüş belirtmektedir.

2.5. İLGİLİ YAYINLAR

Bu bölümde araştırmayla ilgili yakın çalışmalar tespit edilmiş ve ilgili araştırmaların konu başlıklarına yer verilmiştir.

ATAKAN, N. 1995. Türkiye’de Kavramsal Sanat. Üzerine yayınlanmamış doktora tezi bulunmaktadır.

BOYANCI, E. 1994. Kavramsal Sanat ve Türkiye deki Kavramsal sanat grup etkinlikleri üzerine yüksek lisans tezi bulunmaktadır.

Yapılan çalışma kavramsal sanatın Türkiye de kendini gösterme biçimine yönelik bir çalışma olup literatür taramasına dayanan bir çalışma olmuştur. Çalışmada kavramsal sanatın Türkiye de ki etkileri ve oluşturan grupları araştırmaya dayanan olmuştur.

DOĞARAY, G. 2001. Türkiye’de Resim-iş Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Kavramsal Sanata Yaklaşımın Saptanması üzerine yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi bulunmaktadır.

Kavramsal sanata yaklaşımın saptanmasına yönelik yapılmış olan çalışmada, literatür taraması yapıldıktan sonra seçilmiş bazı illerde bulunan güzel sanatlar fakültesi ve güzel sanatlar eğitimi anabilim dalında görev yapan sanat eğitimcileriyle görüşülmüş ve alınan fikirler doğrultusunda şekillenmiştir. Alınan fikirler doğrultusunda sonuca ulaşma çalışmada sonuç olarak kavramsal sanata yaklaşımın saptanması olumlu bulunmuştur.

ETİKE, S. (1991). Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci içinde Ortaokul Resim Eğitimi ve Resim Öğretmeni Yetiştirme üzerine yayınlanmamış doktora tezi bulunmaktadır.

IŞIKTAŞ, Ö. (1995). Kavramsal sanat eğitiminin sanat eğitimi açısından Önemi üzerine Yüksek Lisans tezi bulunmaktadır.

Çalışmada kavramsal sanatın sanat eğitime yönelik önem ve ilişkisine dikkat çekmeyi amaçlamıştır. Kavramsal sanatın geniş açıdan tanımı yapıldıktan sonra Türkiye de yapılan etkinliklere, sanat eğitimi ve kavramsal sanat ilişkisinin irdelendiği bir çalışma olmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren örnekleme ile verilerin toplanması ve verilerin çözümlemesi konuları üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın modeli

Bu çalışmanın modeli, genel anlamda bakıldığında Kavramsal Sanatın Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi bilim dallarında verilen sanat eğitiminin önemi üzerinde durulması bakımından verilerin çözümlemesi, verilerin analizi gibi etkenlerin bulunması çalışmayı araştırma tekniğine dayalı durum çalışması kılıyor.

Bu çalışma amaç yönünden değerlendirildiğinde ise sanat eğitimcisi yetiştiren kurumların içerisinde kavramsal sanatın önemi konusunda literatür taraması yapmak, sanat eğitimi veren öğretim elemanlarının görüşlerine başvurmak olmuştur.

3.2. Araştırmanın evreni ve örnekleme

Burada yapılan çalışmanın evrenini; Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri Resim-İş Anabilim Dalı programları oluşturmuştur. Çalışmanın örneklemini ise şans (random) yöntemiyle seçilmiş olan Diyarbakır Dicle üniversitesi eğitim fakültesi resim-iş bölümünde ders veren öğretim elemanlarıyla yapılan görüşmeler olmuştur .

3.3. verilerin toplanması

Konuya ilişkin literatür taraması yaptıktan, sonra sanat eğitimi veren öğretim elemanlarıyla görüşmeler yapılmıştır. Görüşme, yapılandırılmamış açık uçlu sorulardan oluşmuş bir görüşme formu eşliğinde yapılmıştır. Görüşme soruları çalışmanın alt amaçlarına hizmet edecek şekilde uzman görüşü eşliğinde hazırlanmıştır. Görüşmeler öğretim elemanlarının istekleri dahilinde isim verilmeden çalışmaya sunulmuştur. proje sonunda literatür taraması ve öğretim elemanlarıyla yapılan görüşmelerden çıkan sonuçlar analiz edilerek sunulmuştur.

3.4.Verilerin Analizi

Araştırmada, konuya ilişkin literatür taraması kavramsal anlamda yer almıştır.Belirlenen fakültede öğretim elemanlarıyla yapılmış olan görüşmelerin analizi yapılmış, Verilerin analizi, doküman analizi şeklinde olup genel analiz şekli betimsel analiz olmuştur

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde proje kapsamında Eğitim Fakültelerindeki sanat eğitimcileriyle yapılan görüşmelerde elde edilen açıklamalara ve bu açıklamalar doğrultusunda elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Diyarbakır Dicle Üniversitesinde Eğitim Fakültesi Resim-iş Eğitimi bölümünde ders veren hocalarla görüşme formu eşliğinde bir takım sorular sorulmuştur ve bu sorulardan alınan yanıtlar bu kısma aktarılmıştır. Görüşme formunda toplam beş soru bulunmaktadır. Röportaj esnasında görüşme formunda belirtilen kurallara bağlı kalınmıştır. Röportaj hocalar tarafından bir sakınca görülmediği durumlarda ses kaydı eşliğinde yapıp daha sonra kayıttan elde edilen bilgiler yazıya dökülmüş bulunup bazı hocaların istekleri gereğince de ses kaydı tutulmayıp hocalar tarafından verilen cevaplar not tutulmuş ve daha sonra temize geçirilmiştir. Yine röportaj yapılan hocaların istekleri doğrultusunda isim ve unvanlar gizli tutulmuştur bunun yerine bir takım kodlamalar yapılmıştır.

4.1. SANAT EĞİTİMCİLERİYLE YAPILAN GÖRÜŞMELER

Soru I: Görsel sanatlarda, kavramsal sanatın sizce tanımı nedir?

Cevap:

Sanat Eğitmcisi I: Herkes bu konuda bir tanım yapabilir ve herkes yapabileceği tanımda bir şeyler sıralayabilir ve herkesin tanımı farklı olur. Bu anlamda net tanım yapılamaz ama genel anlamda görsel sanatlar programında yer alan yaratıcılık düşünerek yaratma gibi kavramlar vardır bu anlamda kavramsal sanat düşünce olgusunu ön planda bulundurması bakımından bu görevi üstlenmiştir. Bu anlamda kavramsal sanatın görsel sanatlardaki tanım ve anlamı bu olmalıdır diye düşünüyorum.

Soru II: Görsel sanatlarda, kavramsal sanata yönelik görüşleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitmcisi I: Kavramsal Sanat kişiye düşünmeyi öğretir, sorgulamayı öğrenmesini öğretir. Üretmek düşünceye göre yapılmalıdır kişiyi düşünceye sevk etmesi bakımından önemli bir alandır ve görsel sanatlarda biraz daha vurgusu artırılabilir, çünkü kavramsal sanatta düşüncenin ön planda olması bir nevi sanatçı olgusunu da ön plana çıkarır çünkü düşünen sanatçıdır ve bu doğrultuda bir şey üreten de sanatçıdır ona şekil veren, anlam katan, ruh veren sanatçıdır onun için kavram bu bakımdan sanatta çok önemlidir ve zaten vardır çünkü düşünmeden üretim olmaz en klasik anlamda yapılan bir resimde bile mutlaka bir kavramdan yola çıkılmıştır onun için kavram zaten hep vardı. Günümüzde özellikle 50’li 60’lardan bu yana sadece somut bir şekil kazandı. Geçmişte sanat biricikti tekti ama bu anlayış günümüze geçerli değildir, sonuçta bir şey az bulunduğu için kıymetli olamaz, işte bu noktada kavramsalcılık ortaya çıkar ve kavramsal sanat bunu ortadan kaldırır. Bu anlamda pop art bunu çok güzel bir dille eleştirmiştir. Kavramsal sanat bir bakımdan bize elimizdeki bize nasıl gözüktüğünü bize göstermeye çalışmıştır. Düşündüğümüz şeyi nasıl düşünmemiz gerektiği konusunda çok akıllıca bir yol çizmiştir. Kavramsal sanatın bu şekilde kendini var etmesi kendisini önemi kılar ve bu sebepten dolayı biraz daha görsel sanatlarda önemi vurgulanabilir fakat

bunu yaparken ayrı bir alanmış gibi değil görsel sanatlarda bir bütün olarak ele alınmalıdır.

Soru III:Sanat eğitimcisi yetiştirilen kurumlarda uygulama atölyelerinde uygulama ya da teorik anlamda kavramsal sanata yer verilmesi konusunda düşünceleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitimcisi I: Genel olarak kavram-sanat ilişkisini irdelediğimizde sanatta kavram zaten hep vardı sonuçta ne türden olursa olsun sanatçı çok eski çağlardan beri eser ortaya koyarken bir düşünceden yola çıkarak yapmış ve kavramdan sürekli faydalanmıştır. Onun için sanatta kavram konusu yeni bir şey değildir ama 1950’li ve 60’lı yıllarda somut anlamda ortaya çıkmış ve kavramsal sanat olarak bilinen akımdan bahsedecek olursak, kavramsal sanatın eğitim müfredatı içerisinde yer alması gerektiğini düşünüyorum; ama bu bir özel dersmiş gibi ayrı bir kategoride ele alınmamalı, diyalektik düşündüğümünden program içerisinde bir bütün olarak ele alınması gerektiğini düşünüyorum. Bizim gibi ülkeler batıya yönelirken, sanatı incelerken bu konuyu zaten es geçmesi mümkün değildir. Bu anlamda sanat eğitimi programı içerisinde kavramsal sanata biraz ağırlık kazandırılabilir. Bir kişinin bir şeyi yapması farklı, ama yaptığı şeyi farkında olarak yapması farklı bir şeydir, bu noktada kavramsal sanat yaratıcılıkta düşünce ve farkındalığı kazandırma bakımından önemlidir ve tarihsel süreç içerisindeki görevini yerine getirir. Soyutlama ile başlayan süreçte neyin asli olması gerektiği konusu hep sorgulanmıştır, buna kişi karar verir ve tam bu noktada yaratıcılık başlar. Yaratıcılığın başladığı noktada düşünce ve yapılan şeyin farkındalığı çok önemli bir olgudur. Kavramsal sanat, sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda vurgusu artırılarak işlenebilir. Öğrenciye farkına varma, yaparken düşünmek, düşünürken yapmak sürecini kazandırır. Genel anlamda ben yapılan şeyin hesabını vermek gerektiği kanısındayım.

Kavramsal sanat bu anlamda bir yol göstericidir. Kavramsal sanatın Avrupa'daki çıkış noktası da zaten bu olmuştur. Sanatın el becerisinden ibaret olmadığı illaki klasik anlamda yapılan ve sergilenen bir eser olmadığı konusunda kavramsal sanat bize bir takım olanak ve düşünsel boyut sunmuştur. Yetiştirdiğimiz öğrencilerin birbirine benzememeleri için yani kendilerini bulmaları için katetmesi gereken yol son derece yaratıcılık gerektirir, ve bu noktada kavramlar ortaya çıkar. Sonuçta öğrencinin kendini bulması için düşünsel bağlamda bir iş yapabilmesi için bu gereklidir. Dünyaya bakış biçimimizi renk ve biçim anlayışımızı, dünya anlayışımızı sorgular. Yüzyıl başında kıvılcımını alan bu harekette bir şeyi ortaya atabilmemiz için illaki onun karşımızda bulunması gerekmiyor düşünsel süreçle bunu elde etmemiz konusunda ve yaratma konusunda olanak sağlayan akımın sanat eğitimi yetiştiren kurumlarda önemi vurgulanıp verilmelidir diye düşünüyorum.

Soru IV: Kavramsal sanat yoluyla öğrencilere ne kazandırılabilir?

Cevap:

Sanat Eğitimsi I: kavramsal sanat genel itibariyle düşünce ve sorgulamaya dayalı bir yapıya sahip olduğu için Kavramsal sanat'ın eğitim kurumlarında öğretilmesi öğrencide bir takım düşünce olgularının gelişmesini sağlayabilir. Örneğin öğrenciye düşünmeyi öğretir, sorgulamayı öğrenmesini öğretir. Bu anlamda eğitim programını yeniden gözden geçirip kavramsal sanata yer verecek bir düzenlemenin yapılmasında fayda görüyorum. Sanat eğitimi öğrencisi başta yaratıcı olmalı ve bu amaç uğruna çaba harcamalıdır. Yaratıcı olabilmek içinde çok üretmek gerekiyor ve bu üretiminde düşünceye göre olmak gerektiğine inanıyorum onun için kavramsal sanat bu anlamda yaratma sürecindeki düşünceyi besleyen bir olgu olarak karşımıza çıkar. Kavramsal sanatın üstünde durduğumuz bütün yönleri öğrencilere atölyelerde kazandırılabilir.

Soru V: Kavramsal sanatta teknik ve malzeme sınırı olmamasının öğrencinin yaratıcılığı üzerindeki etkilerine yönelik görüşleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitimsi I: Çalışmaya uygun form bulmak çok yaratıcılık gerektiren bir şeydir. Resmedilen şeyin biçimindeki öz aslında sanatçının kavramıdır. Çünkü o form veya öz olmasa o eser ortaya çıkmaz, örneğin çocuğun hiçbir şey bilmemesi ve zamanla bizim ona bir şeyleri öğretip onu şekillendirmemiz gibi. Onun için kavram üretir, kavram yaratır. Tabiatı var olan her şey her form bir fikri meydana getirir ve bu bir kavramı ifade eder. Sanatçı veya sanatçı adayı zaten yaratıcı olmak zorundadır. Kişi bir şeye baktığında istediği şeyi doğal olarak arar, çıkarmak istediği olguya uygun malzemeyi geliştirmeye çalışır ve bu noktada yaratıcılık başlar, yaratıcılık zaten bir şeye uygun malzeme ve teknik geliştirmektir. Bunun için kavram kısmı çok önemli bir yer kaplıyor. Bizim için düşündüğümüz şey bizim için var olandır, demek ki sanatçı kişi zaten bir kavram oluşturuyor ve bununla uğraşıyor. Gerisi işin teknik boyutudur. Ben ne seçsem ne yapsam sunumumu güçlendirebilirim gibi kaygılar devreye girer ve teknik ile malzeme olanağının varlığı burada ortaya çıkıyor. İşte bu noktada düşündüğümüz şeyi hayata geçirme esnasında kavramsal sanatın teknik ve malzeme sınırını ortadan kaldırıp her türlü olanağı bize sunması öğrencinin yaratıcılığı ve kendinde var olan kavramı geliştirmesi açısından son derece önemlidir.

Değerlendirme: Görüşülen sanat eğitimsi kavramsa sanatın yaratıcılık, düşünerek yaratma ve düşünce olgusunu ön planda tutması üzerinde durmuştur. Sanatın bir metadan ibaret olmadığını arkasında bir düşünce olgusu bulunması gerektiğini ancak bununla anlam kazanabileceğini ve bu anlamda kavramsal sanatın bir avantaj sağladığını savunmuştur. Sanat eğitimsi farkındalık kavramı üzerinde de durup kavramsal sanatın yapılan şeyin farkındalığını geliştirdiğini ileri sürmüştür.

Üzerinde durulan bir diğer konuda teknik ve malzeme sınırlılığının olmamasıdır. Teknik ve malzeme sınırının olmamasını yaratıcılığın önünden kalkan bir engel olarak değerlendirmiş ve yaratıcılık konusunda önemli bir durum olduğunu savunmuştur.

Genel anlamda ele alındığında sanat eğitimcisi kavramsal sanatla ilgili; yaratıcılık, düşünce, farkındalık, teknik ve malzeme zenginliği gibi kavramlar üzerinde durup bu kavramların önemini ön plana çıkarmıştır.

Soru I: Görsel sanatlarda, kavramsal sanatın sizce tanımı nedir?

Cevap:

Sanat Eğitimcisi II: 1960’larda ortaya çıkan, sanatta biçimsel yetkinliğin çok dışında, temelde yapının aktardığı anlamlarla, ifadelerle ve sanat yapısının verdiği fikirle ilişkili sanat hareketlerinde bulunan bir akımdır.

Soru II: Görsel sanatlarda, kavramsal sanata yönelik görüşleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitimcisi II: Kavramsal sanat, sanatçının, kendini ifade etmesi anlamında, malzeme kullanımı anlamında ve yollarının nerelere kadar gidebileceğini göstermesi anlamında oldukça enteresan bir akımdır. Duchamp örneği belki çok klasik olacaktır fakat Duchamp örneği, düşüncenin yapıta üstünlüğü inancına en güzel örnektir. Bu özelliğiyle kavramsal sanat gelenekselleşmiş sanatın sınırlarını zorlayarak aynı zamanda genişleterek öncü sanatlardan olmuştur. Bu anlamda kavramsal sanatın görsel sanatlardaki önemi oldukça fazladır.

Soru III:Sanat eğitimcisi yetiştirilen kurumlarda uygulama atölyelerinde uygulama ya da teorik anlamda kavramsal sanata yer verilmesi konusunda düşünceleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitimcisi II: Tabi ki kavramsal sanat konusunda öncelikle teorik anlamda yer verilmesi günümüz sanatını anlamak konusunda gereklidir. Kavramsal sanatın doğuşu ve gelişimi farklı bir yol izlediğinden, kavramsal sanata tepki olarak ortaya çıkan görüşler, videonun ve fotoğrafın plastik sanatlar alanına dahil olmasını hazırlayan kültürel ve kavramsal koşullar, enstalasyon çalışmalarında, günümüze kadar gerçekleşen farklı anlayış ve uygulamalar ve hangi kavramlar üzerinde çalışıldığı konusunda konuşulabilir. Yapıtlar üzerinden kavram ve anlam çözümlemelerinin yapılması da eklenebilir teorik olarak. Kavramsal sanatın bu yönünün kullanılması sanat eğitimi alan öğrencilerin yaratıcılığı ve üretimi konusunda oldukça etkili olabilir.

Soru IV: Kavramsal sanat yoluyla öğrencilere ne kazandırılabilir?

Cevap:

Sanat Eğitimcisi II: Kavramsal sanatın anlayışı olan ussal düşünmeye çağırarak öğrencinin ortaya çıkardığı ürünü sadece biçimsel bakmakla yetinmemesini, aynı zamanda ürünü üzerinden kavram ve anlam çözümleme davranışı geliştirme kazandırılabilir

Soru V: Kavramsal sanatta teknik ve malzeme sınırı olmamasının öğrencinin yaratıcılığı üzerindeki etkilerine yönelik görüşleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitmcisi II: Çağımızın araçları düşünme ve yaratma süreçlerimizi de doğrudan etkilemektedir. Yani geleneksel yöntemlerle, çağımızın sorunlarını irdelemek artık tam anlamıyla olanaklı değildir. Sanattaki bu sarsıcı değişimler, ne denli diretilirse diretilsin kendi alanında ilerlemektedir. Ülkemiz adına düşünüldüğünde durum çok daha karmaşık, bir parça da sıkıntılı görünmektedir. Yeni verilere entegre olmaya çalışırken, bir başkası ortaya çıkmakta ve bunlarla baş edecek bir sistem ve anlayış inşa edemediğimiz sürece de, çağa uygun eğitici beyinleri yetiştirmemiz giderek güçleşmektedir. Bunlarla baş etme konusuna gelince tabi ki bir çok zorlu değişimlerden geçmek gerekir. Bu değişimlerden bir tanesi de ders içeriklerinde kavramsal sanat konusunun sıklıkla geçmesi önemli bir adımdır. Kavramsal sanatın malzeme konusunda sınır tanımayan bir akım olması yaratıcılık üzerinde olumlu etki yaratır.

Değerlendirme: sanat eğitmcisi kavramsal sanatın fikir olgusunu ön planda tutmasını, fikrin nesneden daha önemli olma konusu üzerinde durup, bu durumun çağımız sanat sorunsalına olumlu katkılar sağladığını belirtmiştir. Yapıtın bir objeden ibaret olmasından çok kavram ve anlam çözümlemelerinin ön planda tutulması gerektiğini, kavramsal sanatın bu konuya öncülük ettiğini ve bunun önemli bir durum olduğunu belirtmiştir. Sanat eğitmcisi kavramsal sanatın kişiyi ussal düşünceye çağırarak sanat objesine biçimsel bakmakla yetinmeyip aynı zamanda kavram ve anlamın çözülmesi ve üzerinde bir takım fikirler geliştirilmesi bakımından önemli bir yer tuttuğunu savunmuştur. Ayrıca kavramsal sanatın malzeme ve teknik sınırının olmamasının yaratıcılık üzerindeki olumlu etkileri ve çağa uygunluğu konuları üzerinde fikir beyan etmiştir.

Görüşülen sanat eğitmcisi kavramsal sanatın; fikir, kavram, anlam çözülmesi gibi kavramların önemi üzerinde durmuştur.

Soru I: Görsel sanatlarda, kavramsal sanatın sizce tanımı nedir?

Cevap:

Sanat Eğitmcisi III: Kavramsal sanatı yeni bir oluşum yeni bir bakış açısı olarak görüyorum. Sanatta biçim yerine anlamı düşünceyi ön planda tutan bir akım olmuştur. Bunu yaparken de görselliği başka boyutlara taşıyıp görsel boyutta olan şeyi insanları etkilemek adına kullanır. Kavramsal sanatın net bir tanımı belki yapılamaz ama ben kavramsal sanatı içinde bulunduğu zamanda mevcut olan klasik anlamda yapıt olarak ortaya çıkan anlayışları yıkarak yeni bir oluşum yaratma olarak görüyorum.

Soru II: Görsel sanatlarda, kavramsal sanata yönelik görüşleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitmcisi III: Sanatın her türüsüne açık birisiyim. sanatın bir sistem içerisine yerleştirilmektense değişik anlayışların belli oranlarda bilen kişiler tarafından verilmesinden yanayım. Kavramsal sanat temel anlayışı itibariyle düşünceyi ön planda tuttuğu için yeni bir bakış açısı yaratması bakımından görsel sanatlardaki yerini son derece önemli olarak görüyorum. Ancak Türkiye de kavramsal sanatta resim daha geri planda dia gösterileri daha fazla gibi gözüküyor, bu da eksiklik olarak gözükmektedir. Resimden genellikle biraz kopuk gözüküyor bu da sanatçıların resim sanatından uzak durma isteğinden kaynaklanıyor olabilir. Türkiye de kavramsal sanatın göz önünde bulunan etkili kısımları önemseniyor. Avrupa dan farklı olarak sunumla ilgili teknik kısımlar ön planda tutuluyor. Kullanılan yöntem ve tekniği göz önünde bulundurduğumuzda biraz daha teknolojik ağırlıklı gibi gözüküyor, bu işin teknolojik kısmıyla ilgilenenler ise biraz pentürden uzak duruyorlar diye düşünüyorum. Tabi bahsettiğimiz durumun gerçekleşmesi için belirli bir alt yapı gerekiyor, bu noktada belli bir düzeye ulaşmak için alt yapı oluşturulursa

kavramsal sanatla birlikte resimde var olmanın farklı bir anlatım biçimi ortaya konabilir. Bu durum resimle daha fazla içli dışlı olacak şekilde yapılabilir.

Soru III:Sanat eğitimcisi yetiştirilen kurumlarda uygulama atölyelerinde uygulama ya da teorik anlamda kavramsal sanata yer verilmesi konusunda düşünceleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitimcisi III: Kavramsal sanatla öğrenciler sanata farklı bakış açıları sunabilir, kendi dünyalarını farklı bir biçimde ele alabilirler. Kavramsal sanatın bize sunduğu özgün materyallerle çalışma olanağı sunması öğrencileri çok farklı dünyalara kaydırabilir. Daha farklı daha yaratıcı oluşumları kazanabilirler. Çünkü klasik anlamda yapıt elde etmelerini öğretmek zamanla sıradan bir durum kazanabilir; fakat kavramsal sanatın kişiye sunduğu olanaklar çok fazla olduğu için öğrenci bu durumdan faydalanıp çok farklı ufuklar açabilir. Onun için kavramsal sanatın, sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda uygulama atölyelerinde verilmesi bu özellikleri kişiye kazandırabilmesi bakımından önemli bir yer tutmaktadır. Kavramsal sanatın sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda verilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Soru IV: Kavramsal sanat yoluyla öğrencilere ne kazandırılabilir?

Cevap:

Sanat Eğitimcisi III: Kavramsal sanat yoluyla öğrenciye farklı bir bakış açısı farklı bir uygulama biçimi oluşturmaları sağlanabilir. Resim sanatının klasik anlayıştaki tarzın dışında farklı biçimlerle yapılabileceğini, kavramsal sanatın bu yolda sunduğu değişik ve sınırsız malzeme olanağından faydalanıldığında çok öğretici ve farklı olabileceğini düşünüyorum. Özellikle öğrencilerimizin bir kısmında kendini ifade etme gücü çaktığı dikkat çekici bir noktadır. Mevcut

olan bu durum kavramsal sanatın nimetlerinden faydalanılarak aşılabilecek bir olgu olabilir. Bunun için kavramsal sanat bu ve buna benzer durumlar için çok faydalı olabilir.

Soru V: Kavramsal sanatta teknik ve malzeme sınırı olmamasının öğrencinin yaratıcılığı üzerindeki etkilerine yönelik görüşleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitmcisi III : Sanat eğitmcisi yetiştiren atölyelerde resim sanatında değişik materyaller kullanmak pek yapılan bir şey değildir. Halbuki farklı materyallerin kullanılması çok faydalı olur. Kavramsal sanatın içinde barındırdığı teknik ve malzeme unsurları bizim gibi bölümlerde yaratıcılığı geliştirmesi açısından çok faydalı olur diye düşünüyorum. Şu an pek olmasa bile farklı teknik ve malzemeye çalışma yapmak öğretilip geliştirilebilir. Her birey hangi teknik ve malzemeye anlatmak istediği şeyi daha iyi ifade edip bir yerlere oturtabiliyorsa o şekilde çalışmalı, böylelikle yapılan işte başarı sağlanmış olur. Bu doğrultuda kavramsal sanat yaratıcılığı geliştiricidir ve önemlidir.

Değerlendirme: Sanat Eğitmcisi kavramsal sanatın biçim yerine anlamı ön planda tuttuğunu ve sanata yeni bir bakış açısı geliştirdiğini belirtip klasik yapıtlar sunmanın yanında değişik materyallerle çalışma olanağı sunduğu avantajı üzerinde durmuştur. Teknik ve malzeme sınırsızlığının kişinin yaratıcılığı üzerindeki etkisinin yüksek bir düzeyde olduğunu ve yaratıcılığı geliştirdiğini belirtmiştir.

Sanat eğitmcisi kavramsal sanatın; anlam, bakış açısı, teknik malzeme zenginliği ve yaratıcılık kavramları üzerinde durmuştur.

Soru I: Görsel sanatlarda, kavramsal sanatın sizce tanımı nedir?

Cevap:

Sanat Eğitmcisi IV: 20. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmış olan kavramsal sanat, sanatta görselliği geri plana alıp düşünceyi, anlamı ön planda tutan bir sanat akımıdır. Plastik sanatlarda bir estetik kaygı vardı, 1950'li yıllara kadar süren bu durum kavramsal sanatla birlikte kısmen değişime uğramıştır. kavramsal sanat var olan bu estetik kaygıları göz önünde bulundurmeyan düşünceye dayalı hareket eden bir sanat akımı olarak karşımıza çıkar.

Soru II: Görsel sanatlarda, kavramsal sanata yönelik görüşleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitmcisi IV: Kavramsal sanat ön planda tuttuğu fikir anlayışıyla sanatta yaratma sürecini başka bir yere taşımış ve kısa sürede tanınarak geniş alanlara yayılmıştır. Görsel sanatlardaki yaratım sürecine bu manada çok katkı sağlamış olan kavramsal sanatın yeri çok önemli bir noktadadır; Ancak kavramsal sanat ülkemizde genel itibariyle henüz olması gereken düzeye belki ulaşamamış olabilir. Sanatın değişik materyallerle yapılabileceğini bize çok güzel bir şekilde gösteren kavramsal sanata belki de daha geniş yer verilebilir.

Soru III:Sanat eğitmcisi yetiştirilen kurumlarda uygulama atölyelerinde uygulama ya da teorik anlamda kavramsal sanata yer verilmesi konusunda düşünceleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitmcisi IV: Bilinçli ve düşünce gücüne sahip bireyler sağlıklı toplumlar ve ileriki zamanlarda da ayakta durabilen toplumları meydana getirirler. Sanat yoluyla insanlar bu amaca yönelik bir takım uğraşlar verirler. Sanat insanı düşünmeye sevk eden bir özelliğe sahiptir aynı zamanda. İnsanı düşünmeye sevk eden özelliği bakımından kavramsal sanatın insandaki bu özelliği ortaya çıkarıp işlevsel hale getiren bir akım olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanat eğitmcisi yetiştiren kurumlarda bu sebeplerden dolayı kavramsal sanatın öğretilmesinden yanayım. Kişi bir sunum bir şeyi ortaya atarken saten en başta bir kavram vardır ve bu kavramdan yola çıkarak ilerler, onun için zaten kavramla uğraşıyoruz; ama bu biraz daha bilinçli yapılmalı. Bilinç oluşturma noktasında kavramsal sanat temel felsefesi bakımından insanı düşünceye sevk eden, düşünerek yaratma olgusunu ön planda tutar ve bu noktada önemli bir hale gelir. Saydığımız bu durum itibariyle kavramsal sanat öğrenciyi düşündürecek, öğrenciye farklı bakış açıları kazandırabilecek bir potansiyele sahip olması bakımından önemlidir ve atölyelerde verilmelidir diye düşünüyorum.

Soru IV: Kavramsal sanat yoluyla öğrencilere ne kazandırılabilir?

Cevap:

Sanat Eğitmcisi IV: Kavramsal sanatla öğrenci ürettiği şeyi düşünerek üretme ve bu doğrultuda hareket etmeyi sağlar. Fikir ön planda olduğu için biçim geri planda kalır ve sorgulama süreci bu noktada başlar onun için kavramsal sanatın kendi içinde barındırdığı olanakların tümünden öğrenci faydalanır hale getirilebilir. Özellikle kavramsal sanatın kişiyi malzeme sınırıyla karşı karşıya bırakmaması öğrencinin atölyelerde alışılmış teknik ve üslupla çalışmasından çok etrafında gördüğü her şeyden faydalanmaya çalışması ve sürecin

retkenlikle dolu geçmesini sağlar. Bahsettiğimiz süreçte yaratıcılık geliştirilir ve yeni keşifler yapma yolunda kapılar açılır.

Soru V: Kavramsal sanatta teknik ve malzeme sınırı olmamasının öğrencinin yaratıcılığı üzerindeki etkilerine yönelik görüşleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitimcisi IV: Kavramsal sanatın faydalarını saymanın yanında birde kavramsal sanatın sunabileceği sakıncaları da göz önünde bulundurmak gerektiğini düşünüyorum. Örneğin kavramsal sanatın düşünsel bir süreç olduğunu göz önünde bulunduracak olursak tartışmayı ortadan kaldıracılabileceği sonucuna varabiliriz. Aslında bir yandan da kavramı nerden tutup nereye götürmek istediğimize bağlı olan bir şey. Sonuçta istendiği ve bu niyetle yaklaşıldığı taktirde kavramsal sanatla bilinç oluşturma bakımından iyi şeyler yapılabilir. Kuramın düşünmek, düşünerek yaratma ve yaratırken sorgulama anlayışını gözünün de bulundurduğumuzda sanat eğitimi gören öğrencide ne tür faydalar sağlayabileceğini anlamak zor değildir. Toparlamak gerekirse kavramsal sanatın sunduğu değişik teknik ve malzeme olanağı olumlu şekilde kullanıldığı taktirde öğrencinin yaratıcılığı ve üretkenliği üzerinde çok olumlu sonuçlar doğurabileceğine inanıyorum.

Değerlendirme: Görüşülen sanat eğitimcisi kavramsal sanatın düşünceye dayalı bir akım olmasını ön planda tutmuş mevcut akımın fikir anlayışını ön planda tutmasıyla sanatta yaratım sürecini bir başka yere taşıdığını ve bu manada sanata çok katkı sağladığını vurgulamıştır. Sanatın insanı düşünceye sevk eden bir işlevinin de bulunduğunu ve bu anlamda kavramsal sanatın düşünce sistemini ön planda tutmasının bu işlevi tam anlamıyla yerine getirdiğini ileri srmştr. Kavramsal sanatın düşünceyi ön planda tutmasına bağlı olarak kişinin yaratırken düşünme, düşünerek yaratma, sürekli bir sorgulama içerisinde olması kişide farklı bakış

açıların gelişmesine ve yaratıcılığın olabildiğince yüksek bir seviyeye ulaşmasına olanak sağladığı fikri ortaya atılmıştır.

Sanat eğitimcisi kavramsal sanatın; düşünce olgusunu ön planda tutması, yaratıcılık üzerinde olumlu etkileri yaratıcılık üzerindeki olumlu etkileri üzerinde durmuştur.

Soru I: Görsel sanatlarda, kavramsal sanatın sizce tanımı nedir?

Cevap:

Sanat Eğitimcisi V: Aslında kavramsal sanat şemsiyedir, bir çok sanatsal hareketi kendi bünyesinde barındırır. Özellikle kavram öndeysen modernizm in son demlerini içine kapsar ve onları da kavramsal sanat hareketi olarak tanımlamak mümkün olur. Kavramsal sanatta düşünce olgusu ön planda olduğu için kavramsal sanatçının kendini çok yönlü yetiştirmesi gerekiyor. Aslında diğer alanlarda da bu gereklidir sanatçı kendini fikir anlamında yetiştirmelidir ve kavramsal sanatçıda fikirleri anlatmada geleneksel biçimlerle yetinmeyip farklı yollara başvurmalıdır. Bunun için Felsefe, Psikoloji, Tarih gibi alanlarda çok yetkin bilgilere sahip olması gerekir. Genel anlamda toparlamak gerekirse kavramsal sanatı, kavramın biçime baskın geldiği bir alan olarak tanımlayabiliriz.

Soru II: Görsel sanatlarda, kavramsal sanata yönelik görüşleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitmcisi V: Kavramsal sanatın ortaya çıkışı ve yarattığı etkiyi göz önünde bulundurduğumuzda akımın ne denli önemli olduğunu görmemiz mümkün olur. Özellikle bir çok alanı içine alması bir çok konudaki sınırları ortadan kaldırması sanatta yaratma adına bir çok fayda sağlamış ve sanatın geleneksel yöntemlerin haricinde de yapılabileceğini geçerli bir gerekçeyle beslediği sürece her nesnenin sanat nesnesi haline gelebileceğini bize göstermiştir. Bir anlamda kavramsal sanatı, sanatta sınırları ortadan kaldırmak olarak tanımlayabiliriz. Sanatta yaratma kısmını bu şekilde besleyen kavramsal sanatın görsel sanatlardaki yeri bence çok önemli bir noktadadır.

Soru III:Sanat eğitimcisi yetiştirilen kurumlarda uygulama atölyelerinde uygulama ya da teorik anlamda kavramsal sanata yer verilmesi konusunda düşünceleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitmcisi V: Atölyelerimizde kavramsal sanatın verilmesinin iyi olacağını düşünüyorum. İlk başta teorik anlamda derinleştirmek gerekiyor, teorik kısmı hallettikten sonra kavramsal sanatın uygulamasına geçmek gerekir diye düşünüyorum. Çünkü kavramsal sanat bir çok disiplini içinde barındırıyor ve bu durum kavramsal sanatı biraz daha karmaşık kılıyor. Bu karmaşıklıktan kurtulup bu alanda bir şey elde etmek için teorik kısma çok hakim olmak gerekiyor. Bahsettiğimiz olayı gerçekleştirmemiz için yürürlükte olan ders programını tekrar gözden geçirmemiz gerektiğini düşünüyorum, müfredatta diğer disiplinlere daha fazla yer gerekir, bu disiplinler olmadan kavramsal sanatın öğretimi pek etkili olmaz. Mevcut sistemde kavramsal sanatın öğretilmesi uygun mu diye tartışılırken atölyelerde altı saatlik dersin öğretilmesi amaçlanan geleneksel yöntemlerin öğretilmesi için pek yeterli olmadığı düşünüyorum.Yetmediği içinde bu sorun halledildikten sonra kavramsal sanat gibi

alanlara yer verilmesinin çok etkili olacağını düşünüyorum. Belki de bazı durumlarda milli eğitimde çözülmesi gereken problemlerle uğraşmak zorunda kalıyoruz, bu sorunlarla uğraşırken sanatın doruk noktasında bulunan ve bir çok disiplini içinde barındıran kavramsal sanatın öğretilmesi ne kadar etkili olur bilinemez; ama yukarıda da bahsettiğimiz sorunların giderilip ondan sonra kavramsal sanatın atölyelerde öğretilmesinin bir çok açıdan çok faydalı olabileceğini düşünüyorum.

Soru IV: Kavramsal sanat yoluyla öğrencilere ne kazandırılabilir?

Cevap:

Sanat Eğitimsi V: Aslında sanatın bütün dallarının işlevi neyse kavramsal sanatında temelde işlevi aynıdır diye düşünüyorum; ama kavramsal sanatın malzeme farklılığı ve zenginliğini göz önünde bulundurduğumuzda, bir çok anlamda öğrenciye klasik yöntemin katamadığı zenginliği katabileceğine inanıyorum. Bazı durumlarda öğrencinin ifade etmek isteyip bir türlü ifade edemediği durumlar olabilir, klasik yöntemin ifade etmede yetersiz kaldığı durumlarda kavramsal sanat devreye girer ve içeriğinde barındığı olanaklar sayesinde öğrenci kendini ifade etme şansı bulabilir, bu manada kavramsal sanatı büyük bir zenginlik diye görüyorum. Çünkü herkesin kendini ifade etme şekli farklıdır ve klasik yöntemle ifade edilemeyenler kavramsal sanatla ifade olanağı bulabilir diye düşünüyorum.

Soru V: Kavramsal sanatta teknik ve malzeme sınırı olmamasının öğrencinin yaratıcılığı üzerindeki etkilerine yönelik görüşleriniz nelerdir?

Cevap:

Sanat Eğitimsi V: Teknik ve malzeme sınırının olmaması öğrenciye dil sınırını ortadan kaldırdığı için yaratıcılığı geliştirir. Teknik malzeme olanağı geniş olduğu için kişi yaptığı çalışmada izleyicide yeni bir anlayışın başta nasıl bir etki yaratacağını hesaba katarak farklı düşünmesini sağlar ve daha fazla anlatım olanağı sunar. Çünkü klasik anlayıştaki bir çalışmanın izleyicide nasıl bir etki yaratabileceği kestirilebilir; ama yeni bir anlayışta bu pek mümkün olmaz ve bu üreten kişiyi düşünceye sevk eder. Bir nevi kavramsal iş yapan kişi aracını ve amacını yeniden kurgulaması gerekiyor. Kavramsal sanatın bu saydığımız özelliklerinin tümünü öğrencinin yaratıcılığını geliştiren bir etki olarak görebiliriz.

Değerlendirme: Görüşülen sanat eğitimsi, kavramsal sanatın bir çok disiplini bünyesinde barındırdığını bu anlamda sanat alanında bir şemsiye olduğunu savunup bu özelliğinin yaratıcılık üzerindeki olumlu etkilerinden söz etmiştir. Kavramsal sanatta fikrin biçime baskın geldiğini bununla birlikte sanatçının olabildiğince farklı disiplinlerden faydalanması gerektiğini ve kavramsal sanatın bünyesinde mevcut disiplinleri bulundurduğunu bu anlamda büyük bir zenginlik olduğu fikrini savunmuştur. Sanatta mevcut sistemleri yanı sıra dil olgusunun işlenerek sanatta farklı boyutların kazanılmasının sağlandığı savunulmuştur. Her bireyin kendini ifade etme şeklinin farklı olduğunu, klasik yöntemlerle ifade olanağının bulunmadığı durumlarda kavramsal sanatın etkin çözümler sunacağı fikri savunulmuştur. Sanat eğitimsinin üzerinde durduğu bir diğer konuda görüşülen diğer sanat eğitimcilerinin de üzerinde durduğu kavramsal sanatın teknik ve malzeme sınırının bulunmamasının sağladığı avantaj olmuştur. Sanatta teknik ve malzeme sınırının bulunmamasının yaratıcılık üzerinde olumlu bir takım etkiler yarattığı savunulmuştur.

Sanat eğitimsi kavramsal sanatın; dil olgusu, farklı disiplinleri barındırması, yaratıcılık, teknik ve malzeme sınırsızlığı, fikrin ön planda tutulması ve ifade olanağı gibi kavramlar üzerinde durmuştur.

4.2.ALT AMAÇLARA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmada belirlenmiş olan alt amaçlara ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırmada alt amaçlara ilişkin bulgular ve yorumlar şöyledir.

Türkiye’de kavramsal sanatın düzeyiyle ilgili araştırma yapıldığında 1950’li yıllarda Dünya’da ortaya çıkan kavramsal sanatın 70’li yıllardan itibaren Türkiye’de varlığını göstermeye başladığını ve sonraki süreçlerde de hızla yayıldığını görüyoruz. Türkiye’de kavramsal sanatın gelişim düzeyine baktığımızda Amerika ve Avrupa gibi yerleri 15-20 yıl geriden takip etse de belli bir süre sonra ciddi oluşumlarla, grup ve projelerle kendini var ettiğini görmekteyiz. Kavramsal sanat Türkiye’ye girdiği andan itibaren hızla yayılmıştır. Birtakım sanatçılar bir araya gelerek kavramsal sanat adı altında çalışmalarda bulunmuş ve sergiler açmışlardır. Açmış oldukları sergiler geniş yankı uyandırmış ve kavramsal sanatın kısa sürede daha geniş alanlara yayılmasına sebep olmuştur.

Türk resmi öteden beri içinde bulunduğu çağdaşlaşma çabalarını kavramsal sanatla sürdürmüştür adeta ve kavramsal sanatın çağın değişen ve gelişen koşullarına ayak uydurmak için büyük bir fırsat olan kavramsal sanatı olabildiğince kullanmaya çalışmıştır. Dünyada Yüzyılın beraberinde getirdiği sorun ve değişimlerle beraber her alanda olduğu gibi sanat alanında da bir takım değişim ve gelişimler gözlenmiştir. Türkiye’de sanat alanında bir takım arayışlara girmiş ve çağın beraberinde getirdiği değişimlere kavramsal sanatla karşılık vermiştir. Yaşanılan çağda istek ve ihtiyaçlara cevap verme isteği bir bakıma kavramsal sanatla gerçekleşmiştir. Ülkemiz dünyada mevcut gelişmelere kayıtsız kalmamış ve bu alanda bir takım çabalar sarf edilmiştir. Tıpkı batıda olduğu gibi

Türkiye de de sanatçılar sanat sorunsalına çözüm bulma konusunda bir takım çabalar harcamışlardır. Bu çabalar belli bir süre sonra olumlu sonuçlar doğurmuş ve kavramsal sanatın alanı oldukça genişlemiştir. Kavramsal sanatın ülkemizde geniş kitlelere yayılmasında etkin rol oynayan bir başka etkende bienaller olmuştur. Ülkemizde düzenlenen bienaller kapsamında kavramsal sanat ağırlıklı çalışmalar sergilenmiş ve kavramsal sanatın anlaşılmasında önemli bir rol oynamıştır. Yaşanan bu gibi süreçlerle kavramsal sanat Türkiye’de varlığını etkili bir şekilde göstermiştir.

Türkiye’de etkisini iyice gösteren kavramsal sanat alanında bir takım oluşumlar ve bu oluşumların sunduğu etkinlikler yapılmıştır. Bir araya gelen bir takım sanatçıların oluşturmuş olduğu disiplinler arası genç sanatlar derneği (DGSD) ve sanatın tanımı topluluğu (STT) gibi gruplar Türkiye deki kavramsal sanat uygulamalarının sergilendiği alanlar olmuştur.

Kavramsal sanatla ilgili sanat eğitimcilerinin görüşlerine bakıldığında, görüşü alınan sanat eğitimcilerinin tümünün kavramsal sanatın oluşum ve gelişiminden haberdar olup kavramsal sanata ilgi duydukları görülmektedir. Sanat eğitimcilerinin dünya’da geniş alanlara yayılmış ve ülkemizde de yankı uyandıran kavramsal sanata, sanat eğitimi içerisinde olumlu baktıkları tespit edilmiştir. Sanat eğitimcileri kavramsal sanatın düşünce olgusuyla beslenmesini sanat eğitimi gören öğrenciyi düşünceye sevk etmesi düşünerek yaratmaya koşullaması bakımından oldukça faydalı görmüşlerdir. Öğrencinin ifade etmek isteyip te ifade edemediği konularda kavramsal sanatın sunduğu olanaklardan faydalanıp üretkenlik yolunda bir takım faydalar sağlayacağı konusunda bir takım fikirler beyan edilmiştir. Üzerinde tartıştığımız sanat akımının düşünme, düşünerek yaratma, yaratırken düşünme olguları üzerinde durduğunu ve bu olguların öğrenci üzerindeki olumlu etkileri konusunda sanat eğitimcileri ortak bir paydada buluşmaktadırlar. Sanat eğitimcileri kavramsal sanatla, sanatın bir el becerisinden ibaret olmadığını, sanatın klasik teknik ve malzemenin dışında değişik bir takım yollarla da yapılabileceğini

bize gösterdiğini ve bunun sanat eğitimi içerisinde çok önemli bir nokta olduğunu, sanat eğitimi gören öğrencinin kavramsal sanat yoluyla önemli faydalar elde edeceği konusunda ortak bir noktayı savunmuşlardır.

Sanat eğitimcilerinin üzerinde durduğu bir diğer noktada eğitim fakülteleri sanat eğitimi veren kurumlarında kavramsal sanata yer verilmesi konusundaki fikir birliği olmuştur. Görüşülen sanat eğitimcilerinin tümü kavramsal sanatın eğitim fakülteleri resim-iş eğitimi veren kurumlarında kavramsal sanatın öğretilmesinde hem fikir olmuşlardır. Kavramsal sanat öğretiminin düşünce sistemini geliştirmesi bakımından işin üretme kısmını çok ciddi şekilde destekleyip geliştireceğini savunmuşlardır. Kavramsal sanatın çağın değişen ve gelişen koşullarına cevap verebilmesi bakımından çok önemli bir noktada bulunduğunu ve sanat eğitimi veren kurumlarda buna yer verilmesinin bir çok alanda faydalı olabileceğini sanat eğitiminde mevcut eksiklikleri giderilmesi konusunda çok önemli adımlar atılabileceğini savunmuşlardır.

Sanat eğitimimizde mevcut sistemin gözden geçirilmesi konusunda bir takım fikirler sunan sanat eğitimcilerimiz, mevcut sistemde bir takım olguların gözden geçirilmesi gerektiğini, bir takım eksikliklerle karşılaşıldığını ve bu eksiklerin çok önemli olup kavramsal sanatın bu eksiklikleri gidermesi konusunda önemli bir adım olabileceğini savunmuşlardır. Kavramsal sanatın temel felsefesi itibarıyla sanat sorunsalına cevap verebilmesi bakımından önemli olduğunu ve sanat eğitimimizde de bir takım yeni fikirlerin doğması, değişik bir irdeleme tarzının geliştirilmesi için önemli bir fırsat olduğu savunulmuştur. Kavramsal sanatın bir çok disiplini içinde barındırması itibarıyla karmaşık bir durumda olması olayı biraz daha düşündürücü kılıyor; ama sonuçta işin bu kısmı zor olmasının yanı sıra bir o kadarda kavramsal sanatın faydalı olmasına sağlayıp günümüz sanat sorunsalına cevap vermesini sağladığı savunulmuştur. Mevcut sistemde bazı sorunların temelde halledilmesi gerektiğini müfredat değişmediği takdirde sanatın doruk noktasında olan kavramsal sanat gibi bir akımın öğretilmesi konusuna bir

şüpheler bulunsa da sonuç itibariyle sanat eğitimimizde kavramsal sanata yer verilmesi konusuna net bir şekilde olumlu bakmışlardır.

Kavramsal sanat yoluyla sanat eğitimcisi yetiştirilmesinde kazandırılacaklar konusunda fikir beyan eden sanat eğitimcileri bu yolla öğrenciye bir çok nitelikli bilgi kazandırılabilceğini savunmuşlardır. Yapılan görüşmelerde sanat eğitimcileri kavramsal sanatın genel anlamda çok faydalı bir alan olduğunu, kavramsal sanatın içerisinde değişik disiplinlerin barındırdığını ve tek düze bir alan olmadığını ve bu değişik disiplinlerin kişiye bir çok yönde fayda sağlayacağını düşündüklerini söylemişlerdir.

İçinde bulunduğumuz çağda karşılaştığımız sorunlarını geleneksel yöntemlerle irdelemenin pek olanaklı olamayacağını bunun için kavramsal sanatın sunduğu olanaklardan faydalanmanın doğru bir tercih olacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Kavramsal sanat, anlayışı gereği kişiyi düşünceye sevk etmesi, üretim aşamasında düşünce kısmını ön planda tutup elde edilen ürünün sadece biçimsel bir ürün olmadığını işin içinde anlam anlayışını kişiye aşılması akımın önemini ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Bundan dolayı kavramsal sanat, sanat eğitimi gören öğrenciler için yaparken düşünme, düşünerek yapma ve yaptığının hesabını sağlıklı bir şekilde vermesi bakımından oldukça önemli görülmektedir.

Sanat eğitimcilerinin kavramsal sanatın öğrenciye kazandıracakları konusunda bir diğer görüşleri de malzeme ve teknik sınırının olmamasının sağlayacağı faydadır. Kavramsal sanatın içerisinde felsefe, edebiyat, dil gibi değişik disiplinlere yer vermesinin yanı sıra uygun fikirle desteklendiği takdirde her türlü malzemenin sanat nesnesi haline gelebileceği ve herhangi bir malzeme sınırının getirilmemiş olmasının öğrencinin yaratıcılık yanının gelişmesine ciddi katkıları olacağı savunulmuştur. Sanat eğitimcileri özellikle kendini ifade etmede güçlük çeken öğrencilerin bulunabileceği ve bu öğrencilerin kendilerini ifade etmesi için kavramsal sanatın türlü faydalar sağlayacağı konusunda bir takım

fikirler beyan etmişlerdir. Tüm bu veriler göz önüne bulundurulduğunda kavramsal sanat, sanat eğitimi gören öğrenciye verildiği takdirde kavramsal sanatın olumlu olarak görülen tüm özelliklerinin sanat eğitimi alan öğrenciye aktarılabilceğini ve bu aktarımın öğrencide çok olumlu faydalar sağlayacağı konusunda fikirler belirtilmiştir.

Sanat eğitimcilerimiz sanat eğitiminde kavramsal sanatın önemine dair fikir beyan ederken kavramsal sanatın varlığını göstermeye başladığından beri dünyada önemli bir yere sahip olan ve Türkiye’de belli bir süre sonra varlığını göstermiş akımın kişide birçok faydalar sağlayabileceğini sanat eğitimimizde de farklı açılımların meydana gelebilmesi için olsun, değişik bakış açılarının meydana gelmesi açısından olsun çok önemli bir yerde olduğunu ifade etmişlerdir. Sonuç olarak kavramsal sanatın önemine dair sayılan bütün özellikleri toplamında, kavramsal sanatın sanat eğitimcilerinin yetiştirilmesinde önemli bir yere sahip olduğu kabul edilmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, Kavramsal Sanatın Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarındaki önemi ilişkin sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇLAR

Bu araştırmada Kavramsal Sanatın Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarındaki önemine ilişkin alt amaçlara göre belirlenen sonuçları verilmiştir.

a. Araştırma esnasında yapılan literatür taramasında kavramsal sanatın dünyaya yayıldıktan bir süre sonra Türkiye’de ilgiyle karşılandığı ve bir çok gruplaşmayı beraberinde getirip bu alanda ciddi çalışmalar yapıldığı sonucu çıkmaktadır. Kavramsal sanat Türkiye’ye girdiği andan itibaren bir çok sanatsal faaliyette kendini gösterip geniş alanlara yayılmış, düzenlenen türlü etkinlikler ve ses getiren sonuçlarla varlığını iyice pekiştirdiği ortaya çıkmaktadır. Başta Bienaller olmak üzere Kavramsal sanatın kendini iyice gösterdiği etkinlikler, söz konusu akımın Türkiye’deki ayağının dünyaya açılan yüzü niteliğinde olduğu sonucuna varılıp dünyada olduğu gibi Türkiye’de de sanat sorunsalının kavramsal sanatla çözülmeye başlandığı düşünülmektedir.

b. Araştırmanın üniversitelerdeki sanat eğitimcileriyle görüşme kısmında ise sanat eğitimcilerin konuyla ilgili görüşlerinde kavramsal sanatın sanat eğitimimiz içerisinde son derece önemli bir yerinin olduğu, kavramsal sanatın bünyesinde barındırdığı teknik olanakların sanat eğitimi gören öğrencinin yaratıcılığının

geliştirilmesi açısından çok büyük faydalar sağlayabileceği düşünüldüğü ortaya çıkmaktadır. Görüşülen Sanat eğitimcilerimizin kavramsal sanata olan yaklaşımlarının son derece olumlu olduğu, kavramsal sanata gerekli bir olgu olarak baktıkları ve sanat eğitimimiz için önemli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kavramsal sanatın, fikir sistemini ön planda tutması ve daha bir çok yeniliği beraberinde taşıyan özelliği itibariyle, sanat eğitiminde bir çok noktada mevcut eksiklikleri giderme konusunda etkili olacağı görüşü ortaya çıkmıştır.

Klasik yöntem ve tekniklerle icra edilen sanat eğitiminde oluşan ve olması muhtemel eksikliklerin kavramsal sanatın sunduğu olanaklarla giderilebileceği ve bu gibi durumlarda kavramsal sanatın sanat eğitimiyle olan ilişkisi anlamlı bulunmuştur. Klasik yöntem ve tekniklerle ifade olanağı bulamayan kişinin kavramsal sanatın sunduğu olanaklarla ifade imkanı bulabileceği sonucuna varılmış bu sebepten dolayı kavramsal sanatın sanat eğitimi alan öğrencinin kendini ifade etme noktasındaki önemi oldukça yüksek görülmüştür.

Çağın mevcut koşullarına ayak uydurmak ve çağın beraberinde getirdiği sanat sorunsalına cevap verme bakımından kavramsal sanat oldukça önemli bir noktada olup sanat eğitimiyle cevabı aranan bir çok konuda kavramsal sanat, bize sunduğu teknik ve malzeme sınırsızlığı olsun bir çok disiplini bünyesinde barındırması olsun oldukça önemli ve dikkate alınması gereken bir durum olarak gözükmektedir. Bu anlamda sanat eğitimi veren kurumlarda kavramsal sanat eğitiminin verilerek, sözü edilen hususlarda istenen sonucu elde etme konusunda söz konusu sanat akımı yeri yadsınamaz bir yerde olduğu sonucuna varılmıştır.

Yapılan araştırmada sonuç olarak kavramsal sanat bünyesinde barındırdığı çeşitli açılımlar, farklı disiplinleri içine alması, sanat ve sanat sorunlarına getirdiği yeni çözüm yolları ve oluşturduğu farklı diliyle sanatı ilgilendiren her alanda varlığına ihtiyaç duyulan bir akım olduğu düşünülmektedir. Ülkemizde sanat eğitimi veren ve sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda kavramsal sanata ihtiyaç duyulduğu

ortaya çıkmıştır. Çağın beraberinde getirdiği kendine has problemler olduğu klasik eğitim anlayışının yanında kavramsal sanat eğitiminin verilmesi durumunda ihtiyaçlara daha etkili bir şekilde karşılık verileceği ve kavramsal sanatın sanat eğitiminde çok önemli bir noktada olup eğitim müfredatına girmesinin gerekli ve olumlu sonuçlar doğuracağı sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. ÖNERİLER

Bu araştırmada elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak şu öneriler verilebilir.

Dünyada yirminci yüzyılın ortalarına gelindiğinde yüzyılın başından beri patlak veren savaşlar dünyanın çehresini değiştirmiş, bu değişim her alanda kendini göstermiştir. Değişimin kendini gösterdiği alanlardan biride sanat alanı olmuştur. Yüzyılın başında meydana gelen olaylardan kaynaklı köklü değişimler sosyal ve kültürel alanda değişimler meydana getirmiş, toplumun istek ve ihtiyaçları da buna paralel olarak değişim göstermesine sebep olmuştur. Geçmişten bu yana varlığını hep göstermiş olan sanat, değişimlere kayıtsız kalamamış, meydana gelen değişimler sanat alanındaki mevcut sorunların tanımlanması ve çözümüne yönelik farklı açılımları beraberinde getirmiştir. Mevcut olan arayış, kavramsal sanat adıyla tanımlanan sanatta yeni bir dil oluşturmayı amaçlayan, klasik anlamdaki sanat yapıtını zaman zaman reddeden, teknik ve malzeme sınırını tamamen ortadan kaldıran bir akımla kendini gerçekleştirmiştir. Dünyada kendini göstermiş olan kavramsal sanat ülkemizde de varlığını göstermiş ve günümüze kadar kavramsal sanat alanında yapılan çalışmalar halen devam etmektedir.

Araştırmada kavramsal sanatın geçmişine yönelik yapılan literatür taraması ve sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda ders veren sanat eğitimcilerinin görüşleri göz önünde bulundurulduğunda kavramsal sanatın, sanatta meydana getirdiği

köklü değişimler, sorunlara getirdiği çözümler son derece önemli görölmüştür. Sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda kavramsal sanatın sunduğu olanakların faydalı olacağı, kavramsal sanatın ortaya attığı sanat-kavram ilişkisinin düşünce ve üretim yapısı üzerinde son derece etkili olacağı düşünülmektedir. Buna paralel olarak ölkemizde sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda kavramsal sanat öğretiminin yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Sanat eğitimi gören kişinin yaratıcılık seviyesini arttıracakı düşünülen kavramsal sanatın sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda belli bir düzen içinde müfredata yerleştirilmesi belli bir alt yapı oluşturmak amaçlı ilk başta teorik olarak verilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Sanat eğitimi gören kişinin belli bir anlayışın dışına çıkarak üretimde bulunması bu şekilde düşünce ve fikir üretmesine olanak tanıyacak yapılandırılmaları gidilmesinin faydalı olacağı ve buna imkan sunan kavramsal sanatın bu yönlerinin sunulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

kavramsal sanatın, teknik ve malzeme sınırının olmaması, değişik disiplinlerden faydalanması, yer yer teknolojik öğeler ve günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz ger türlü malzeme ve düşünceden faydalanıp sanat yapıtı üretmeye imkan tanınması fırsat bilinerek sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda öğrencinin, farklı teknik ve malzeme kullanmayı öğrenme, değişik düşünce yapıları ve değişik yaratımlarda bulunması amacıyla bahsedilen imkanlardan faydalanabilir hale getirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlarda kavramsal sanat öğretiminin yapılmamasının sanat eğitiminde bir eksiklik olduğu, kavramsal sanatın sanat eğitimcilerinin yetiştirilmesinde önemli bir yeri ve önemi olduğu sanat eğitimcilerinin bizzat kendileri tarafından ifade edilmiştir. Bu verilere dayanarak

kavramsal sanatın müfredatta belli bir düzen içinde yer alması ve öğrencinin bundan faydalanır hale getirilmesinin yararlı olacağı düşünmektedir.

Sonuç olarak sanat eğitimcileriyle yapılan görüşmelerde kavramsal sanatın sanat eğitimi açısından büyük bir öneme sahip olduğu ve bir çok alanda faydalı açılımlara olanak vereceğine, öğrencini sanata farklı bakış açıları sunmasına yardımcı olacağına, öğrenciyi farklı dünyalara kaydıracağına ve yaratım sürecini çok geniş alanlara yayacağına kanaat getirilmiştir. Bütün bu saydığımız sebeplerden dolayı kavramsal sanatın, sanat eğitimi müfredatı içinde yerini almasının ve kavramsal sanat eğitiminin verilmesinin sanat eğitimcilerinin yetiştirilmesinde yararlı olacağı düşünmektedir.

KAYNAKÇA

ATAKAN, N.(1995). Türkiye’de Kavramsal Sanat. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı

ATAKAN, N. (1998). **Arayışlar**, (Resimde Ve Heykelde Alternatif Arayışlar). (Birinci Baskı). Çev. Zeynep Rona. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

AYSAN, Ş.(1978). Şükrü Aysan, Ahmet Öktem, Serhat Kiraz, Avni Yamaner Sergi Kataloğu. İstanbul: İstanbul Devlet Güzel Sanatlar galerisi

BALCI, Y. B. (2005). **Estetik**. (Birinci Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

BERK, N. (1973). **50. Yılında Resim Sanatımız ve Gelişimleri**. Kültür ve Sanat, Ekim

BOYANCI, E. (1994). Kavramsal sanat ve Türkiye deki Kavramsal sanat Grup etkinlikleri. Yüksek lisan tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uygulamalı Resim Eğitimi Anabilim Dalı.

BOYNUDELİK, Z. (1999). 1986-1996 Tarihleri Arasında İstanbul’da Düzenlenen ve Mekanları ile Doğrudan İlişki Kuran Sergiler.Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı.

BÖLÜKOĞLU, H. (2002). **Bilgi Çağında Eğitim Fakültelerinde Resim-İş**

Eğitiminin Genel Bir Değerlendirmesi. Ankara: G.Ü. Gazi Eğitim
Fakültesi Dergisi Cilt 22, Sayı 3

CEBİ, D. M.(Akt) (2005) **Seksenlerde Türkiye’de Çağdaş Sanat.** İstanbul:
İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları

DEDEAL, H. (2008). **Seksenlerde Türkiye’de Çağdaş Sanat.** yeni açılımlar,
(Birinci Baskı) İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.145

DÜDEN, İ. YILDIZ, E. (2008). **Seksenlerde Türkiye’de Çağdaş Sanat.** yeni
açılımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.24

DOĞARAY, G. (2001). Türkiye’de Resim-iş Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda
Kavramsal Sanata Yaklaşımın Saptanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans
tezi.Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri
Anabilim Dalı, Eğitim Programları Ve Sanat Bilimleri Programı.

ECZACIBAŞI SANAT ANSİKLOPEDİSİ. (1997). I., II., III. Cilt, İstanbul:Yapı
Endüstri merkezi yayınları

ERDOK, N. (1975). **Pop’un Kökenleri Ve 1960’ların Çeşitli Akımlarından
Gelen Soyut-Ekspresyonist Pop Sanatçıları.** Milliyet Sanat Dergisi.
Say:143

ERZEN, J, N.(1991). **Modernizm Sonrası Sanat.** Çağdaş Düşünce ve Sanat,
İstanbul: Plastik sanatlar derneği yayını.

ETİKE, S. (1991). Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci içinde
Ortaokul Resim Eğitimi ve Resim Öğretmeni Yetiştirme. Yayımlanmış

Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

GENÇ, A.(1983). **Dada** (Antropi ve Nedensizlik Açısından Dadacı Sanat Hareketlerinin Çözümlemesine İlişkin Bir Yöntem Araştırması), İzmir.

GENÇAYDIN, Z.(1992). **Sanat Eğitimi ve Renk**. Sanat Çevresi Dergisi, Sayı:166

GERMANER, S. (1997). **1960 Sonrası Sanat - Akımlar, Eğilimler, Gruplar, Sanatçılar**. İstanbul: Kabalcı Yayınevi

GOMBRICH, E.H. (1984). **Sanatın Öyküsü**. Çev: Bedrettin CÖMERT. İstanbul: Remzi Kitabevi

GÜLTEKİN, G. (1994). **Türk Kavramsal Sanatçılarının Çevre Yaratma Sorununa Yaklaşımları**. Türkiye’de Sanat, sayı:14

GÜLTEKİN, G.(1994). Kırk Yıl Sonrada Değerini Koruyan Gutai Grubu. Yayınlanmamış Makale

IŞIKTAŞ, Ö. (1995). Kavramsal sanat eğitiminin sanat eğitimi açısından Önemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı.

IŞINGÖR, M. (1988) “Plastik Sanatlarda Yeni Malzemeler ve Teknoloji Desteği” VI. Ulusal Sanat Sempozyumu, Ankara: Hacettepe Üniversitesi GSF. Yayınları.

İMAMOĞLU, E. **Kavramsal sanat üzerine paragraflar**. (artforum 5 –

Haziran 1967) <<http://lebriz.com/pages/artist.aspx?artistID>> (20 Aralık 2008)

İPŞİROĞLU, M, N.(1991). **Sanatta Devrim.** (İkinci Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

İSKENDER, K. (1988). **Türk Resminin Dünü, Bugünü Ve Geleceği.** İstanbul:sayı:19.

KAPLANOĞLU, S. (1990). **Ayşe Erkmen I Seçilmiş Çalışmalar.** (katalog), Ankara: Ada Yayınları.

KAVURAN, T. (2003). **Sanat Ve Bilimde Gerçek Kavramı.** Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:15

KIRIŞOĞLU, O, T. (2005). **Sanatta Eğitim (Görmek Öğrenmek Yaratmak).** Ankara: Pegem Yayıncılık.

KOSUTH, J. (1980). **Felsefenin Sonu Sanatın Başlangıcı.** (Çev: Şükrü AYSAN) **Sanat Olarak Betik,** İstanbul: S.T.T. Yayını

MADRA, B. (1990) **Çağdaş Sanatta İpuçlarını Yakaladık.** Hürriyet Gösteri, Sayı:110

MADRA, B. (1993). **Translation.** (Sergi Kataloğu) İstanbul: Maçka Sanat Yayını,

NİRVEN, N. (1989). **Savaş Meleşini Yakaladım. Seksenlerde Türkiye’de Çağdaş Sanat” yeni açılımlar,** (birinci baskı) İstanbul Bilgi Üniversitesi

Yayınları.

ORAL, Z.(1979). **Sarkis'in çatışma, savaş ve dehşeti simgeleyen işleri Paris'in ünlü Beauborg'unda sergilendi.** Milliyet Sanat, İstanbul: sayı:318

ÖGEL, S. (1977). **Çevresel Sanat.** İ.T.Ü. Mühendislik, Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul: sayı:121,

ÖKTEM, Ahmet.(1982). **Sanatın Koşullarına Bir Yaklaşım:S.T.T.** Ankara: Boyut Plastik Sanatlar Dergisi

ÖZSEZGİN, K. (1986). **Çağdaş Resmimizde Etkileşim Sorunu.** Türkiye'de Sanatın Bugünü ve Yarını, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları:1

ÖZTÜRK, R. (2008). **Seksenlerde Türkiye'de Çağdaş Sanat.** (Birinci Baskı) yeni açılımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

P Kültür Sanat Antika. (2000). **Yirminci Yüzyıl Sanatı.** Sayı: 16.

SAN, İ. (1982). **Kültür Aktarımı Ve Çağdaş Kültür Sorunu İçinde Sanat Eğitiminin Yeri.** 23-27 Ekim 1982'deki 1.Milli Kültür Şurasının "Genel Kültür ve Temel Değerler" Komisyonunda Sunulan Bildiri.

SAN, İ. (1983). **Sanat Eğitimi Kuramları.** Ankara: Tan Yayınları.

SAN, İ. (1985). **Sanat ve Yaratıcılık Eğitimi Olarak Tiyatro.** 30 Mart 1985'de, Devlet Tiyatrolarınca Düzenlenen "Gençlik Tiyatrosu" Sempozyumunda sunulan bildiri.

TUNALI, İ. (1992). **Felsefenin ışığında modern resim**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

TÜRKMENOĞLU, D. (2007). **Toplumsal ve Kültürel Değişim Sürecinde Pop Sanatı**. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı:23

UYSAL, S. (2003). **Sınıf Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Kurumları ve Bu Kurumlarda Uygulamaya Konulan Sanat Eğitimi Ders Programları**. Kastamonu: Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:11, No:1

ÜLKÜ, C. (2008). **Sanat Eğitimi, Sanat ve Köy Enstitüleri**. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Haziran, Sayı:1

EKLER

EK I. : Üniversitedeki sanat eğitimcileriyle görüşmelerin yapılması için
hazırlanan görüşme formu

EK I. Üniversitedeki sanat eğitimcileriyle görüşmelerin yapılması için
hazırlanan görüşme formu

GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu:

Eğitim Fakülteleri Resim-iş Eğitimi Anabilim Dallarında Öğretim Üyelerinin
Kavramsal Sanata yönelik görüşleri nelerdir?

Dicle Üniversitesi

09.02.2009

Alican KASIOĞLU

GİRİŞ

Merhaba benim adım Alican Kasioğlu ve Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Anabilim Dalı Resim-iş Öğretmenliği Bölümünde Yüksek Lisans yapmaktayım. Eğitim Fakülteleri Resim-iş Öğretmeni yetiştiren kurumlarda kavramsal sanatın önemine dair bir araştırma yapıyorum ve bu konuda sizinle konuşmak istiyorum. Bu görüşmedeki amacım Resim Öğretmeni yetiştiren kurumlarda sanat eğitimi veren öğretim üyelerinin kavramsal sanatla ilgili ne düşündüklerini ortaya çıkarmaktır. Öğretim üyeleriyle görüşme yapıyorum çünkü öğretim üyelerini, bu konuda yetkin ve bu konuyu uygulamaya yansıtacak bireyler olarak görüyorum. Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların bundan sonra yapılacak olan kavramsal sanat, sanat eğitimi ilişkisi etkinliklerinin niteliğinin arttırılmasına katkıda bulunacağını ümit ediyorum. Bu nedenle bu alanda görev yapan siz değerli hocamın düşüncelerinizi ve beklentilerinizi öğrenmek istiyorum.

- Bu görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacının dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca araştırma sonuçlarını yazarken kendi özel istekleri olmadığı takdirde görüştüğüm bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım.
- Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?
- Görüşmeyi izin verirseniz kaydetmek istiyorum. Bunun sizce bir sakıncası var mı?
- Bu görüşmenin yaklaşık yarım saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

GÖRÜŞME SORULARI

1. Görsel sanatlarda, kavramsal sanatın sizce tanımı nedir?
2. Görsel sanatlarda, kavramsal sanata yönelik görüşleriniz nelerdir?
3. Sanat eğitimcisi yetiştirilen kurumlarda uygulama atölyelerinde uygulama ya da teorik anlamda kavramsal sanata yer verilmesi konusunda düşünceleriniz nelerdir?

Verilmeli mi?

Verilmemeli mi?

4. Kavramsal sanat yoluyla öğrencilere ne kazandırılabilir?
5. Kavramsal sanatta teknik ve malzeme sınırı olmamasının öğrencinin yaratıcılığı üzerindeki etkilerine yönelik görüşleriniz nelerdir?